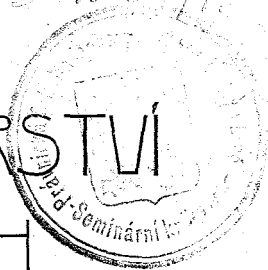

F 1085/7

CÍRKEVNÍ ZÁKONODÁŘSTVÍ
O NÁBOŽENSKÝCH
KONGREGACÍCH. ~ ~

čís. 2350/7

POJEDNÁVÁ

KAREL BOROM. KAŠPAR,

DOKTOR BOHOSLOVÍ A ŘÍMSKÝ OBOJÍHO PRÁVA, SPIRITUAL A PROF.
V AKADEMII HR. STRAKY V PRAZE.

(SCHVÁLENO NEJDŮST. KNÍŽ. ARCIB. ORDINARIÁTEM V PRAZE, DNE 13. KVĚTNA 1903 ČÍS. 4192.)

V PRAZE.

TISKEM CYRILLO-METODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY A NAKLADATELSTVÍ V. KOTRBA.

1903.

33/2445

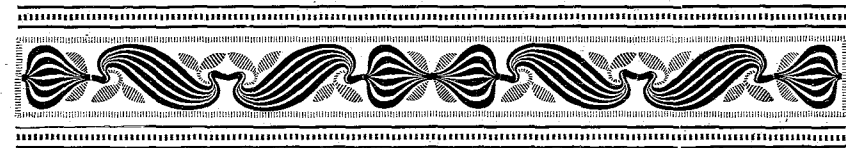
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
Č. inv.: 83176

SVÝM PŘEDRAHÝM RODIČŮM

VĚNUJE

V DŮKAZ NEHÝNOUCÍ SYNOVSKÉ LASKY A VDĚČNOSTI

SPISOVATEL.

PŘEDMLUVA.

Zákonodárství týkající se kongregací náboženských, t. j. společností se sliby jednoduchými, bylo až do nedávna nejasné, kusé. Což divu, že během času nastaly různé pochybnosti, hlavně vzhledem ke správě a jurisdikci. Sv. Stolice vydala sice v posledních letech několik nařízení, jimiž osvětleny byly aspoň některé temné stránky, avšak možným neshodám a sporům konec ještě učiněn nebyl. Teprve nejnovější velice důležitý dekret papeže Lva XIII. »Conditae a Christo« ze dne 8. prosince 1900 autoritativně rozhodl různé sporné otázky. — I v naší drahé vlasti blahodárně působí rozličné náboženské kongregace. Soustavného pojednání právního o nich však nemáme. Podjal jsem se tudíž nesnadného úkolu, soustavně podati církevně právní ustanovení o kongregacích náboženských jak mužských tak ženských, a dáti do rukou členům, i těm, kdož jako zpovědníci, komisaři a jinak s nimi jsou ve styku, spis, ve kterém naleznou, pokud slabé síly mé stačily, vymezení svých práv i povinností.

Pojednání jsem rozdělil ve dvě části, z nichž v první promlouvám o církevním zákonodárství zevnějším, t. j. o vztazích kongregací k představeným církevním, stojícím mimo náboženskou společnost. Zákony i předpisy státní jsou též na příslušných místech

uvedeny. Část druhá, která v brzku vyjde, pojednává o právu vnitřním, t. j. o zřízení a vnitřní správě týchž institutů.

Na konci části druhé bude uveřejněn podrobný abecední přehled a doslovné znění některých důležitých papežských dekretů.

Práci svou věnuji v důkaz nehynoucí synovské vděčnosti a lásky svým předobrym rodičům, kteří vštěpovali v mé srdce od mládí dětinnou oddanost svaté církvi, a tím i všem jejím institucím.

V PRAZE, dne 29. března l. P. 1903.

Dr. Karel Bor. Kašpar.

Prameny a pomůcky, jichž použito.

- Konstituce Lva XIII. »Conditae a Christo«.
»Normae« secundum quas S. C. Ep. et Reg. procedere solet in approbandis congregationibus.
Corpus juris canonici.
Canones et decreta concilii Tridentini.
Bizzarri: Collectanea in usum Secret. S. C. Ep. et Reg.
Acta Sanctae Sedis.
Dr. Laurin: Nařízení pap. kongr. »Auctis admodum«.
Dr. Tumpach: Decr. gen. »Auctis admodum« o svěcení a propouštění řeholníků (v čas. kat. duch. r. 1894 a 1895).
» Dekret papeže Lva XIII. o řeholních společnostech se sliby prostými (v čas. kat. duch. r. 1902).
» Dekret »Singulari quidem« (v čas. kat. duch. r. 1897).
Bouix: De jure Regularium.
Franco-Huber: Das päpstl. Decret »Quemadmodum«.
Arndt: Die kirchl. Rechtsbestimmungen für die Frauen-Congregationen.
Schels: Die neueren relig. Frauengenossenschaften.
Heimbucher: Die Orden und Kongregationen der kath. Kirche.
Schuppe: Das Wesen und die Rechtsverhältnisse der neueren relig. Frauengenossenschaften.
Battandier: Guide canonique pour les constitutions des soeurs à voeux simples.
Benedictus XIV: De synodo dioecessana.
Lucidi: De visitatione sacr. liminum.
Zitelli: Apparatus juris ecclesiastici.
Ordinariátní list pražské arcidiecese.
Cavagnis: Institutiones juris publici ecclesiastici.
Lega: De judiciis ecclesiasticis (de ss. congregationibus).

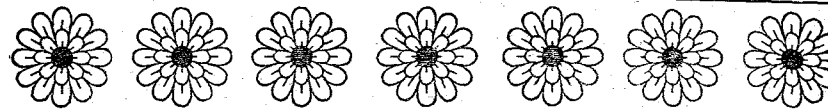
- Sebastianelli: Praelectiones juris canonici.
Lombardi: Institutiones juris canonici privati.
Dr. Aichner: Compendium juris ecclesiastici.
Dr. Tumpach: Jus ecclesiasticum.
Rittner-Zitek: Církevní právo kanonické.
Wernz: Jus decretalium.
Bargilliat: Praelectiones juris canonici.
Scherer: Handbuch des Kirchenrechtes.
Dr. Heiner: Katholisches Kirchenrecht.
Dr. Kryštůfek: Všeobecný církevní dějepis.
Bilezewski-Tumpach: Archaeologie křesťanská ve službách církev. dějin
a věrouky (II. d. 3. § 7.).
Dr. Pecháček: Zpovědnice.
Dr. Skočdopole: Příruční kniha bohosloví pastýřského.
De Camillis: Institutiones juris canonici.
Suarez: De virt. et stat. relig.
Dr. Schindler: Das sociale Wirken der kath. Kirche in der Prager Erz-
diocese.

Část první.

Církevní zákonodárství zevnější.

Úvod.

§ I.

Stručný historický a právní vývoj řádů a náboženských kongregací.

1. Slova Spasitelova: »Buďte dokonalí, jako můj Otec dokonalý jest,« vedla přemnohé k tomu, by zaprouce sebe samy vzali na se kříž a následovali Mistra svého po cestě trnité, bezpečněji však vedoucí ku dosažení cíle lidského — věčné blaženosti. Dokonalosti — v jistém slova smyslu — dosíci lze v každém stavu; jinak nebyl by vyzýval Bůh každého člověka, aby po ní toužil: »Kdo spravedlivý jest, buď ještě spravedlivějším, a kdo svatý, světějším.« Některé prostředky vedou k ní však přímo a jistěji, jiné zdlouhavěji a ne tak bezpečně. První nařizeny nejsou, ač na ně Kristus Pán upozornil a jich užívati radil. Že pak zmiňuje se o nich sv. evangelium, slují radami evangelickými. První z nich — dobrovolnou chudobu — naznačil Božský Spasitel slovy: »Kdokoliv opustí domov anebo bratry anebo sestry, neb otce, matku, ženu, dívky nebo pole pro jméno mé, stonásob obdrží a životem věčným vládnouti bude.¹⁾ K ustavičné čistotě radil Kristus Pán slovy: »Jsouť panicové, kteří dobrovolně panictví volili

¹⁾ Mat. XIX. 29.

pro království nebeské. Kdo může pochopiti, pochop.¹⁾ Sv. Pavel²⁾ udílí tutéž radu i pannám. — Slovy pronesenými k mládenci naznačil Božský Spasitel třetí radu — naprosto u poslušnost: »Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš a dej chudým, a budeš mítí poklady v nebi; a přijď a následuj mne.«³⁾

2. Dle těchto rad žili již sv. Apoštolové, jak prozrazuje sv. Petr:⁴⁾ »Hle, my jsme opustili všechno a následovali Tebe.«⁵⁾ Příkladem jich následovali mnozí horliví věřící v Jerusalemě,⁶⁾ později t. zv. asceti, kteří, vezdejších starostí a rozkocí světských se odřeknuvše, přijetím roucha žíněného z rukou biskupových zasvětili se Bohu.⁷⁾ Perioda první.

3. Nikdo nepopře, že vážnému rozjímání o posledních věcech člověka a úplnému oddání se Bohu i spáse vlastní duše nadmíru napomáhá samota. Proto počaly osoby po dokonalosti toužící vyhledávati poušti a odlehlých krajín, hlavně když i pronásledování Deciovo (249—251) přimělo křestany v úkrytech očekávati dnů lepších. Tím započíná život poustevnický, perioda druhá, jehož otcem byl sv. Pavel anachoreta. (K. r. 234—347.)

4. Ale tato cesta nezdála se býti ku dosažení dokonalosti nejvýhodnější. Člověk jest přirozeností svou společenský; na druhé straně pak vězí v každém sebeláska, která jenom znenáhla ustupuje poznání a uznání vlastní nicoty a úplné závislosti na Prozřetelnosti Boží. Proto snažili se sv. Antonín (251—356), hlavně pak sv. Hilarión († r. 371) shromažďovati kolem sebe rozptýlené poustevníky, kteří by navzájem slovem i příkladem sebe povzbuzovali, a od zkušených otců starších jsouce vedeni, poznali sebe samy, své náklonnosti, své chyby, dle toho pak zařídíce svůj život, spěli k životu dokonalému.

5. Ku větší ještě dokonalosti přivedl život mnišský sv. Pachomius (292—345), jehož učedníci netoliko v jednom bydleli stavení, ale i společným vázání byli řádem, t. zv. coenobité; perioda třetí. »Skončili své poslání mučedníci a ustoupili s jeviště — řek-

¹⁾ Mat. XIX. 12.

²⁾ V prvním listě ke Korintským VII. 25.

³⁾ Mar. X. 21.

⁴⁾ Mat. XIX. 27.

⁵⁾ Srov. Summa theologica s. Thomae II^a II^{ae} Q. 88. art. 4. ad 3um, a Comment. ad epist. I^{am} Cor.

⁶⁾ Dle svědectví opata Piammona ze IV. stol. u Kassiana.

⁷⁾ Lombardi I. c. I. 376.

něme, jako instituce — a ihned zjevili se řeholníci, aby zaujali jejich místo. Tamti budovali základy církve svou krví; těchto úkolem bude modliti se za ty, kdož se nemodlí, umrtvovati se za ty, kteří ve všem si hovějí, a čeliti až do konce věků nástrahám haeretiků.«¹⁾

6. Ačkoli ženám v církvi jest mlčeti, přece není jim zakázáno po dokonalosti toužiti a potřebných užívati prostředků. Proto také církev sv. vždy chovala ve svém středu upřímné, horlivé ascetky, které dle příkladu mnichů rovněž se sestupovaly znenáhla k životu společenskému. A Prozřetelnost Boží tomu chtěla, že zpravidla světci, kteří v životě duchovním hráli vynikající roli, mívali sestry zpřízněné nejen tělem, ale i duchem. Tak byly na př. sestry sv. Antonína a sv. Pachomia střediskem, kolem něhož kupily se dívky a ženy jiné, nazývané kopticky »nonny« (nonnae = castae = panny). Za zevnější odznak mívaly závoj, mitrellu, korunu to panenství, někdy i prsten na označení duchovního zasnoubení s Kristem Pánem.²⁾

7. Na těchto základech budoval dále sv. Basilij († 379), a uvedl mnišství ve východní církvi ku takové dokonalosti, že jest pokládán až po dnes za patriarchu tamních mnichů. — Jeho sestra sv. Makrina s matkou sv. Emmelií shromažďovaly zase kolem sebe zbožné panny. O řádu klášterů ženských (založených hlavně sv. Paulou v Betlémě), nacházíme zajímavé podrobnosti u sv. Jeronýma (340—420). Paula byla vidua professa, t. j. vdova, jež zavázala se slibem k zachování doživotní čistoty. (Náležela k jedné z nejznamenitějších rodin římských.) Spolu se svojí dcerou Eustochium zvanou a několika jinými pannami opustila svou otčinu a odebrala se do Palestiny, aby tam navštívila místa, posvěcená životem a utrpením Spasitelovým, a usadila se konečně v Betlémě, kde založila několik klášterů, jež se ihned naplnily pannami všech stavů. Bydlily ve třech domech; z nichž každý měl svou představenou či matku, a scházely se jen ku společným modlitbám a ku pěni žalmův, a jmenovitě ráno, k tercii, sextě, noně, nešporám a o půlnoci. Žalmy musila umět každá z paměti. Do kostela šly jenom v neděli (neboť časté vycházení z domu bylo pro panny spojeno s nemalými nebezpečnostmi), odívaly se stejně, neměly svého jmění, žily chudě, věnujíce se vedle modlitby skutkům milosrdenství. Matka i dcera dávaly podřízeným nejlepší příklad. Nosily

¹⁾ Bilczewski-Tumpach: Archaeologie křest. str. 334.

²⁾ Dr. Kryštůfek I. c. I. 751—757.

hrubý šat a konaly nejnižší služby, strojíce jídlo, sloužíce u stolu, zametajíce celly atd. ¹⁾ Klausura zachovávána přísně. Také již v té době se nachází obyčej v klášteřích syrských a egyptských postřihování vlasů. ²⁾

8. Těchto drahocenných plodů neměly postrádati haluze církve na Západě. Slova Kristova: »Kdo může pochopiti, pochop,« nalezla ihned ohlasu v duších vyvolených, nazývaných na počest názvy: *virgines sacrae, sanctae, venerabiles* — panny posvátné, svaté, ctihodné; panny Boží, Kristovy, nevěsty Kristovy; služebnice Boží, Páně, Kristovy; zasvěcenky Kristovy, chrám Boží. Chtějíce se lišiti od dívek žijících ve světě a tvořiti »novou, Kristem založenou rodinu,« musily složiti slib, jímž zřikaly se na vždy sňatku pozemského a vcházely v mystické spojení s Kristem, ženichem nebeským. — V dobách krvavých pronásledování žily panny Bohu zasvěcené v rodném domě, jsouce spolu v úzkém spojení vzájemném. Jim v čele stály starší professky, ve ctnosti již osvědčené, a jedny měly sloužiti druhým za vzor a pobídku k dokonalosti. Neměly-li dívky rodičů, starala se církev o jejich výživu, pakliže byly zapsány ve farních matrikách. Nad takovými měl biskup — dle mínění sv. Cypriana — bedlivě bděti a dbáti především toho, aby bydlily vzdáleny od mužských. První důkladnější vědomosti o takovém společném životě panen na Západě podává nám teprve sv. Ambrož, jenž zove jejich společné domy »*sacraria virginitatis*,« »*tabernacula Christi*,« a jednou »*monasterium virginale*« — panenský klášter. On též, není-li tvůrcem ženských klášterů v Itálii, jest aspoň jich organisátorem a nejčilejším jich ředitelem. V domě milánském, jež světec sám spravoval, byl velmi velký počet profesek. Ani cizozemek tam nechybělo; ba i z daleké Mauretanie přibily panny, jen aby mohly složiti sliby do rukou sv. Ambrože. Jiný klášter byl v Bologni a měl 20 členův.

V Římě šířil kolem r. 340 život řeholní sv. Athanáš, který se tam ukryl před pronásledováním Ariánů, poznáv dříve společný život asketův a panen na poušti Thebajské. První klášter vystavěla v Římě v polovici IV. století, dle sdělení sv. Jeronyma, slavná Marcella, žena, jež v rodě svém čítala konsuly. Ovdověvši, zřekla se nového sňatku a složila přes prosby své matky Albíny slib čistoty, palác pak svůj na Aventině proměnila v klášter. Jejího příkladu

¹⁾ Srov. sv. Jeronyma list 108 a 66.

²⁾ Srov. Dr. Bielczewski-Tumpach I. c. str. 382 násl.

následovalo ihned tolik dívek, že se Řím počtem klášterů skoro rovnal Jerusálému. »V Římě obnoveny divy Thebajské, praví pěkně Montalembert. Sídla senatorů, nástupců Gracchů, Marcella, Kamilla, Anicia, změněna v kláštery, a jestliže obyvatelé jejich nepřijali vždy hábitu řeholního, vedli přece život přísný a tvrdý. Slavná jména, jež zanikla v historii v kloace císařství, vplynula teď znovu na povrch, aby ještě jasnějším zazářila leskem.« ¹⁾

9. Také sv. Augustin, stav se r. 396 biskupem v Hippo, učinil své biskupské obydlí jakýmsi klášterem, kde bydlil společně se svým duchovenstvem, ač beze slibův. ²⁾

10. Co se týče právní stránky, podřízeni byli asceti zpravidla svému biskupu; totéž říci dlužno o periodě druhé a na počátku třetí. Později ovšem nastala změna, a koncem století čtvrtého objevují se první, byť nepatrné známky, *exempce* z pravomoci biskupovy. Mohl tedy odvětit sv. Epifanius biskupu jerusalemskému Janovi, vytýkajícímu jemu, proč jakéhosi mnicha vysvětil na kněžství, že tak neučinil v diecesi, nýbrž v klášteře.

11. Dosavadní kláštery na Západě neměly však pravidel ustálených, dle nichž by zařídily život duchovní. Úlohu tu svěřila Prozřetelnost Božská světcům z Nursie *Benediktu* (as r. 480—543). V řeholi, kterou složil pro své mnichy na Monte Cassino, kladl hlavní důraz na poslušnost a zapření sebe sama. Dříve nežli kdo slíbil, že zůstane v řádu doživotně, podrobiti se musil rok trvajícím noviciátu. Řeholi sv. Benedikta — již započíná čtvrtá perioda řeholního života t. zv. *mnichů* — přijaly znenáhla četné kláštery západní, tak jako zase východní se řídily dle pravidel sv. Basileje. — I sv. Benedikt měl sestru Scholastiku, která zasvětivši se od mladosti Bohu, žila na blízku Monte Cassina, jsouc představenou kláštera ženského. ³⁾

12. V periodě čtvrté výsada *exemptní* se vyvíjela dále. Vzrůstající počet duchovních mezi mnichy vedl k tomu, že se dostávalo se svolením biskupů opatům-kněžím stálé a bezprostřední duchovní správy v jejich klášteřích. Tato okolnost pak měla za následek, že počali mniši zcela neověsle voliti opata a řídití své záležitosti domácí. Když pak na mnoha místech počali biskupové proti tomu

¹⁾ Srov. Dr. Bielczewski-Tumpach I. c. str. 346 násl.

²⁾ Dr. Kryštůfek I. c. II. 279.

³⁾ Dr. Kryštůfek I. c. 761—765.

se vzpírali, hleděli představení klášterů dosíci ochrany u Nejvyšší Hlavy církevní; a tato ochrana papežů upravila aspoň půdu k pozdějším rozsáhlým výsadám, jimž mnozí řádové se těší, a které shrnujeme pode jménem exempce. Tak na př. stanovil papež sv. Řehoř Vel. na sněmu římském r. 601, aby biskup do věcí klášterem nabytých se nemíchá, aniž v kostele klášterním postavil svůj trůn, anebo jinak poroučel, aniž bez požádání tamního opata světil. Také, aby v žádném kostele nezdržoval mnichů bez vědomí a svolení opatova a jich k hodnostem nepovyšoval. Tvrditi ovšem nelze, že by podobná nařízení byla měla v zápětí všeobecnou exempci mnichů z pravomoci biskupské; takového generálního zákona není ani dnes.¹⁾ Ano, ve mnohých sněmích odbývaných před XI. stoletím (na př. r. 829. v Paříži, r. 836 v Cáchách) přičítají canones výslovně biskupům moc nad řeholníky. Dle synody frankfurtské (r. 794) can. 17., měl biskup zvoleného opata schváliti. Dle synody mohučské (r. 813) can. 20. bylo biskupu přiručeno právo visitovati kláštery, znáti počet řeholníků v jednotlivých klášteřích a s opatem pečovati o to, aby byla řehole zachovávána (can. 21.)²⁾ Přes to přece vcházela exempce následkem zvláštních indultů jednotlivým klášterům anebo řádům udělených, znenáhla v jakousi všeobecnou praxi, hlavně od století jedenáctého, takže není dnes opravdového řádu se sliby slavnými, jenž by jí nepožíval.³⁾

13. Když vloudily se během doby do života řeholního zlořády, vypučely z řádu sv. Benedikta ratolesti, které měly za účel obroditi kázeň ve smyslu původním a postarati se o jednotu dokonalejší. Z ratolestí jest nejstarší kongregace klugnycká (slovo »kongregace« nelze tu zaměňovati s »kongregací náboženskou«, o níž později bude pojednáváno, a v níž skládají se sliby toliko jednoduché) — Kamaldulští, Wallumbrosiani, Karthusiané sice přijali řeholi sv. Benedikta za základ, ve svých konstitucích však ji zaměnili tak, že dlužno je vlastně čítati za řády nové a nezávislé. Totéž platí o Cisterciacích. Těmto kongregacím stál v čele jeden opat generální, maje pod sebou více opatů nižších, řídicích jednotlivé kláštery; před tím staral se každý klášter sám o sebe, nehledě na jiné.⁴⁾

¹⁾ Wernz I. c. III. 734.

²⁾ Dr. Kryštůfek I. c. 282.

³⁾ Wernz I. c. III. 784.

⁴⁾ Srov. Dr. Kryštůfek I. c. 673—678.

14. Časový proud, hlavně všeobecné uvolnění mravů ve stol. IX. a X., měl za následek, že přestal během XI. století skorem všudy v kapitolách jak kathedrálních tak kollegiatních život společenský, k němuž příklad tak krásný byl dal sv. Augustin a pro nějž písemní pravidla později sepsal sv. Chrodegang. Prozřetelnost Boží však vzbudila i v této době muže, kteří se zasazovali o obnovení života kanonického. Byli to hlavně sv. Petr Damianský, Mikuláš II. na sněmu římském r. 1059 a Alexander II. (1063), kteří provedli, že se rozhodly některé kapitoly dobrovolně pro život společenský připojivše k tomu tři sliby: chudoby, poslušnosti, čistoty.¹⁾ Tak změnily se kapitoly, které přísnější tento řád přijaly, v řády, jichž členové sluli kanovníky řeholními. (Na př. kanovníci lateránské, řád premonstrátský sv. Norbertem r. 1120 založený a potvrzený Honoriem II.)

15. Život řeholní vzal na se tvářnost novou, když okolnostmi vedeni zakladatelé nových řádů připojovati počali ve stol. XI. a násl. k životu rozjímavému i život aktivní (bojovati proti nevěřícím, cvičiti se ve skutcích milosrdenství a pod.). Po dnes zachovali se na př. Johanité čili rytíři maltánské (od r. 1118), rytíři němečtí (od r. 1190) a ryt. řád Křižovníků s červenou hvězdou, kteřížto poslední odvozují svůj původ od bratrstva, jež povolala bl. Anežka Přemyslovna k službě ve špitále, ke cti sv. Františka od ní založeném. Papež Řehoř IX. povýšil pak bratrstvo r. 1237 na samostatný kanonický řád dle řehole sv. Augustina.²⁾

16. Stoletím XIII. započala nová — pátá — perioda v dějinách řádů, vznikem t. zv. mnichů žebrových, kteří měli žítí jen z almužny. Jména sv. Františka z Assisi a sv. Dominika zapsána zůstanou v dějinách světových písmeny zlatými. První založil řád Menších bratří potvrzený Honoriem III.³⁾ kdežto sv. Dominik řád Dominikánů čili kazatelský, zprvu sice jako řád řeholních kanovníků,⁴⁾ po jeho smrti († 1221) však zaměněný v řád žebrový. Dále jmenovati dlužno Karmelitány (r. 1226)⁵⁾ a konečně Augustiniány poustevníky (r. 1255),⁶⁾ kteří všichni i v našich krajinách měli, aneb až podnes mají své sídlo.

¹⁾ De Camillis I. c. I. 353.

²⁾ Wernz I. c. 634, Kryštůfek III. 292, Fr. Eckert, Posv. místa Prahy I. 329.

³⁾ Konst. »Cum dilectis« r. 1219 a »Solet« 29. XI. r. 1223.

⁴⁾ Honorius III Konst. »Religiosam« 22. XII. r. 1216.

⁵⁾ Konstituci Honorie III. »Ut vivendi« 30. I. 1226.

⁶⁾ Od Alexandra IV. Konst. »Jis quae« 31. VII. 1255 a »Licet« 4. V. 1256.

17. Množením se řeholí vloudily se však do církve mnohé nešváry; proto zakázal Innocenc III. na sněmu lateránském IV. r. 1215,¹⁾ aby nikdo nezaváděl nové regule; kdo chce vésti život řeholní, má přijati jednu ze schválených. Též chtěl-li by někdo zříditi nový klášter, má přijati řeholi a konstituce již approbované. — Když pak přes zákaz sněmu lateránského byly některé řády, hlavně žebravé, i po r. 1215 zakládány, druhý sněm lyonský r. 1274 chtěl tomu učiniti za každou cenu přítrž. Proto nejen obnovil nařízení sněmu lateránského čtvrtého, ale i všechny řády žebravé, založené po sněmu lateránském čtvrtém a od sv. Stolice neschválené, ihned na vždy zakázal, ostatní však, byť byly i od sv. Stolice došly schválení — vyjímajíc jmenované čtyry řády žebravé (Františkánů, Dominikánů, Karmelitánů a Augustiniánů poustevníků) podrobil znenáhlému vyhlazení (vymření), zakázav v nich přijímati roucho řeholní.²⁾ Dekret způsobil nemalé obtíže řádu Servitů,³⁾ až konečně vše šťastně překonáno. — Zákony Innocence III. a Řehoře X. zůstaly v platnosti až do století XVI.; ano, nedošly změny ani na sněmu tridentském, byť v něm — hlavně v zasedání XXV. — byla učiněna důkladná usnesení o zachování a zlepšení řeholní kázně.

18. Trudné nadešly pro církev doby ve století XVI., kdy utpěly nemálo i starší řehole odpadem četných svých členů ke bludařství Lutherovu a Zwingliovu a uvolněním kázně. Ale Bůh, který zaslíbil církvi Svou ustavičnou ochranu, nadchl ve Své nevystihlé Prozřetelnosti právě v onom čase mnohé duše, aby rozlévaly zář svého života ctnostného i svatého vůkol sebe, dodávajíc takto i jiným odvahy k životu dokonalému, a zapíráním sebe sama nejlepší podávaly důkaz, kde pravda i kde blud. Zatím co povznegli někteří pokleslou kázeň ve starších řádech k původní přísnosti, stali se jiní zakladateli řádů nových. V této šesté periodě vystupují t. zv. řeholní klerikové. Tíž přizpůsobili se potřebám časovým a zachovávajíc podstatu života řeholního — rady evangelické — vytkli sobě vedle vlastního posvěcení ještě i cíl vedlejší, podřadný, jako odbývání missií, vychovávání mládeže, ošetřování nemocných a pod. Církev sv. tomu nebránila, a tak došel potvr-

¹⁾ Cap. 9. X. de relig. dom. III. 36.

²⁾ Řehoř X.; viz cap. unic. de relig. dom. III. 17. in Sext.; Extravag. Joannis XXII. »Sancta Romana« c. unic. tit. 7.

³⁾ Založenému r. 1233 a od Alexandra IV. Konstitucí »Deo grata« 23. března 1256 approbovanému.

zení r. 1524 řád Theatinů,¹⁾ r. 1533 Barnabitů,²⁾ r. 1540 Somasků.³⁾ Téhož roku 1540 řád Jesuitský,⁴⁾ r. 1586 řád sv. Kamilla pro ošetřování nemocných,⁵⁾ r. 1621 Piaristů.⁶⁾

19. V době kleriků řeholních nastalo hojně změn; hlavní spočívala v tom, že přijímali řeholníci nyní zpravidla svěcení a tím znenáhla povstával rozdíl mezi bratry kleriky a bratry laiky, jakož i mezi duchovenstvem řeholním a světským. Mniši bývali totiž zprvu laiky, lišícími se od ostatních věřících pouze životem dokonalejším. Teprve později, když i zvláštní řehole byly sepsány, se stanovilo, aby aspoň jeden z nich byl knězem (*ισπομύναχος*), až konečně všichni mniši — jestliže byli jinak schopni — z vůle opatovy se dávali světiti,⁷⁾ čímž počala dvojitá třída řeholníků. Výsady řádů byly rovněž omezeny a moc biskupů, jakožto delegátů sv. Stolice, vzrostla. Klášterům zase přirknuto právo míti pozemky, vyjímajíc Kapucíny a Minores Observantes.⁸⁾

20. Nastala však změna ještě jiná a to významná. Vedlejší cíl, jež sobě vytkli někteří řádové, následující Pána Ježíše, který obcházel dobře čině, nemohl býti v míře žádoucí dosažen od těch, kdož vázani jsouc sliby slavnými, podléhali také přísné klausuře. Proto shromažďovaly některé řády kolem sebe druhy, resp. družky, kteří zavázali se sliby buďto jen na čas, anebo sice na vždy, ale pouze sliby jednodušími, po případě i jen k životu společnému bez všelikého slibu. Nezřídka však se přihodilo, že horlivost jejich ochabla, a že opustivše ústav vedli život světský, ano i vstoupili k nemalému pohoršení věřících ve stav manželský. Papež sv. Pius V. nařídil tudíž,⁹⁾ aby představení takovýchto ústavů co nejdříve svolali kapitulum generální a rozhodnuvše se pro jednu ze schválených řeholí, do měsíce složili slavné tři podstatné sliby, pod

¹⁾ Klement VII.

²⁾ Klement VII. Konst. »Vota« 18. II.

³⁾ Approbovaný Pavlem III. Konst. »Ex iniuncto« 5. VI. 1540, avšak za řád se sliby slavnými potvrzený teprve r. 1568 od Pia V.

⁴⁾ Pavel III. Konst. »Regimini« 27. IX.

⁵⁾ Sixtus V. Konst. »Ex omnibus« 18. III. 1586 zprvu jako kongregace a od Klementa VIII. Konst. »Illius« 21. IX. 1591 za řád uznány.

⁶⁾ Řehoř XV. Konst. »In supremo« 18. XI. 1621, Klement. IX. Konst. »Ex iniuncto« 23. X. 1663; před tím jako kongregace uznána od Pavla V. Konst. »Ad ea« 6. III. 1617.

⁷⁾ Srov. c. 1. in Clem. III. tit. 10.

⁸⁾ Srov. sněm. trid. s. XXV. c. III. de Regul. et Monial.

⁹⁾ Konstitucí »Lubricum vitae genas« ze dne 1. prosince 1568.

trestem vypuzení.¹⁾ Co se týče žen, nařídil brzy na to²⁾ co nejpřísněji, aby všechny osoby, které vedly život společný, složily slavné sliby a podrobily se klausuře apoštolské.³⁾ Zdá se však, že postupem času sv. Stolice nenaléhala na plnění těchto přísných ustanovení, dle svědectví Benedikta XIV.⁴⁾ a osoby takové (zvané terciářkami, které žily v klášteřích zavázavše se jen sliby jednoduchými a nezachovávající klausury), trpěla. Příkladem jsou anglické panny, jichž konstituce schváleny byly papežem Klementem XI.⁵⁾ — Církev sv. zajisté na mysl měla vedlejší cíl dotyčných institutů, jichž členové věnují se skutkům milosrdenství tělesného a duchovního, spojovali s ulevováním bídy hmotné zároveň návod k životu ctnostnému, bohumilému.

21. Tiché trpění ústavů se sliby jednoduchými počalo znenáhla ustupovati zřejmému schvalování, když sv. Stolice postupem doby prohlásila, že svrchu uvedená bulla sv. Pia V. pro ten či onen ústav nemá míti platnosti. — Když pak zákonodárství státní počalo ohrožovati svobodu řádů, sv. Stolice netoliko ničeho nenamítala proti náboženským institucím se sliby jednoduchými, ba naopak, dala mnohým z nich i nejvyššího svého schválení, nazývajíce je nyní na rozdíl od pravých řádů (se sliby slavnými), náboženskými kongregacemi.⁶⁾

22. Ano, sv. Stolice přivolila dokonce k tomu, aby v ženských klášteřích bavorských, francouzských, elsasko-lothrinských a belgických sliby slavné vůbec ani nebyly skládány a řeholnice se zavazovaly jen sliby jednoduchými.⁷⁾ — A jako řádům tak dostávalo se znenáhla i některým kongregacím od sv. Stolice výsada, hlavně ohledně vnitřní správy, čehož m. j. dokladem jsou kongregace Passionistů a Redemptoristů.

23. Tot tedy stručný nástin historického a právního vývoje kongregací, které zvláště v poslední době velice se rozmnožily.

¹⁾ Sebastianelli I. c. I. p. II č. 306.

²⁾ Konstituci »Circa pastoralis« ze dne 29. května 1569.

³⁾ Arndt »die kirchl. Rechtsbest. f. d. Frauen-Congreg. str. 2.

⁴⁾ Arndt I. c.

⁵⁾ Dne 13. června 1703 brevem »Inscrutabili divinae providentiae.«

⁶⁾ Tak na př. kongregace bratří křesť. škol sv. Jana de la Salle (r. 1724 od Benedikta XIII. 7. II.), Passionistů (r. 1741 od Benedikta XIV., r. 1769 konst. »Salvatoris« 15. XI. Klementa XIV.), nejsv. Vykupitele čili Redemptoristů (roku 1749 dne 25. II. Benediktem XIV. schválená). Ze ženských pak přečetných jmenují na př. Sestry sv. Karla Borom., dobrého Pastýře, anglické panny a m. j.

⁷⁾ Dr. Heiner: Kath. Kirchenrecht III. § 885. — Arndt. I. c. 4.

Sv. Stolice na zřeteli máje jednak sociální bídu, jednak i vlažnost, jaká zavládla u mnohých katolíků, nejen neváhá ústavy s jednoduchými sliby schvalovati, ba naopak, zakladateli ve šlechetném jich úmyslu podporuje. Během 46 let¹⁾ dostalo se 124 náboženským kongregacím buďto částečného nebo úplného schválení. O tři roky později vstoupil jich počet na 198. A jako vyznamenalo se pohlaví ženské již za dob utrpení Páně a přítomností i soucitěm hledělo zmírniti muka Spasitelova, tak i nyní jsou to hlavně ženy, jichž útloucí srdce zmužile všechny překonávající obtíže, ukazuje jim cestu, kterak by odpomohly i bídě dítek Kristových — a společným žitím navzájem se pobádajíce, za pomoci plnění jednoduchých slibů chudoby, čistoty a poslušnosti byly ubožákům anděly strážnými v těle.

24. Vždy svěží strom Církev sv. vydal i v naší vlasti hojné, ušlechtilé ovoce, a otčina svatých a světic: Václava, Jana Nep., Prokopa, Ludmily a Anežky, zplodila muže i ženy, kteří žijíce v náboženských kongregacích vzorným, ctnostným, obětavým životem, ať s kazatelen nebo ve zpovědnicích, ve školách neb u lůžka nemocných, nejlepší vydávají svědectví, že Církev katol., jejímiž údy býti se honosí, jest původu božského; neboť oběti, jaké přinášejí, vycházeti mohou jedině ze srdce proniknutého vírou živou, ryzí, nezištnou láskou k Bohu i bližnímu a pevnou nadějí, že Ten, který bez odměny nenechá haléře vdovina, i je odmění v říši neskonaleho blaha, jak předpověděl: »Cožkoliv jste učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili.«²⁾

§ II.

Rozdíl mezi řády a náboženskými kongregacemi.

1. Z toho, co bylo řečeno o vývoji řádů a kongregací, vysvítá podstatný mezi oběma institucemi rozdíl. Kongregacemi vyrozumívají se totiž společnosti osob téhož pohlaví, které dobrovolně se uvolily žiti společně dle určitých pravidel, církevní autoritou schválených, po složení jednoduchých slibů: čistoty, chudoby, poslušnosti (a sledujících nadto z pravidla zvláštní ještě cíl, buďto vychovávací, nebo ošetřování nemocných a pod.). Řády

¹⁾ Od r. 1816—1862.

²⁾ Mat. XXV. 40.

pak se vyzumívají tovaryšstva papežem approbovaná, jejichž členové zavazují se sliby slavnými.

2. Z toho plynou následující rozdíly mezi řády a kongregacemi náboženskými: 1)

a) V rádech skládají členové sliby slavné, kdežto v kongregacích jenom sliby prosté či jednoduché; a sice v kongregacích vlastních (stricto sensu) zprvu na nějakou dobu na zkoušku, ale pak na doživotně, v kongregacích pak v širším slova smyslu (lato sensu) na čas. — Rozdíl mezi sliby slavnými a prostými pozůstává jednak v tom, že víže po slavné professi řeholníka s řádem pouto trvalé a z obojí strany neodvolatelné, které jenom v případech právem stanovených a zachováním formy kanonické může býti přerušeno vyloučením (eiectione) člena, kdežto v kongregacích sice váže professe člena ke kongregaci trvale (složil-li sliby věčné), ne však naopak, takže může i býti (servatis servandis) propuštěn (dimissus); jednak i že se stává řeholník se sliby slavnými právně neschopným ke všelikým skutkům, odporujícím slibům čistoty, chudoby, poslušnosti, kdežto v kongregacích bývají skutky takové zpravidla jenom nedovoleny, ale platny. Tak na př. slavný slib čistoty ruší zasnoubení a manželství ratum a činí řeholníka neschopným k uzavření manželství,²⁾ jednoduchý však slib jest toliko závadou; neruší tedy manželství ratum a uzavřel-li takový profess sňatek, zhřešil, ale manželství jest platným.³⁾ Zasnoubení dřívější rovněž nepozbývá u professů v kongregacích platnosti, a jest suspendováno jen po tu dobu, po kterou žijí v klášteře; takže, kdyby z jakékoliv příčiny opustili kongregaci, může strana druhá požadovati splnění daného sobě slova. — Co se týče slavného slibu chudoby, stává se řeholník v pravém smyslu slova chudým následovníkem Kristovým, poněvadž pozbývá všeho

¹⁾ Pravím výslovně »náboženskými«, poněvadž slůvku »řeholní kongregace« sv. Stolice nyní z opatrnosti se vyhýbá, zovouc řeholemi jen takové společnosti, v nichž se skládají sliby slavné. Srov. Arndt I. c. 49.

²⁾ C. 16. X. IV. a c. 2. 7. 14. X. III. 32.

³⁾ Vyjma členy Tovyřšstva Ježíšova, kde bylo by neplatným, na základě konstitucí Řehoře XIII. »Quanto fructuosius« ze dne 1. února 1582 a »Ascendente Domino« ze dne 25. května 1584, leda by byl profess z řádu vyloučen. Druhá výjimka týká se ženy, která učinila slib čistoty, aby umožnila svému muži přijetí vyšších svěcení; přežije-li muže, jest neschopnou uzavřítí nový sňatek dle can. Feriatim dist. 32. Srov. též Zitelli »de dispensationibus matrimonialibus« str. 57.

práva na věci, které mu přináležely, a jest neschopným pro sebe podobné statky časné získati. Kdo však složil slib jednoduchý v kongregaci, nepozbývá tím vlastnictví (dominium radicale) svých věcí, ani ne schopnosti získati pro sebe nových; jenom mu nelze bez dovolení představeného svobodně o nich rozhodnouti. Ostatně tu dlužno hleděti na zvláštní předpisy schválených konstitucí.

Rozdíl mezi sliby slavnými a prostými spočívá jedině ve vůli církve.¹⁾ Nezávisí tedy ani od obřadů s professí spojených, ani od vůle professa, nýbrž jedině od nejvyššího zákonodárce v církvi — papeže, — který z vlastní moci svoluje, by sliby, v některém náboženském sdružení složené, platily za slavné, t. j. měly výše uvedený účinek. Z toho ovšem neplyne, že by sliby jednoduché byly jen soukromými; vždyť i tyto přijaty jsou od představeného či představené jménem Církve.

b) V rádech jest z pravidla více méně tuhá klausura, která v kongregacích obmezuje toliko přístup cizích osob do kláštera, kdežto členky mohou vycházeti, jak toho zvláštní ještě jich povolání — podřadný účel kongregace — i vyžaduje.

c) Řády mohou býti teď schváleny jedině od sv. Stolice, kdežto kongregacím schválení udílí i diecesní biskup. (Lev XIII. »Conditae a Christo.«)

d) Pravidla řádová slují obyčejně »řeholemi«, kdežto kongregační »konstitucemi«. Mluvívá se ovšem i u řádů o konstitucích; tím však se vyzumívají jejich základní pravidla, jimiž se liší od jiných, byť měly i společnou řeholi.²⁾ Observantiae pak jsou jisté předpisy, obyčejové odpovídající určitým okolnostem, době i místu, které následkem toho nebývají předkládány k approbaci sv. Stolice, aby za jiných okolností mohly býti změněny. Řehole (v kongregacích konstituce) jsou však všeobecná pravidla, směřující ku dosažení křesťanské dokonalosti, sepsaná z pravidla zakladateli řádů a buďto biskupem anebo sv. Stolicí schválená. Z toho též plyne i jejich nezměnitelnost a věčné trvání (pokud ten, kdo je schválil, jich nezmění).³⁾

3. Tot hlavní rozdíly mezi řády a náboženskými kongregacemi. Mimoděk nastává otázka, zda aspoň předpisy církevní o řá-

¹⁾ Srov. cap. un. tit. XV. l. III. in VI°: »Slavnost slibu byla zavedena jedině z ustanovení církve.«

²⁾ Jako na př. mají Augustiniáni, Křižovníci, Praemonstráti a j. řeholi sv. Augustina, různí pak se od sebe zvláštními konstitucemi.

³⁾ Srov. cap. 9. X. de relig. dom. III. 36.

dech vztahují se i na kongregace. Všeobecně pak dlužno odpověděti záporně. Nehledíc k tomu, že sv. Stolice neuznává členy se sliby prostými za opravdové řeholníky, nejnovější konstituce Lva XIII. »Conditae a Christo« ze dne 8. prosince r. 1900 zřejmě tomu nasvědčuje, neboť jsou v ní mnohé předpisy, které se týkají výslovně jen kongregací náboženských.

4. Které jsou tedy prameny, z nichž lze čerpati pravidla na př. o noviciátu, skládání slibů, povinnostech noviců a professů atd.? Dekretály nebo sněm tridentský nikoliv; tím méně, když tehda nábož. kongregace vůbec ani neexistovaly, a zákonodárce na myslí jich mít nemohl. Ačkoliv pak sliby v kongregacích složené nejsou privátní, nýbrž veřejné, t. j. přijaté jménem Církve, tož přece jsou u všech členů jenom jednoduché a postrádají podstatné slavnosti, aniž jest přijetí člena kongregací naprosto neodvolatelným. Proto i nepřináležejí náboženským kongregacím — dle obecného práva — výsady propůjčené pravým řeholníkům, aniž vázání jsou členové jich v záležitostech nepříznivých týmiž kanonickými předpisy; leda jen jakousi analogií anebo výslovným rozšířením práva.¹⁾

Pravidla, dle nichž kongregacím náboženským jest se řídit, označena jsou tedy:

a) v konstituci »Conditae a Christo«, v níž slavně panující Lev XIII. obšírně pojednává o řízení ústavů se sliby jednoduchými, hlavně co se týče jejich vztahu k diecesnímu biskupu;

b) v předpisech sv. Stolice a hlavně v instrukcích posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků, v nichž zmínka se činí i o dotyčných zřízeních;

c) v konstitucích řádně schválených, zvláště od sv. Stolice;

d) ve výkladu osvědčených právníků,²⁾ který ovšem jen potud má cenu, pokud ji mají důvody, o něž výklad se opírá, leda by byl všeobecný a stálý; v tomto případě by se vyrovnal výkladu obyčejovému, jenž jest nejlepším³⁾ a může nabýti i moci právní.

5. Ovšem, kongregace ryze diecesní, povstavše a existující jediné schválením biskupovým, na něm také úplná jsou závislémi, jak podotýká sv. Otec v úvodu k řečené konstituci: »Co se týče

¹⁾ Srovn. Wernz l. c. III. 593.

²⁾ t. zv. interpretatio doctrinalis.

³⁾ ff. 87. Dig. de legibus I.

společenstev diecesních, není záležitost tak obtížnou, poněvadž zavedena byla autoritou biskupovou a na ní tudíž i závisí.«¹⁾ Přísně vzato, nelze tudíž na ně vztahovati různé dekrety sv. Stolice na př. »Auctis admodum,«²⁾ »Singulari quidem«³⁾ a pod. Sv. Otec sám to naznačuje, čině zmínku o těchto dekretech teprve ve druhé části své konstituce (»Conditae«), kde pojednává o kongregacích apoštolských. Ale poněvadž se zřizují diecesní kongregace s tím úmyslem, aby znenáhla došly schválení sv. Stolice, biskup zajisté sám pečovati bude o to, by dekretů uvedených a pod. se dbalo hned od počátku.⁴⁾ — Přes to sv. Otec i u těchto ústavů výslovně vymezil v konst. »Conditae a Christo« práva biskupů, hlavně co se týče zasahování do jich vnitřního života.

6. Konečně dlužno podotknouti, že předpisy, které vydala nebo schválila posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků pro některou nábož. kongregaci, nelze všeobecně aplikovati ostatním, leda jednalo-li by se o výklad práva obecného, již existujícího, ač samozřejmě jsou vždy vítanou direktivou.

§ III.

Pravomoc církve vzhledem k řádům a kongregacím.

1. Odstavec tento zdá se býti na první pohled zbytečným. Přece však dlužno o předmětu aspoň stručně promluvit, hlavně v nynější době, kdy ve Francii proti náboženským kongregacím vede se boj na život a na smrt, jenž i v naší sněmovně u jistých poslanců nalezl ohlasu.⁵⁾ Komu přináleží právo zasahovati do života řeholí nebo kongregací? Odpověď zní, že výlučně církvi katolické, takže její předpisy v tomto ohledu nikterak nejsou osobováním si moci, která by jí nepřislušela.

2. Církev katolická byla Ježíšem Kristem za tím účelem založena, by vedla lidi k jich vlastnímu posvěcení a životu věčně bla-

¹⁾ Srov. »Conditae a Christo« úvod.

²⁾ ze dne 4. listop. 1892.

³⁾ ze dne 27. března 1896.

⁴⁾ Z téhož důvodu budou též vyložena — pokud třeba — již při kongregacích diecesních.

⁵⁾ Srov. výbornou řeč Dra. Zschokke, proslovenou v panské sněmovně dne 20. prosince 1901 na obhájení řádů a kongregací. Vyšla též v »Hlasech svatováclavských« roč. II. č. 4.

ženému. Zakladatel její pak výslovně nařídil, že všichni státi se mají jejími členy, slovy: »Kdo uvěří a pokřtěn bude, bude spasen; kdo však neuvěří, bude zavržen.«¹⁾ A u sv. Matouše²⁾ čteme: »Neuposlechne-li (kdo) církve, budiž tobě jako pohan a publikán.« Proto pronesl výslovné přání, by byli všichni jedno,³⁾ a mluvil o jednom ovčinci a jednom pastýři.⁴⁾ Cíl, církvi katolické vytčený, t. j. věčná blaženost a posvěcení jejích údů, jest tedy nutným, a proto jest i společnost, která k němu má vésti, t. j. církev, společností nutnou. Následkem toho musí však býti ve svém oboru také naprosto autonomní, neodvislou. Kdyby totiž závisela na společnosti jiné, mohla by se potkati ve vykonávání úkolu sobě svěřeného s různými překážkami, takže by členové její ani cíle svého dosíci nemohli; ač — jak praveno — jest tak nutným, že kdo ho nedosáhne, stížen trestem večného zavržení. — A Božský Zakladatel také výslovně chtěl, aby jeho církev ve svém oboru byla naprosto neodvislou, jak zřejmá plyne ze slov pronesených ke sv. Petru — základu církve: »Cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, rozvázáno bude i na nebi.«⁵⁾ Ježíš Kristus přislíbil tedy každému rozhodnutí svého Náměstka — pokud se týká spásy duší — bezprostřední božskou sankci. Táž slova promluvil i ke všem apoštolům, sloupům Svě církve.⁶⁾ U sv. Jana⁷⁾ nadto se dovidáme, že svěřil Spasitel Svě církvi tu též moc, kterou měl sám: »Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás;« a že moc ta byla svrchovanou, naprosto neodvislou, jest zřejmo. Konečně měl sv. Petr pásti beránky i ovce,⁸⁾ vésti tedy bezprostředně církev jak věřící tak učící k cíli, Ježíšem Kristem jí vytčenému.⁹⁾

3. Poněvadž církev katolická má vésti věřící ke spasení, a to z vůle Božského Svěho Zakladatele, výlučně sama, neodvisle, musí nevyhnutelně míti i právo, výlučně sama, neodvisle stanoviti prostředky, které uzná za nutné aneb aspoň vhodné, a nad nimi rozhodovati.

¹⁾ Mar. XVI. 16.

²⁾ XVIII. 17.

³⁾ Jan XVII. 21.

⁴⁾ Jan X. 16.

⁵⁾ Mat. XVI. 19.

⁶⁾ Mat. XVIII. 18.

⁷⁾ XX. 21.

⁸⁾ Jan XXI. 15. násl.

⁹⁾ Srov. také Syllabus prop 19.

4. Za prostředky takové však uznává vším právem řády a kongregace, poněvadž velice napomáhají ku posvěcení nejen členů, ale i ostatních věřících, a tím je i vedou k cíli, životu nadpřirozenému. A v pravdě! Řády a kongregace prospívají:

a) professům (těm kdož složili sliby). Členové zavázali se k životu dokonalému za pomoci slavných nebo jednoduchých slibů: chudoby, čistoty, poslušnosti. Dle sv. Jana¹⁾ přičí se zákonu Božímu nejvíce: žádostivost těla, žádostivost očí, pýcha života. Toť trojí pramen zla, kterému lze nejlépe čeliti cvičením se v čistotě, chudobě, poslušnosti. Ovšem, i jednotlivcům možno v těchto ctnostech vyniknouti; nikdo však nepopře, že pod společnou řeholí a kázní bezpečněji plní se slib chudoby — kdyžť představený o všem rozhoduje (aspoň při slibech slavných, ač i při jednoduchých jest svobodná vůle professa omezena), slib poslušnosti — poněvadž představený ustavičně stojí na strážci a naléhá na plnění předepsaných povinností, a konečně slib čistoty — ježto členové, ač ve světě žijí, přece od světa jsou odloučeni.

Mimo to platí i zde, že »spojenými silami snadno vše se vykoná,« a »vine-li se ruka k ruce, dílo snadno se podaří.« Společnost je též osobností stálou, takže vykonati může i díla, věk lidský přesahující. — Rozmanité úřady lze nadto svěřiti osobám nejschopnějším, čímž také se získá mnoho času a nejlépe spěje se k cíli.

b) celému člověčenstvu; a to

α) nepřímou: dobrým příkladem. Známá pak jest, že »slova sice povzbuzují, avšak příklady táhnou.«

β) přímo, neboť většina členů věnuje se také službě církevní anebo skutkům milosrdenství na prospěch spolubližních. — Účelem tohoto pojednání ovšem není rozvinouti obraz blahodárného působení řádů a kongregací. Každý nepředpojatý — i jinověrec — vydává jejích členům svědectví nejlepší a vyznává, že nikdy neumdlévají, poskytujíce trpícím a nešťastným lásku a útěchu, nevědomým a chybujícím poučení a nápravu. Zaslýchne-li se jen zřídka kdy o jich blahodárném působení, nesmí se zapomínati, že údové řádů a kongregací nevyhledávají své cti ani slávy, nýbrž ve všelikém jednání na paměti mají slova svého Mistra nebeského: »Ty pak, když almužnu dáváš, ať neví levice tvá, co činí pravice tvá; aby

¹⁾ I. list 2. 16.

almužna tvá byla v skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě.¹⁾

Ale úmyslem členů řádů a kongregací není odpomáhati toliko bídě hmotné; jejich duch vznáší se nade sféru vezdejšího života, a ujímají-li se nevědomých, ubohých, opuštěných, nemocných a pod., nezapomínají při tom lámati jim i chleba slova Božího, a býti vůdčí hvězdou k dosažení věčného blaha. A právě tento cíl náboženský jest dalším důvodem, proč přináleží církvi katolické výlučné právo je ustanovovati a jejich řeholi nebo konstituce schvalovati, měniti, po případě rušiti. Státu zase přináleží právo zřizovati spolky, které uznává za nutné neb aspoň velice prospěšně k dosažení sobě vytčeného cíle — vezdejšího, časného blaha svých poddaných.

5. Právo své církve také vždy vykonávala. Ano sv. Stolice vyhradila sobě na sněmu lateránském IV. a lyonském II. právo zřizovati řády, pod trestem neplatnosti.²⁾

Podstatná změna nastala po sněmu tridentském. Se zákona byla ostatně setřena přísná bezohlednost již r. 1501, když papež Alexander VI. schválil institut blah. Johanny z Valois, krátce před tím pouhou approbačí biskupa diecesního zřízený. A jak naznačeno bylo již v § I. a plyne hlavně z nejnovější konstituce papeže Lva XIII. »Conditae a Christo«, dává dnes sv. Stolice biskupům (nikoli však vikářům kapitolním nebo generálním) moc, schvalovati v jejich diecesích kongregace náboženské, vyhražujíc sobě ovšem schválení jich pro celou církev, tím více pak schválení řádů. Tím také nastal rozdíl mezi náboženskými kongregacemi diecesními a apoštolskými, neboť diecesními zovou se ty, které schváleny byly pouze diecesním biskupem, kdežto apoštolskými ty, jimž dostalo se aspoň prvního schválení sv. Stolice. — Proč církev sv. od původní přísnosti ustoupila, výslovně sice nikde se nepraví, ale jisto jest, že nemálo k tomu přispěla naše doba — doba to rozzuřeného boje proti církvi katolické, — na druhé straně pak jako mor vzrůstající se sociální bída, která zasáhla již nejširší vrstvy. Svěží ratolesti stále zelenajícího se stromu církve katolické vydaly hojně květy nezištné, pravé křesťanské lásky k bližnímu, tyto pak uzrály v utěšené plody — kongregace náboženské, jež obhahují a rozsévají hojná semena tělesných i duchovních skutků milosrdenství. Tím způsobem členové kongregací zároveň nejlépe

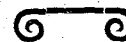
¹⁾ Mat. VI. 3. 4.

²⁾ Srov. § I.

dokazují, jak neoprávněny jsou všeliké útoky proti nim činěné, i že pravdu měl veliký bojovník katolický Windhorst, když pronesl v pruském sněmu 18. dubna 1890 památná slova: »Řády katolické církve jsou květy katolického ducha a života: po staletí rostly a byly pěstěny, i přinesly nezměrné požehnání všemu katolickému obyvatelstvu světa.«

6. Ku koncei podotknouti sluší, že církve kat. za příčinou zamezení většího zla, pro zachování shody se státem, vidí se někdy nucena ustoupiti od některých svých práv na jeho prospěch, začež jí stát ponechává ostatní její práva a slibuje svou pomoc. Takový konkordát uzavřen i mezi sv. Stolicí a vládou rakouskou r. 1855, v němž m. j. ve čl. 28. výslovně ponechává se arcibiskupům a biskupům volnost, zakládati ve svých diecesích duchovní řády nebo náboženské kongregace obojího pohlaví dle zákonů církevních; dříve však jest jim srozuměti se o této věci s císař. vládou.

To vše předeslavše, přistoupíme již k vlastnímu pojednání o zevnějším zřízení zákonodárném kongregací náboženských, dělíce tuto první část ve tři oddíly, z nichž v prvním promluvíme o kongregacích diecesních, ve druhém o apoštolských, ve třetím o exemptních; v dodatku pak o úřadu zpovědníka a ordin. komisaře, načež uvedeme přehled sociální činnosti kongregací působících v diecesích českomoravských.

Oddíl první. Kongregace diecesní.

V konstituci »Conditae« výslovně podotýká sv. Otec Lev XIII., že jsou kongregace diecesní zcela závislémi na biskupu, od něhož byly schváleny. Biskup ovšem libovольně jednati nemůže; neboť jako ustanoven byl Ježíšem Kristem sv. Petr za nejvyšší hlavu celé církve, a moc ostatních apoštolů byla jeho mocí omezena a jí podřízena, tak jsou i biskupové ve vykonávání své apoštolické moci, která jim přísluší právem božským, nuceni pohybovati se v mezích, jež jim ustanovilo právo božské a obecné.¹⁾ A skutečně vymezuje Lev XIII. ve zmíněné konstituci různá práva netoliko biskupů, ale i představených kongregačních, o čemž pojednáme v odstavcích následujících.

HLAVA PRVNÍ.

Záležitosti zevnější.

§ I.

Pravomoc biskupova při zřizování a rušení kongregací.

1. Povinnost i právo tak spolu souvisejí, že nelze sobě mysliti jedné bez druhého. Ustanovil-li Bůh biskupa vrchním pastýřem v diecesi, od něhož jedenkrát vyžadovati bude přísné účty za duše

¹⁾ C. 9. X. I. 83.

jemu svěřené,¹⁾ dal jemu bez odporu i právo rozhodovati nad tím, co směřuje ku posvěcení věřících a k větší cti a slávě Boží. Při tom ovšem zůstává nejvyšší moc v rukou řádného nástupce sv. Petra, jemuž Zakladatel církve svěřil klíče království nebeského na zemi, takže — jak již bylo podotknuto — nemůže stanoviti biskup nic, co by se přičilo nařízením papežským pro celou církev.

2. Že jsou kongregace náboženské na prospěch netoliko svým členům, ale i celému člověčenstvu, pověděno bylo v úvodu.²⁾ Nikdo též nepopře, že pomocí jich šíří se poznání pravého Boha, že tam, kde zapustily své kořeny, vzkvétá ctnost a mizí neřest, a mohutný strom katolické církve přináší zde i pro věčnost nejušlechtlejší plody. Důkazem toho právě v těchto dnech zuřivý boj proti náboženským kongregacím se strany zapřisáhlých nepřátel katolické církve. — Pokud tedy právo na ně nevyhradila sobě sv. Stolice, jest zřejmo, že nemůže býti žádná kongregace kanonicky zřízena bez svolení a schválení svého diecesního biskupa.

3. Biskup však neudělí svého »placet« ihned. Věc, o níž se jedná, jest nadmíru důležitá. Tak jako na řádných základech zbudovaná kongregace bude šířitelkou požehnání Božího, bude jiná, základů těch postrádající, nejenom bezúčelnou, ale i snadno zkáznou a skvrnou na bělostném oděvu snoubenky Kristovy — katolické církve. Proto dává Lev XIII. v konstituci »Conditae« pokyny, dle nichž jest biskupům při udílení approbace novým kongregacím se řídit.

Především dlužno předložiti pravidla (konstituce) nové kongregace, která se podrobí důkladné zkoušce. V čem zkouška ta pozůstává, vykládá sv. Otec sám: zda totiž konstituce nepřičí se víře, počestnosti mravů, církevním zákonům, nařízením papežským, a zda-li skutečně věsti mohou k vytčenému cíli.³⁾

a) Kongregace náboženská chce především vésti své údy k životu dokonalému. Cíl, který nad to sobě vytkla (ošetřování nemocných, výchova mládeže a pod.) jest vedlejším, podřadným. K dokonalosti vede však cesta jediná, na niž poukázal Božský Mistr slovy pronesenými k bohatému jinochovi: »Chceš-li dokona-

¹⁾ K zid. XIII. 17.

²⁾ § 3. č. 4.

³⁾ Conditae I. 1.

lým býti . . . pojď a následuj mne!«²⁾ Následování Ježíše Krista, který o sobě pravil: »Já jsem cesta, pravda, život«¹⁾ — t. j. vlastní posvěcení jest tudíž hlavním cílem členů kongregace. Proto nesmí předpisy obsahovati nic, co by přičilo se víře nebo mravům.

b) Mimo to nemohou předpisovati, co by na úkor bylo zákonům církevním a dekretům papežským, jak již bylo podotčeno i odůvodněno.

c) Dále zkoumati bude biskup, zda konstituce skutečně vésti mohou k žádoucímu — hlavnímu i podřadnému cíli. Za tím účelem vyšetří netoliko život, ale i smýšlení zakladatele kongregace, a zda se mu jedná především o čest a slávu Boží a posvěcení členů i o pravé blaho bližního.

Ale nedosti na tom. Zvláštní zřetel věnovati má biskup právě onomu cíli, jež určil zakladatel kongregace jejím údem, jakožto prostředek ku dosažení hlavního, t. j. vlastního posvěcení. Účel vedlejší nemá totiž zníti všeobecně, na př. prokazovati skutky milosrdenství; ani nesmí býti mnohonásobný; tím méně má předpisovati skutky od sebe zcela se různící (na př. přisluhovati nemocným a vychovávatí mládež).³⁾ Jednotný cíl a stejné prostředky, toť pevné kořeny, které dodávají institutu životní síly. Bude-li cíl rozmanitým, pak zapotřebí bude i různých prostředků, síly se roztrhne a kongregace účelu svému v míře žádoucí nedostojí.

Lev XIII. vyjímá jenom krajiny *missionářské*. Tam nemožno založiti hned několik různých náboženských společností, jakby vyžadovaly nejrozmanitější potřeby těla i duše, má-li horčičné símě kátolicismu naléztí půdu úrodnou. Ostatně není nebezpečí, které by hrozilo mezi věřícími, t. j. roztrhnutí sil a spojený s tím úbytek duchovního života, mezi pohany tak velkým pro nadšení, jaké chovají z pravidla tamní křesťané ve svých srdcích pro vše, co Bohu ke cti a duši ke spasení.

Ohledně cíle vedlejšího má sobě biskup počínati velice opatrně, zvláště jedná-li se

a) o náboženské kongregace, jichž členové žijí pouze z milodarů. Svět jest vrtkavým; dnes volá »hosanna«, zítra »ukřižuj ho.« Což uzavře-li se z nepředvídaných, ale přece jen možných příčin nejen srdce, ale i ruka boháčů chudým bratřím nebo sestrám?!

¹⁾ Mar. X. 17

²⁾ Jan XIV. 6.

³⁾ Srov. »Conditae« I. 3. — »Normae« n. 8.

Pak budou členové nuceni vydělávati sobě jiným způsobem výživy, a starostmi o vezdejší chléb skličeni vydají se v nebezpečí uváznouti na cestě k dokonalosti; anebo se uzavře dům, a údové navrátí se do světa, jehož šalby snad ani neznají, k nemalé své škodě. — Proto stanovil Lev XIII., že nemá biskup schváliti kongregaci, která nemá příjmů, z nichž by se hradily nutné potřeby jednotlivých členů.¹⁾

A zde jest na místě zmíniti se o dekretu »*Singulari quidem*«, vydaném od posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků dne 27. března 1896, a pojednávajícím o sbírání almužny sestrami náboženských kongregací. Posvátná kongregace uznává, že sbíráním almužen ve prospěch spolubližních, sestry se cvičí v pokoře, trpělivosti, lásce a jiných ctnostech, nezapomíná však toho, že zvláště za našich dnů mnohá s tím spojena jsou nebezpečí. Proto stanoví co následuje:

I. Sbírajíce almužny, nezapomínejtež sestry, že toho nečiní pro sebe, nýbrž pro Ježíše Krista, který řekl: »Cokoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.« Při tom prodchnuty býti mají poslušností a úctou k biskupům, v jichž diecesích se nacházejí, a ve všeliké potřebě ucházeti se u nich o radu, pomoc a ochranu.

II. Sbírký konati nesmějí ani v diecesi, v níž sídlí, ani mimo ni, bez dovolení biskupa té diecese, ve které mají své sídlo.

III. Chtějí-li konati sbírky mimo svou diecesi, nutno, aby sobě vyžádaly nejen svolení svého biskupa, nýbrž i svolení toho biskupa, v jehož diecesi chtějí konati sbírky.

IV. Dary dobrovolné přijímati a osoby počestné a dobročinné písemně prositi za příspěvky na vydržování domu nebo ku plnění zbožných účelů, jež jim konstituce nařizují, jest představeným dovoleno bez předcházejícího svolení biskupského, dokavad z rozumného důvodu zákonitý představený jim toho nezakáže.

V. Biskup, v jehož diecesi nalézá se klášter sester, jež almužnu chtějí sbírat, nemá dáti jim svolení ke konání sbírek: 1. není-li zřejmo, že dům anebo zbožný účel sester skutečně toho potřebuje, a 2. může-li konání sbírek těch vhodně se díti skrze jiné osoby biskupem samým označené. — Kromě toho, dá-li se odpomoci potřebě té sbírkami v místě, kde sestry žijí, nebo sbírkami v diecesi vlastní, biskup nemá dáti dovolení ke konání jich mimo diecesi.

¹⁾ »Conditae« I. 3.

VI Obojí dovolení má se uděliti zdarma a písemně; biskup může zároveň určití podmínky, které uzná dle okolností za užitečné, aby se předešlo možným nebezpečím. Tak nařídila již dříve nejdůst. k. a. konsistoř pražská¹⁾ následovně :

1. »Členům ženských řádů nebo řádům podobných družin z cizí diecese nedovoluje se budoucně se strany církevní sbírání almužen v této arcidiecesi. Tentýž zákaz vztahuje se též na osoby světské ženského pohlaví, jimž od ženských řádů nebo řádům podobných družin cizí diecese sbírání almužen svěřeno bylo.«

2. »Členům ženských řádů neb řádům podobných družin z naší (t. j. pražské) arcidiecese dovolí se sbírání almužen jen od případu k případu, když o církevní svolení žádati budou. Budoucí sbírky jejich však smějí se vztahovati jen na onu krajinu, ve které se jim poskytuje možnost, aby byly noclehem buď ve svém mateřinci neb v některé jeho filiálce anebo se zvláštním povolením církevním v některém jiném ženském klášteře.²⁾

Svolení biskupa, — pokračuje se v dekretu »Singulari quidem«, — v jehož diecesi jest dům sester chtějících konati sbírku, nechať obsahuje *litteras commissorias*, t. j. doporučení farářům a jiným rozšafným osobám, v nichž se žádají, aby sestry radou i pomocí podporovali, nad nimi bděli a jestliže by na nich shledali, co méně by jim slušelo, by to ihned biskupu oznámili. Tolik, jedná-li se o sestry, které chtějí konati sbírky v diecesi, v níž sídlí. — Mají-li však v úmyslu sbíratí příspěvky mimo svou diecesi, jejich biskup ve svém svolení zároveň je doporučí dotyčným ordinářům (*litteris commendatitiis*), žádaje tamní biskupy, aby je připustili ke sbírkám, nad nimi bděli, je chránili a měli je takřka za své poddané.

VII. O sbírání almužen v diecesích cizích mimo to ještě platí: Žádný biskup sestry cizí diecese nepřipouští ke sbírání almužen, dokavad se nevykázaly dovolením svého vlastního biskupa. Chce-li, pak teprve nechať udělí jim i sám svolení, aby v jeho diecesi sbíraly. Kdyby však sestry, byť i obojí licencí vykázati se mohly, špatně si počínaly při konání sbírek, má jim tamní ordinář naříditi, aby ihned vrátily se do svého kláštera, a je-li potřebí, donutí je k tomu i příhodnými prostředky.

¹⁾ Výnosem ze dne 11. února r. 1891 č. 1463.

²⁾ Ord. list Pražský z r. 1891 č. 3—4 str. 14.

VIII. Na konec dopodrobna jest ustanoveno, jakým způsobem mají sestry sobě počínati. Především nemají je představené pustiti, zvláště ne mimo město, leč po dvou a to spolehlivých, ne na delší dobu leč na měsíc, jedná-li se o sbírky v diecesi, nebo nejdéle na dva měsíce, mají-li sbíratí v diecesích cizích. Na každý pád má se jim vydati tolik peněz, aby v nutném případě ihned mohly domů se vrátiti.

Sestry pak nechať vždy a všudy vyznamenávají se skromností; ať se varují mužů a nevedou řečí zbytečných; hostinců a jiných méně vhodných míst se vystřihají; ba ani v soukromých bytech nemají zdržeti se déle, nežli jest potřebno, aby příspěvky se sešly. Jednotlivě ať nikam nechodí, leč v nutném případě. Cestovati mají, pokud lze, vlakem; možno-li dost málo, ať odnikud nevycházejí a nikam nepřicházejí za noci. O svém nastávajícím příchodu zpraví předem onu osobnost, které zasilá biskup list doporučovací; jakmile pak tam přišly, bez odkladu dotyčnou osobu navštíví a jí poprosí, aby jim byla nápomocnou u vyhledání vhodného přístřeší v některé kongregaci ženské, aneb aspoň u početné ženy; nikdy však v domě, kde by mohly býti vydány v nějaké nebezpečí. — Dále nemají opomenouti nikdy ranních ani večerních modliteb; každodenně jest jim obcovati v některém blízkém kostele mši svaté, každý týden pak přijati svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní. Před východem a po západu slunce nemají almužen sbíratí. Jakmile uplynula lhůta ke sbírání jim dovolená, mají okamžitě se navrátiti ke své představené a to nejkratší cestou. Almužny nemají se dožadovati urputně aniž způsobem, jakoby jim náležela; nýbrž, vylíčivše zkrátka a pokorně nedostatek kongregace pro udržování sester anebo ke konání dobrých skutků, bude-li jim co dobrovolně dáno, s díky přijmou, ne-li, tedy s odvzdaností do vůle Boží trpělivě důvěřovati budou ve Prozřetelnost Božskou. — Nechať také svědomitě dostojí všemu tomu, co snad představená nadto jim nařídila, a řídí se věrně dle její osvědčené mateřské rady.

Podotknouti též sluší, že jest sestrám vykázati se i svolením zeměpanských úřadů. Konají-li sbírky po domech v některé osadě, vyžaduje se (vedle svolení konsistoře) při sbírkách církevních ještě i povolení c. k. okresního hejtmanství; konají-li se sbírky po celé zemi, povolení c. k. místodržitelství; pro celou říši ministerstva osvěty a vnitra, a mimo říši ministerstva zahraničních záležitostí.

Jen pro sbírky v kostele se nevyžaduje zvláštního svolení; jsou-li pak mimořádné, tedy jest nutným povolení konsistoře.

Pojednavše o dekretu »Singulari quidem«, vracíme se nyní ke konstituci »Conditae«, abychom seznali, jak biskup dále má sobě počínati při approbování nových kongregací.

β) Nejen opatrně, ale i velice zřídka má připustiti kongregace ženské, jichž členky chtějí docházeti do soukromých bytů ošetřovat nemocných za dne i za noci. Každý uzná, že k ošetřování nemocných se vyžaduje nemalého sebezapření, které sídliti může jenom v srdci, jemuž svět a jeho radovánky, ba celý vezdejší život jest, dle sv. Pavla, blátem, a jež nechce se honositi leč Ježíšem Kristem a to Ukřižovaným. Avšak v době, kdy mocností pekelné vypověděly církvi Kristově zuřivý boj, a nepřátelé Boží se nešťítí bojovati všemožnými zbraněmi, lží, podvodem, pomluvou, ano i vraždou,¹⁾ aby z ní pak obvinili mohli duše nevinné, zasvěcené Ježíši Kristu, biskup po svědomité úvaze všech důvodů pro i proti — zřídka kdy se rozhodne schváliti kongregaci, která, byť sama sebou honosila se cílem nejvznešenějším, přece by lehce mohla býti vítanou zbraní v rukou nepřítelů.

Mimo to, sestry jsouce povinny ošetřovati nemocné za dne i za noci, nebudou mnohdy po delší dobu dlíti v klášteře, nesúčastní se společných pobožností, nebudou pod stálým dohledem své představené, a poznavše opojné rozkoše svědného falešného světa, jež vlastně chtěly opustiti, na místo v před, půjdou snadno ve ctnosti zpět.

γ) Totéž říci dlužno o kongregaci sester, které bydlí v nemocnicích, do nichž jsou přijímáni vedle žen i muži, o sestřích majících sanatoria pro churavé kněží, nebo poskytujících přístřeší obojímu pohlaví, o sestřích, které vytkly sobě za cíl obstarávati domácí práce v kněžských seminářích anebo ve vychovávacích ústavech pro hochy, o sestřích učitelkách na školách chlapeckých, po případě smíšených (pro hochy i dívky). Byť nehrozilo zde nebezpečí tak velké, jako v případě předešlém, biskup přece neschválí snadno podobné kongregace, hlavně s ohledem na zkažený svět, jemuž není nic svatým, jedná-li se o osoby zasvěcené Bohu.

δ) Z týchž důvodů nemá připustiti kongregaci, jejímž cílem jest posluhovati v chudých a dělnických rodinách po odchodu rodičů do práce.

¹⁾ Srov. nevinné obvinění školského bratra ve Francii r. 1901.

ε) Tím méně lze schvalovati kongregace sester, které by chtěly ošetřovati nemluvňata, nebo ošetřovatelkami býti v porodnicích a podobnou konati službu, jež — byť sama sebou chvályhodnou i záslužnou — přece jen se nesluší pannám zasvěceným Bohu, aniž se srovnává s oděvem zdobícím čisté nevěsty Kristovy.

Kdyby snad zvláštní okolnosti dovolily, aby biskup v některém (hlavně sub δ) případě kongregaci schválil, má výslovně předepsati v konstitucích podmínky, za jakých sestry úřad ten mohou zastávati, jakož i určití způsob, jak mají při práci své sobě počínati, aby se předešlo možným steskům a pomluvám.¹⁾

3. Nelze-li nové kongregaci ničeho vytknouti, nemá jí biskup uděliti aprobaci ještě v tom případě, existuje-li v diecesi kongregace již schválená, s tímž aneb aspoň s podobným podřadným cílem. Tento pokyn Lva XIII.²⁾ jest vysvětlitelný. Vstoupí-li členové nové kongregace do kongregace již schválené, dostane se této nové životní síly, následkem čehož bude i její existence více zajištěna. Členové řídíce se dle osvědčených, již schválených předpisů, snáze činiti budou pokroky v životě řeholním, k čemuž nemálo dopomůže i dobrou tradicí ustálená kázeň, hlavně pak vzorný příklad starších údů.

Snad tanuly i tyto důvody sv. Stolici na mysli, když přísnou vždy se jevila ohledně připouštění a schvalování nových řádů, jak jsme viděli v úvodu.³⁾ Zdá se, že i Lev XIII. zamýšlel obnoviti bývalou kázeň. — Ale jako není pravidla bez výjimky, tak i zde sv. Otec opatrně podotýká: »pokud ovšem to možno.« Vždyť vyskytnouti se mohou v té či oné diecesi případy zvláštní, kdy biskup po zralé úvaze uzná nejen za vhodné, ale i prospěšné, připustiti kongregaci s podřadným cílem týmž nebo podobným, k jakému spěje jiná již kongregace. O tom však nerozhoduje zakladatel, nýbrž biskup po svědomité úvaze všech okolností.

4. Nenalezne-li biskup žádných překážek, schválí kongregaci, která tím nabývá v diecesi církevně-právního postavení.

5. Ačkoliv jest zřizování kongregací výlučně právem církve,⁴⁾ v Rakousku na základě konkordátu z r. 1855 čl. 28. jest biskupu

¹⁾ Srov. Normae 8—15. »Conditae« I. 3.

²⁾ L. c.

³⁾ § I.

⁴⁾ Srov. úvod § 3.

se dohodnouti s vládou; jakým způsobem, určuje na základě Nejvyššího rozhodnutí¹⁾ ministerské nařízení;²⁾ a sice:

a) Biskup, v jehož diecesi má býti zřízen nový klášter, jest povinen zpravit o tom místodržitelství s udáním prostředků subsistenčních; náleží-li klášter řádu (kongregaci), v Rakousku dosud zákonitě neuznávanému, předloží církevní aprobaci se stanovami (řeholí, konstitucemi), jakož i vyloží vládě účel a zřízení nového tovaryšstva.

b) Existuje-li dotyčný řád (kongregace) v Rakousku a není zvláštních obav před zřízením nového domu, jest místodržitelství zmocněno uděliti biskupu státní svolení, musí však současně o tom zpravit ministerstvo kultu a vyučování.

c) V případě sub a), t. j. není-li řád (kongregace) dosud v Rakousku uznán, anebo je-li sice uznán, avšak proti zřízení nového kláštera byly činěny zvláštní námitky, předloží místodržitelství celou záležitost ministerstvu kultu a vyučování, které pro případ první (sub a)) povinně jest vyžádati Nejvyššího svolení.

d) Konventy, které existovaly v Rakousku před uzavřením konkordátu, jest pokládati na základě tohoto facta — je-li notorickým a od místodržitelství potvrzeno — za zákonité.

e) Konventy zřízené po 5. listopadu 1855 mají prokázati na důkaz své právní existence, že byly zavedeny se svolením vlády.

Řečené předpisy zůstávají v platnosti i po zrušení konkordátu dle § 31. zákona ze dne 7. května 1874. Předpisy zákona o právu spolčovacím ze dne 15. listopadu 1867 ř. z. č. 134 netýkají se dle § 3. společností náboženských, ani duchovních řádů či kongregací, o nichž rozhodovati dlužno dle zvláštních pro ně pravidel.

6. Společnost, která vytkla sobě cíl ušlechtilý, zbožný, a již se dostalo od kompetentních úřadů approbace, má právo na svou existenci a nemůže býti bez důležité a pádné příčiny rozpuštěna. Totéž platí tedy i o kongregaci diecesní. Svévolným, bezdůvodným zrušením byli by údové ve svých právech poškozeni, nehledíc ani k pohoršení, jaké by povstalo mezi obyvatelstvem. Jediné z příčin vážných a opravdových může tedy biskup, ale jen on, zrušiti kongregaci, jedenkrát již schválenou. Příčiny mohou býti dvojího druhu; buďto fysické (na př. nedostatek nutných

¹⁾ Ze dne 3. června 1858.

²⁾ Ze dne 13. června 1858 č. 95 ř. z.

příjmů k vydržování členů) anebo mravní (na př. všeobecný úpadek kázně v kongregaci.)

b) Kdyby však byla kongregace rozšířena i v jiných diecesích, vyžaduje se k jejímu zrušení vedle uvedených příčin ještě souhlas všech dotyčných biskupů, poněvadž zrušiti náboženskou kongregaci jest výkonem pravomoci, které biskup v cizí diecesi nemá.

§ II.

Pravomoc biskupova při zřizování a rušení jednotlivých domů.

1. Biskup jest ve své diecesi v oboru církevním svrchovaným pánem, podřízen jsa toliko římskému papeži. Celá správa církve spočívá v jeho rukou. Bez jeho vědomí nic nemůže právoplatně býti stanoveno, co by přímo nebo nepřímo spadalo v obor církevní. A jako se dotýká zřízení kongregací přímo života duchovního, takže beze schválení arcipastýře nemohou právoplatně existovati, tak nemalý má naň vliv i otevírání nových domů. Proto vyžaduje se ke zřízení každého domu kongregačního nevyhnutelně svolení diecesního biskupa.¹⁾ On jedině může rozhodnouti, zda působení kongregace na tom či onom místě ponese ovoce; on také jakožto nestranný soudce a repraesentant církve Kristovy nejlépe posoudí, zda členové s dostatek jsou již vyškoleni, aby rozvinouti mohli blahodárnou svou činnost i jinde, anebo zda snad se neodporučuje setrvaťi v mateřinci, dokud nevníkne kázeň takřka do krve jednotlivých údů. Teprve pak, když ústav jest morálně i hmotně zajištěn, lze očekávati, že bude šířiti i jinde — dovolují-li tomu tamní poměry — nadšení pro čest a slávu Boží.

2. Kolik členů má býti v jednotlivých domech, není blíže stanoveno. Jisto jest, že — přísně vzato — netřeba biskupům se ohlížeti při kongregacích na konstituci Řehoře XV. »Cum alias«,²⁾ ani na dekret posv. kongr. koncilu potvrzený Urbanem VIII.,³⁾ dle něhož se vyžaduje v konventech po 21. červnu r. 1625 zřízených počet aspoň dvanácti řeholníků, mají-li býti z pravomoci biskupovy vyňaty, ani na konstituce Innocence X. »Instaurandae«⁴⁾ a »Ut

¹⁾ Conditae I. 2.

²⁾ Ze dne 17. srpna 1622.

³⁾ Ze dne 21. června 1625.

⁴⁾ Ze dne 15. října 1652.

in parvis,«¹⁾ jež vyžadují aspoň šest řeholníků, má-li se jim dostati řečené výsady exemptní.²⁾ Ano, posv. kongregace pro zál. bisk. a řeh. nenaléhá na biskupy, aby visitovali takových konventů, leda by počet řeholníků byl příliš nepatrný anebo zvláštní okolnosti tomu radily; někdy dokonce výslovně radí, aby se biskupové vykonávání svého práva raději zdržovali.³⁾ Tím méně jest dbáti biskupům uvedených předpisů, jedná-li se o kongregace, poněvadž zpravidla nepožívají výsady exempce. Ježto však dle známého přísloví »tres faciunt collegium« (tři tvoří společnost), odvětila posv. kongregace,⁴⁾ že třeba o to dbáti, aby v jednotlivých klášteřích anebo domech pospolu žily aspoň tři sestry, dokud nelze počet jejich zvýšiti. A právem; neboť v malých konventech stěží by se zachovávala řeholní kázeň, účelům pak, jak hlavnímu tak i podřadnému, nebylo by lze v žádoucí míře vyhověti. Proto nařídila táž posv. kongr.⁵⁾ jisté kongregaci, že mají dlíti v jednotlivých domech nejméně čtyři sestry. Ano, jest o to usilovati, aby jich bylo aspoň šest.

3. Dříve však, nežli svolí biskup k otevření nového domu, podrobí důkladné zkoušce život, jaký v dotyčné kongregaci panuje, smýšlení představených, zda vynikají křesťanskou opatrností a vedení jsou především horlivostí o čest a slávu Boží i o blaho jak vlastní tak bližního.

4. A jako zasahuje vláda do zřizování kongregací, tak vyžaduje i otevření nového domu svolení vládního, o čemž promluveno bylo v odstavci předcházejícím.⁶⁾

5. Podotknuto bylo, že vyžaduje zřízení nových domů všestranné úvahy a opatrnosti. Zakladatel by ovšem viděl nejraději ještě za svého živobytí kongregaci hojně rozvětvenou; bylo-li by jí to na prospěch, o tom mnohdy ve své přílišné horlivosti, která svádí k zaslepenosti, neuvažuje. Kdykoliv tedy sobě přeje představený, aby zapustila kongregace kořeny i v jiné diecesi, musí nevyhnutelně vyžádati si nejen svolení tamního biskupa (jak samozřejmo), ale i svolení biskupa, v jehož diecesi se nachází mate-

¹⁾ Z 10. února 1654.

²⁾ Srov. též konst. Lva XIII. »Romanos Pontifices«.

³⁾ Posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 20. III. 1857, 16. III. 1866, koncilu 26. VIII. 1873.

⁴⁾ 26. VI. 1870.

⁵⁾ 25. IV. 1896.

⁶⁾ sub n. 5.

řinec.¹⁾ Tomuto nejlépe jest znám řeholní duch v kongregaci vanoucí. Jakožto biskup svědomitě zajisté stopuje veškeru její činnost, celý její život a při visitacích důkladně dává sobě podati zprávy. On tedy nejlépe ví, zda kongregace zbudovala si již pevný základ, fysicky i mravně, a zda duchovní tento strom je s to, rozvinouti haluze i za hranicemi diecese a nésti i tam požehnané ovoce.

6. Žádný biskup však není povinen přijati do své diecese kongregaci cizí, třebaž již biskupem jiným schválenou, dokud sám se nepřesvědčil o její přípustnosti.²⁾

7. A poněvadž život lidský podroben je stále změně, a co dnes bylo dobrým, prospěšným, stává se za změněných poměrů ne-li přímo zhoubným, tož alespoň bezúčelným, tedy zbytečným, může nastati případ, kdy ten či onen dům dlužno zrušiti. Právo to přísluší výlučně biskupu, v jehož rukou bylo i jeho otevření. Ovšem, vyžaduje se příčina vážná, odůvodněná.³⁾

HLAVA DRUHÁ.

Záležitosti vnitřní.

Předem sluší podotknouti, že jest biskup někdy povinen právně zasáhnouti do vnitřního života kongregace, kdežto jindy tak ponecháno jeho svobodné vůli. Jest povinen, kdykoliv toho vyžadují výslovné předpisy církevních zákonů nebo apoštolských konstitucí (čítajíc v to i »Conditae«), jako na př. jedná-li se o zkoušku čekatelek před obláčkou a novicek před professí atd. Jindy, byt zřejmě tak nebylo stanoveno, může zasáhnouti, ovšem pokud to není na újmu práva třetího; tak na př. chce-li býti přítomen zasedání kapitoly diecesních kongregací duchovních a pod.

§ I.

Připuštění k noviciátu a professi; propuštění před professi.

1. Ponechávajíce bližší pojednání o noviciátu a professi pro část druhou, podotýkáme prozatím, že jest noviciát dobou zku-

¹⁾ Conditae I. 4.

²⁾ Viz § předcház.

³⁾ Srov. odd. I. § I. 6. — »Conditae« I. 6.

šební, v níž novic se seznamuje s celým životem kongregace a pozoruje, zda se pro klášter hodí čili nic; kongregace pak, zda kandidáta může přijati za svého člena neb ne. Noviciátu předchází v ženských kongregacích z pravidla t. zv. postulát, čímž umožněno zase představeným seznati poněkud povahu žadatelek, dříve nežli je obléknou v stejnokroj zdobící snoubenky Kristovy. Teprve po odbytém noviciátu mohou býti členové připuštěni ke složení slibů neboli professi.

2. Aby se předešlo možným výstřednostem, a svoboda dívek podléhajících snadno nátlaku, byla chráněna, nařizuje Lev XIII.¹⁾ že má představená oznámiti biskupu jména jak čekatelek tak i novic. Biskup podrobí je pak obvyklé zkoušce. Kdy tak učiniti má, stanoveno není; zdá se, že i ohledně kongregací aplikovati tedy dlužno — pro totožný důvod — předpis sněmu tridentského,²⁾ dle něhož nutno ohlásiti novicky měsíce před professí. Biskup se dostaví během 14 dnů,³⁾ aby složení slibů se neprotahovalo a zkoumá, zda čekatelky, resp. novicky vědí, proč vstupují do kongregace, zda znají své nastávající povinnosti a volily sobě stav svůj zcela dobrovolně, bez všelikého donucení.

3. Není-li žádné překážky, svolí biskup, aby čekatelky byly oděny v roucho řeholní, resp. novicky připuštěny k professi. Pravím, že jest to právem biskupovým, kdykoliv se jedná o kongregace diecesní. — Ačkoli dle obecného církevního práva nepřijímá do řádů biskup, nýbrž nejvyšší představený řádový, a biskup jen přihlídnouti může, zda se zachovávají všechny předepsané podmínky, tož zdá se mi, že sv. Otec v našem případě konstitucí »Conditae« moc biskupovu rozšířil, kdyžťe výslovně praví:⁴⁾ »ohledně dívek žádajících o roucho řeholní, jakož i těch, které odbyvše sobě noviciát, složití mají sliby, biskup v jednotlivých případech budiž zpraven; jeho právem i povinností bude i jejich smýšlení vyzkoumati, i — nebude-li žádné překážky — je připustiti.« A úsudek svůj opírám o tutéž konstituci, v jejíž druhé části (pojednávající o kongregacích apoštolských) sv. Otec právo to nepřikl již biskupům, nýbrž výslovně představeným. »Přijímati kandidáty

¹⁾ Conditae I. 7.

²⁾ Seš. XXV. c. 17. de reg.

³⁾ Const. Pii V. Etsi mendicantium 16. května 1567.

⁴⁾ v č. I. číslo 7.

a připouštěti je k posv. rouchu nebo ke skládání slibů jest právem představených; při tom netknuto zůstává právo i povinnost, udělené biskupovi na sněmu tridentském, aby totiž, kdykoliv se jedná o osoby ženské, je vyzkoušel i před obláčkou i před professí.«¹⁾ Sv. Otec deroguje tudíž ohledně kongregací diecesních obecnému právu a udílí moc, příslušící jinak představeným, biskupu.

4. Kdyby však představené přijetí některé novicky se vzepřely, biskup vyšetří, zda námitky jsou vážné a odůvodněné; v tomto případě kandidátky nepřipustí. Proto podotkl sv. Otec: »není-li žádné překážky,« ovšem odůvodněné.

5. Ohledně kongregací mužských připomenouti sluší dekret posv. kongr. pro zálež. řehol. »Romani Pontifices,«²⁾ dle něhož nesmí býti nikdo připuštěn k rouchu řeholnímu bez »litterae testimoniales«. Tyto vystaviti má nejen biskup, v jehož diecesi žadatel se narodil, ale i onen, v jehož diecesi žil přes rok po uplynulém pátáctém roce svého věku. Sloužil-li kandidát dříve u vojska, má se vykázati litteris testimonialibus od těch biskupů, v jichž diecesích dlel aspoň tři měsíce.³⁾ Za tím účelem vyzví bedlivě biskup (i pomocí tajných informací) vlastnosti žadatelovy, udá z jakého lože se narodil, jeho stáří, chování, průběh života, pověst jaké požívá, stav, vzdělání, zda byl kdy trestán, je-li stížen censurou, irregularitou nebo jinou kanonickou překážkou, zda vězí ve dluzích anebo snad jest povinen vydati účty ze správy cizího jmění.

Odepřítí litteras testimoniales biskup nemůže; kdyby jich nechtěl vydati, dlužno obrátiti se na posv. kongr. pro zálež. bisk. a řeh.

Professe vykonaná bez dožádání litterae testimoniales jest sice nedovolenou, avšak platnou.

6. Jako přísluší biskupu právo připustiti čekatelky k obláčce a novicky ke slibům, tak má i moc je propustiti. Ježto však delším pobytem v kongregaci jsou k ní jistými svazky připoutány, neučiní toho bez vědomí představených; představené zase požádají biskupa, kdykoliv uznají před Pánem Bohem některou z čekatelek anebo novic za nehodnou;⁴⁾ leda by sama dobrovolně ústav opustila.

¹⁾ Conditae II. 1.

²⁾ ze dne 25. ledna 1848.

³⁾ Posv. kongr. koncilu 9. září 1893.

⁴⁾ Conditae I. 8.

§ II.

Propuštění professů.

1. Professí uzavírá nový úd s kongregací opravdovou smlouvu; jí věnuje veškeré své síly, celý svůj život a to na vždy, neb aspoň po jistou dobu, a kongregace, přijavši jeho obět, vzala na se i povinnost starati se o professa jak duchovně tak i hmotně. Páska poutající jednotlivé údy s kongregací jest tedy tak pevnou, že jí nelze z ledajakých příčin přerušiti; a dokud plní údové svědomitě své povinnosti, které na se vzali složením slibů, nemohou býti z kongregace propuštěni bez křiklavého porušení práva.

2. Propuštění může nastati především, byla-li professe z nějaké kanonické příčiny neplatnou (na př. vynucena hrozbami, násilím, nebo že profess neměl předepsaného stáří a j.). Neplatnost musí však býti soudně projednána a vyhlášena rozsudkem. Ovšem, nevyžaduje se vždy při kongregacích formy předepsané Benediktem XIV. v konstituci »Si datam«, nevyhnutelné při jednání o neplatnosti slibů slavných. Postačí proces sumární, t. j. záležitost se projedná s prominutím nepodstatných formálností, čímž se jednání též zkrátí.¹⁾

3. Byla-li však professe platnou, dlužno rozeznávat několik případů:

a) Jedná-li se o kongregace ženské, může biskup v odůvodněném případě²⁾ propustiti professy, ať složily sliby dočasné nebo doživotní.³⁾

b) Jedná-li se o propuštění člena, jenž doživotní sliby prostě již složil anebo dočasnými toliko sliby prostými jsa vázán, vyšší svěcení byl přijal, dlužno na zřeteli míti dekret »Auctis admodum.«⁴⁾ V témž se stanoví sub n. 3., aby nařízení, v dekretu posv. kongregace koncilu »Sacra Congregatio,«⁵⁾ a v dekretu téže posv. kongr. »Instantibus,«⁶⁾ jakož i v jiných ještě dekrettech generálních obsažená a určující způsob, jakým díti

¹⁾ Srov. posv. kongr. pro zálež. bisk. a řehol. 12. června 1858 č. 4. 5.

²⁾ Viz níže sub c.

³⁾ Conditae I. 8.

⁴⁾ Ze dne 4. listopadu 1892.

⁵⁾ Vydaném na rozkaz Urbana VIII. dne 21. září 1624.

⁶⁾ Vydaném dne 24. července 1694 z rozkazu papeže Innocence XII.

se má propouštění z řádů se sliby slavnými, nejen i příště v plné platnosti zůstala, nýbrž aby jimi vázání byli i představení náboženských kongregací se sliby prostými, kdykoli se jedná o propuštění nebo vyloučení člena, jenž již doživotní sliby prostě byl složil, anebo o který jenom dočasnými sliby prostými vázán vyšší svěcení byl přijal. A tak nesmí ani takovýto člen kongregace a institutu církevního se sliby prostými býti propuštěn »leđa pro těžké provinění, zevnější a veřejné, a dokáže-li se nadto, že jest nepolepšitelným;« právě jak to stanoveno o členech církevních řádů.

Provinění musí býti:

α) těžké. Nepostačí tedy jakákoliv chyba na př. žvástavost; kdyby však příčinou byla stálých aneb aspoň častých různic mezi členy, anebo jiné měla vážné následky, mohlo by se o propuštění dotyčného člena žádati.¹⁾ Zpravidla vyzumívá se těžkým proviněním poklesek proti podstatě slibů nebo proti společnému dobru,²⁾

β) zevnější; neboť zákony lidské netrestají skutků vnitřních, poněvadž se vymykají z pravomoci zákonodárcovy, jsouce pro něho tajny;

γ) veřejné; trest má totiž býti přiměřen. Propuštění je trestem veřejným; vyžaduje se tudíž i provinění veřejné, pohoršivé,

δ) s nepolepšitelností spojené. Proto jest zachovati týž postup a totéž disciplinární řízení, jaké jest předepsáno pro řády, aby bylo zřejmo, že jest dotyčný člen vskutku »incurabilis«, nenapravitelným: musí totiž se strany představených užito býti nejprve různých prostředků disciplinárních a trojího napomenutí, a teprve když to by nepomáhalo, přikročí se k formálnímu procesu disciplinárnímu, při němž, neobhájí-li se obviněný sám, obdržeti musí obhájce ex officio;³⁾ teprve pak může býti vyneseno rozhodnutí o vypuzení.⁴⁾ Rozsudek ovšem nelze provésti, odvolal-li se odsouzený k posv. kongr. pro zál. bisk. a řehol., dokud nedošlo od této schválení. — Kdyby však z příčin podstatných nebylo možno zavésti proces formální, dlužno žádati posv. kongregaci o dispens a svolení k procesu t. zv. sumárnímu.

¹⁾ Srov. posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 12. srpna 1891.

²⁾ Táž posv. kongr. 22. května 1896.

³⁾ Ord. list Praž. 1893 č. 1. str. 4. n. III.

⁴⁾ Laurin I. c.

Takto vyloučení vyšší svěcenci jak řeholí tak kongregací zůstávají pak suspendováni od vykonávání přijatého vyššího svěcení na tak dlouho, pokud by od sv. Stolice absoluce nedosáhli a zároveň biskupa nenalezli, jenž by je do své diecese přijal, přiměřenou výživu jim zaručiv. — Ba i ti vyšší svěcenci slibů prostých, ať doživotních, ať dočasných, kteří buď s a m i apošt. Stolicí za propuštění žádat, ho dostali, nebo dispense od prostých slibů svých dosáhli (kteréžto právo má u diecesních kongregací biskup),¹⁾ nesmějí klášter opustiti dříve, pokud by nenalezli biskupa, jenž by je se zaručením přiměřené výživy mezi klerus diecese byl přijal, sice by i ti stížení byli suspensí »ab exercitio susceptorum Ordinum«; ustanovení to, jež se týká i těch alumnů, kteří složivše jen dočasné sliby prosté na určitý počet let, po jich vypršení jinak tím samým všech závazků s profesí spojených jsou zproštěni.²⁾

c) Jedná-li se o propuštění člena mužské kongregace diecesní, který složil jen sliby dočasné a nemá vyššího svěcení, dlužno aplikovati, co stanovil Lev XIII. ohledně profesek podobných kongregací, ať už složily sliby dočasné aneb i doživotní, t. j. biskupu přísluší právo je propustiti. Ovšem i tu se vyžaduje provinění těžké (byť ne v tom rozměru, jako v případě předcházejícím,³⁾ poněvadž nezavázal se člen navždy kongregaci a i tato, ačkoliv převzala jistou povinnost, přece ne stálou), vnější, veřejné, a pak nepolepšitelnost.⁴⁾

Propuštění professů se sliby dočasnými provést se může ostatně dvojím způsobem. Uplynula-li již doba dočasné professe, tedy se zkrátka nepřipustí k obnovení slibů. Pakliže však doba ta ještě neuplynula, tuť ovšem se vyžadují příčiny, o nichž právě jsme se zmínili.

4. Propustí-li biskup člena v tomto posledním případě, tím ho ještě nedispensoval od slibů. O to třeba zvláště žádati. Sv. Otec však biskupům moc tu udělil, takže mohou dispensovati (jedná-li se o kongr. diecesní) ode všech slibů jak dočasných tak doživotních, vyjímajíc jediný t. j. ustavičné čistoty. Jestli slib tento jedním z pěti, rezervovaných sv. Stolicí.⁵⁾

¹⁾ Dle Conditae I. 8.

²⁾ Decr. n. IV. a V. — Čas. kat. duch. 1894.

³⁾ sub 3. b.

⁴⁾ Posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 16. listopadu 1888.

⁵⁾ Conditae I. 8.

Biskup ovšem nesmí propuštěním porušiti práva třetího. Pročež tak neučiní bez vědomí představených, tím méně, kdyby s jednáním jeho právem nesouhlasili. Jinak netřeba mu na ně se ohlížeti, neboť kongregace jsou diecesní, na něm ve všem důležitějším jest závislou.

5. Onemocněl-li profess v kongregaci, nesmí býti pouze z této příčiny propuštěn.¹⁾ Vyloučení bylo by zjevným porušením práva a spravedlnosti, jedná-li se o professa se sliby doživotními, a přestoupením přikázání lásky, kdyby propuštěn býti měl profess se sliby dočasnými.²⁾ — Ostatně dříve nežli přijímají představení sliby jménem kongregace, zpravidla se ohražují, že nemá ústav v úmyslu platně je přijati, kdyby novic zlomyslně zamlčoval tajnou nějakou chorobu.

§ III.

Volba představených a přesazování členů.

1. Život kongregace velice závisí na nejvyšší hlavě, která celý institut řídí. Bude-li představený moudrým, opatrným, rozumným, bude prospívati též ústav; neboť členové, v jichž srdci sídlí spokojenost, snadno zapomenou na všechny obtíže, které jich apoštolské činnosti se staví v cestu, a půjdou zmužile v před. Užitečnost a tím i existence kongregace vyžaduje tudíž, aby členové chovali k nejvyšším představeným úplnou důvěru. Proto nepřenechal sv. Otec volbu představených biskupu, nýbrž členům kongregace.³⁾ Volba ta dítí se má (jak podrobněji bude řečeno v části druhé) tajně, na základě schválených konstitucí.

2. Biskup má však netoliko právo, ale i povinnost, v kapitole, v níž se koná volba generální představené buďto osobně aneb aspoň prostřednictvím svého delegáta, komisaře, předsedati. A zde jest rozdíl mezi kongregacemi mužskými a ženskými; kdežto v posledních předsedati musí, jest ponecháno předsednictví při volbě gener. představených v mužských kongregacích diecesních jeho dobré vůli. Příčinou rozhodnutí sv. Stolice zajisté různost povahy obojího pohlaví. Známo, že šat ještě řeholníka nečiní; a i při nej-

¹⁾ Posv. kongr. pro zál. bisk. a řehol. 22. května 1825.

²⁾ Táž kongr. 10. března 1860.

³⁾ Conditae I. 9.

lepší vůli někdy těžko potlačiti nerozvážnost a závist, které hrají mnohdy u slabšího pohlaví velikou roli.

3. Biskupu přísluší dále právo volbu buďto potvrditi, nebo zrušiti, dle toho, jak jemu velí vlastní svědomí.¹⁾

4. Ostatní představené jednotlivých domů určuje generální představená (resp. generální rada, tím spíše tedy v klášteřích mužských), již zároveň i přináleží moc přeložiti sestry z jednoho kláštera do jiného; dlužno ovšem míti na zřeteli schválené konstituce a dle nich věrně se řídit. Proti tomu nemůže biskup ničeho namítati. Jmenování lokálních představených není totiž výkonem jurisdikce, tedy pravomoci, nýbrž toliko výkonem t. zv. moci dominativní.²⁾ A jedno jest, zda děje se změna sester v téže diecesi, nebo snad poslány bývají některé do diecese jiné. —

5. Poněvadž častěji bude řeč zvláště v části druhé o moci dominativní, bude dobře, stanoví-li se již nyní její rozdíl od vlastní jurisdikce, jakož i v čem pozůstává, a kdo ji vykonávati může.

Složením slibů stává se profess jaksi dítkem kongregace, vstupuje do duchovní rodiny, jejíž hlavou jest představený. Slibem poslušnosti bere na se dobrovolně povinnost plniti, co mu bude řádnou autoritou nařizeno, kdežto představený dostává zase nad ním otcovské právo t. zv. moc dominativní. Pravomoc vlastní neboli jurisdikce opírá se však o moc klíčů, kterou předal Kristus Pán své církvi.

Moc dominativní pozůstává v tom, že může představený své podřízené zavazovati i ve svědomí k plnění toho, co předpisují konstituce anebo na čem snad později se usnesla generální kapitola; a sice i pod hříchem těžkým, je-li materia gravis, t. j. věc, o kterou se jedná, skutečně vážnou.

Z moci dominativní vyplývá dále, že může sice představený delikventa potrestati, ale jen v mezích své moci otcovské; bylo-li by potřebí trestů těžších, dlužno obrátiti se na toho, kdo má opravdovou jurisdikci (v kongregacích diecesních na biskupa.)³⁾

¹⁾ Tamtéž.

²⁾ Když sobě stěžoval biskup na ostrovech Kanárských, že představená jisté kongregace diecesní jmenuje a mění místní představené, posílá sestry z kláštera do kláštera, aniž by ho žádala o svolení neb aspoň o svém jednání jej zpravila, posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. odpověděla 9. dubna 1895: »Generální představené používají v případech, o nichž se jedná, svého práva; a postačí, pakliže ze slušnosti zpraví o tom biskupa.«

³⁾ Suarez de Relig. tract. 7. 8. — Luca de personis 576—580.

6. Přítomnost biskupova vyžaduje se v kapitolách, pouze jedná-li se o volbu generální představené; jiným shromážděním obcovati není vázán, a jest i lépe, ponechá-li členům v té věci nějaké svobody.

§ IV.

Změna konstitucí.

1. Nejvyšší autoritou kongregací náboženských jest — jak bylo řečeno — onen církevní představený, který je approboval. Diecesních tedy dotýčný biskup; i budou také jemu bezprostředně poddány. Biskupu tudíž přísluší i právo nejen s konstitucemi kongregace se obeznámiti, ale i je schváliti. A jsa ve své diecesi nejvyšším zákonodárcem, může, uzná-li za vhodné, opět je zaměnit.

2. Kdyby však byla kongregace rozšířena i v jiných diecesích, pak ovšem nemohou jednotliví biskupové v konstitucích činiti změn bez výslovného svolení všech ostatních.¹⁾ Jinak bylo by tolik kongregací, kolik diecesí, nastal by zmatek, po jednotě byla by veta a následkem toho i kongregace ztracena.

§ V.

Visitace a správa jmění.

1. Biskup jsa ve své diecesi nejvyšším pastýřem a to pastýřem dobrým, zodpovědným za veškeru církevní správu, má netoliko právo, ale i povinnost visitovati diecesi. Tím pozná na vlastní oči duchovní život svých oveček a bude moci — je-li toho zapotřebí — zjednati nápravu. Jen místa, podřízená přímo sv. Stolicí, jsou z pravomoci jeho (alespoň jakožto Ordinaria) vyňata. Má tudíž nejen právo, ale i povinnost visitovati i kongregace diecesní.²⁾

2. Visitace neomezuje se na kapli, sakristii a pod., nýbrž týká se celého domu. Úřad jeho mu velí seznati celé zařízení tak, aby provedením nutných aneb aspoň prospěšných změn ústav zkvétal a mohl později žádati o schválení apoštolské. Konstituce »Conditae« obnovuje tedy jen předpisy sněmu tridentského. Bude-li církevní autorita na ústavy, zřízené pro šíření jména Božího a ku blahu

¹⁾ Conditae I. 5.

²⁾ Conditae I. 10.

lidstva, dohlížeti, pak zajisté vanouti v nich bude vždy pravý duch, a kdyby snad náhodou bylo se pochybilo, snadno docílí se nápravy.

3. Při té příležitosti dá se zevrubně zpravit o všech výkonech jednotlivých členů, aby seznal, zda kráčeji v intencích zakladatele, zda prospívají ve ctnostech, zachovávají kázeň — zkrátka, zda a pokud plní schválené konstituce. Liknavé pokárá, horlivé povzbudí, aby na dráze ctnosti setrvali, a byli spolubližním anděly strážnými.

4. Doba určena není. Má-li však biskup visitovati svou diecesi každoročně, dle nařízení sněmu tridentského, anebo, je-li rozsáhlá, každý druhý rok, přináleží jemu právo i povinnost a spoň rok jak rok přesvědčiti se buďto sám nebo svým delegátem o stavu diecesních kongregací.

5. Na rozdíl od kongregací apoštolských přísluší jemu i právo dáti sobě předložiti účty nejenom ze správy jmění (ať movitého nebo nemovitého) jistému domu darovaného neb odkázaného k zvelebení bohoslužby, ke konání skutků milosrdenství a pod., ale i z vlastního jmění kongregace a jednotlivých klášterů. Bylot řečeno,¹⁾ že biskup nesmí schváliti kongregaci, která by neměla příjmů nutných pro výživu svých členů. Proto má i právo, dáti sobě předložiti účty z veškerého jmění kongregace, kdykoli chce. Správu vede ovšem představený lokální resp. generální, dle konstitucí biskupem schválených.

b) Biskup však nemůže darovati z přebytku, jež shledal v některém domě, jinam, ani věnovati z něho část na jiné dobré účely. Jedná-li se totiž o odkazy ve prospěch církve, nemůže poslední vůli zaměnit, poněvadž právo to přísluší jedině sv. Stolicí.²⁾ Jedná-li se pak o vlastní jmění kongregace, porušil by právo třetího, kdyby chtěl částku věnovati jinam bez, anebo dokonce proti vůli dotyčného představeného.

c) Představený generální může v pádu potřeby přispěti z moci dominativní z přebytku v jednom domě druhému (téže kongregace); aniž smí biskup tomu zabrániti.³⁾

¹⁾ V I. hl. § 1.

²⁾ Srov. posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 2. září 1870; posv. kongr. koncilu 18. srpna 1870 a j.

³⁾ Blížší viz v části druhé.

§ VI.

Správa duchovní.

1. Hlavním účelem, pro který členové vstupují do kongregace, jest vésti život dokonalý. Je-li povinností biskupovou starati se o blaho věčné všech diecesanů, tím více pečovati bude o duše zasnované s Božským Spasitelem. A poněvadž povinnosti odpovídá právo, přísluší jemu i moc určovati vše, co k životu dokonalému směřuje, jej podporuje a udržuje. Jsou tedy kongregace podřízeny biskupu ve všem, co se týká života duchovního (*in foro interno*). Biskup jim ustanovuje kněží, kteří by přinášeli v ústavní kapli nejdražší oběť, určuje zpovědníky jak řádné tak mimořádné,¹⁾ kazatele, zvláště pro dobu duchovních cvičení (*exercicií*) a pod.

2. Jemu podřízeny jsou kongregace i v zevnějším oboru vládní působnosti (*in foro externo*), na př. ohledně censur, rezervatů, dispense od slibů sv. Stolicí nevyhrazených,²⁾ ohlašování veřejných pobožností a j., zkrátka ve všem, jak ostatní věřící. Neboť, přísluší-li biskupu právo to ohledně kongregací apoštolských,³⁾ tím více vykonávati je může v kongr. diecesních.

3. Zvláštní pozornost věnovati pak má tomu, zda zachovává se v kongregacích mužů, jejichž členové nejsou kněžími a jimž v čele stojí představený laik, a v kongregacích ženských dekret »*Quemadmodum*«.⁴⁾

a) V některých ústavech dovolovaly totiž konstituce t. zv. odhalování svědomí (*apperitio conscientiae*). Úmysl byl sice dobrý, jenže i zde nastalo, co často se přihází; ve mnohých kongregacích vybočili představení z mezí a dobrovolné sdělování pochybností a obtíží zaměněno v nutnou podrobnou zpověď. Že zlořád takový nevedl k žádoucímu cíli, ba měl za následek pravý opak, snadno každý pochopí. — Sv. Stolice majíc na paměti blaho všech i jednotlivých duší, nejdražší krví Syna Božího vykoupěných, učinila tudíž zlozvyku přítrž, a sv. Otec Lev XIII. nařídil dekretem »*Quemadmodum*«, že podobná ustanovení mají býti ze všech konstitucí odstraněna, i kdyby byly dosáhly od svaté

¹⁾ Viz »Dodatek«.

²⁾ Viz odd. I. hl. II. § 2.

³⁾ *Conditae* II. 5.

⁴⁾ Ze dne 17. prosince 1890.

Stolice nejzvláštnějšího schválení. Zavládl-li pak v některé kongregaci podobný obyčej, nutno jej ihned zrušiti, třeba s byl prováděn i od nepamětných dob.

b) Uvedený dekret pak pojednává o třech bodech. O prvním, týkajícím se »odhalování svědomí« nyní promluvíme, ponechávající sobě oba ostatní (o mimoř. zpovědníku a o častějším sv. přijímání) na konec pojednání.

α) Odhalování svědomí pozůstávalo v tom, že byl každý člen kongregace povinen zjeviti svým představeným i nejtajnější záhyby vlastního srdce; na př. obtíže v konání dobra, náruživosti, jimiž je zmítán, pokušení, jež naň doléhají, hříchy, do nichž upadá, jak často a pod. Představenými však nebyli namnoze kněží, ano bývaly jimi i osoby ženské, takže zpovídající se člen — abychom užili pravého výrazu — odhaliti musil všechny tajnosti svého svědomí, aniž by měl záruky, že tajemství to představený v každém případě ponechá jenom pro sebe a nikdy ho neporuší. — Takové zjevování svědomí jest nyní přísně zakázáno ve klášteřích ženských, jakož i ve klášteřích mužských, jejichž členové nejsou kněžími a jimž v čele stojí představený laik.

β) Ano, papež mimo to představeným přísně zakazuje jakýmkoliv způsobem k tomu působiti, aby odhalování svědomí dále se provádělo, a nařizuje poddaným pod těžkým hříchem, dotyčné představené ihned oznámiti bezprostředně vyšším představeným, a neodstraní-li tuto zakázaný zlořád, oznámiti jej posv. kongr. pro zál. bisk. a řeholníků.

γ) Tím ovšem není podřízeným zakázáno, dobrovolně dotazovati se představených o radu.

δ) Není pochyby, že jsou zahrnuty v dekretu též čekatelky a novicky, poněvadž výslovně se praví, že představení nesmějí žádně z osob sobě poddaných nutiti k odhalování svědomí. Aniž lze namítnouti, že se jedná o věc odiosní (nemilou) a »odia esse restringenda«, t. j. zákon takový že dlužno vysvětlovati »stricte«. Zákonodárce měl naopak v úmyslu hájiti a chrániti svobodu všech poddaných

e) Kongregací, jejichž představení jsou kněžími, dekret se netýká. Charakter kněžství zdobící duši představeného zahání totiž všeliké obavy. Kněz zůstane povždy z vůle a povolání Božího vůdcem duší a znaje dalekosáhlý význam pečeti zpovědní, nikdy jí neporuší. Ostatně nebývá ani v kongregacích duchovních ponecháno odhalování svědomí libovůli představených. Tak na př. přísně

zakazují konstituce sv. Ignáce představeným, použití toho, co jim některý podřízený byl zjevil, k jeho vedení; leč svolil-li výslovně aneb aspoň mlčky. Ano, připadá-li poddanému obtížným, sděliti představenému stav svého svědomí mezi čtyřma očima, může říci, že tak učiní jen ve svátosti pokání (kdy tedy vázán jest představený přísnou pečeti zpovědní).

4. Další pozornosti vyžaduje připouštění k vyšším svěcením, jedná-li se o kongregace duchovních, dle konstituce »Auctis admodum«, o níž už svrchu částečně bylo pojednáno.¹⁾

a) Svěcením vyšším zasvěcují se svěcenci naprosto a pro celý svůj život službě Boží. Církví sv. nemůže však býti lhostejno, jakým způsobem sluha Nejvyššího dobývá sobě vezdejšího chleba. Aby tedy nebyl nucen vyhledávati výživu způsobem neslušným, ku hanbě vznešeného svého stavu a ku pohoršení věřících, ustanoveno jest církevním právem, že nesmí biskup uděliti vyšších svěcení nikomu, kdo nemá zajištěné slušné a stálé zaopatření, čili t. zv. titulus. Zaopatření to zakládati se může buďto na držení duchovního obročí (titulus beneficii), na vlastním jmění svěcence (titulus patrimonii), na platu, jež mu někdo jiný ze svého jmění poskytovati jest zavázán (titulus pensionis), na smlouvě, kterouž se kdo právoplatně zaváže, vysvěcenci v tom případě poskytovati slušnou výživu, kdyby si ji on sám církevní službou opatřiti nemohl (titulus mensae). — Biskup, který vysvětil bez žádoucího titulu, byl povinen živiti vysvěcence ze svých důchodů (mensa episcopalis); a poněvadž břímě to spočívá na důchodu biskupském, měl vysvěcený právo žádati na každém biskupu přiměřenou výživu, ačkoli biskup nástupce požadovati mohl žádoucí náhradu na dědicích biskupa předchůdce, který ordinoval bez titulu. Zmíněný titulus mensae poskytován byl od XVI. století také v Německu, zejména se strany klášterů a ústavů duchovních. V nynější době poskytuje se titulus mensae někdy se strany státu následkem saekularisace statků církevních, provedené počátkem XIX. století, kteráž povinnost vydržovati duchovní přešla saekularisací na stát. — V Rakousku přenesen byl titulus na fond náboženský²⁾ a udílí jej k návrhu biskupovu místodržitelství, zabezpečujíc vysvěcenci zaopatření z fondu náboženského pro případ, že by se později ke správě duchovní stal neschopným (tak

¹⁾ Stránka 44 násl.

²⁾ Dvorní dekrety ze dne 7. ledna 1792, 27. září 1794, 29. ledna 1800.

zv. deficientem). Práva na toto zaopatření nabývá však klerik teprve po přijetí svěcení kněžského. Ovšem musí splnit všechny podmínky, které jsou k dosažení duchovního úřadu¹⁾ stanoveny. Vyžaduje se pak v § 2. příslušnost rakouská, zachovalost mravní a státoobčanská, pokud se týká způsobilost zvláštní pro určité úřady. Má-li však skutečně bráti plat, vyžaduje se, aby se byl stal bez vlastní viny a navždy k vykonávání úřadu kněžského neschopen,²⁾ což potvrdí okresní lékař.³⁾

Tento posléze uvedený titul při rádech zebraých, jichž konventy totiž nesmějí držeti stálého majetku, nýbrž žítí se mají pouze z almužny (u Františkánů, Dominikánů, Augustiniánů, Servitů a j.), sluje titulus *religiosae paupertatis*. Sněm tridentský však dovolil všem takovým řádům, vyjmajíc vlastní Františkány (*Fratres Minores de observantia*) a Kapucíny, by jejich konventy stálého jmění nabývali směly a je držeti mohly.⁴⁾ Při rádech, jejichž konventy smějí držeti stálé jmění, udílí se svěcení na titulus *religiosae professionis* neboli *mensae communis*. Ačkoli poslední titulus vycházel pouze z professe slavné a nikoliv z professe prosté,⁵⁾ Lev XIII. dekretem »*Auctis admodum*« ustanovil, že mohou být svěceni i členové náboženských kongregací na titulus *mensae communis* anebo *missionis*, jestliže složili již sliby sice prosté, avšak věčné a svému institutu navždy jsou přivtěleni; v kongregacích pak, ve kterých se skládají zprvu prosté sliby na tři léta a teprve potom věčné, uplynulo-li již tříletí od první jednoduché professe. — Všechny tomu se příčí výsady, jež snad byly uděleny od sv. Stolice, nebo i předpisy v konstitucích, třeba sv. Stolice schválených, pozbývají platnosti. — Biskup, který by přes to je vysvětil, má být suspendován od udílení těchto svěcení na jeden rok, dotyčný vysvěcenec pak od vykonávání svěcení takto přijatého; a kdyby neuposlechl, propadá ipso facto v irregularitu, jakož i ostatním trestům, vyměřeným od sněmu tridentského. — Řeholníci, kteří složili jenom sliby prosté, a členové kongregací před uplynutím řečeného triennia, připuštění

¹⁾ Zákonem ze dne 7. V. 1874 č. 50 ř. z. (v § 15. a § 2.).

²⁾ § 6. ř. z. ze dne 19. dubna 1885; rozhodnutí nejvyš. soudu ze dne 12. XII. 1890.

³⁾ Minist. nařiz. ze dne 6. května 1888 a 23. května 1888.

⁴⁾ C. Trid. ses. XXV. de reg. et monial. c. 3.

⁵⁾ Srov. konst. Pia V. ze dne 14. X. 1568. »*Romanus Pontifex*« a deklaraci Pia IX. dne 12. VI. 1858.

mohou být svými představenými toliko ku přijetí tonsury a nižších svěcení. Výjimku činiti dlužno u Jesuitů, kteří po složení slibů mohou být připuštěni k vyššímu svěcení na titul *religiosae paupertatis* nebo *religiosae professionis*;¹⁾ avšak řád jezuitský není povinen takovému členu, když jej z podstatné příčiny propustí po přijetí vyšších svěcení, poskytovat potřebnou výživu. Dotyčný propuštěnec musí sobě opatřiti sám potřebnou výživu (*titulum ordinationis*) a dokud toho neučiní, jest suspendován od vykonávání svěcení u Jesuitů nabytých.

Tímto ustanovením, jímž zároveň platnosti pozbývají všechna dřívější privilegia a veškeré starší indulty papežské znění protivného, zaveden byl tudíž pro svěcení alumnů se sliby prostými přísnější řád, takže příště klerikové řádoví teprve po profesii slavné, klerikové pak kongregací se sliby prostými až po složení slibů prostých doživotních, resp. po uplynulém tříletí svých slibů, vyšších svěcení mohou přijati.

b) Ustanovení toto nepřipouští dispense. Kdyby však nastala někdy nutnost, aby klerik ještě před ukončením triennia slibů prostých obdržel vyšší svěcení, neudělí se dispens v tom smyslu, aby klerik řádový, jenž složil teprve sliby prosté, nebo chovanec kongregace, jenž má teprve sliby prosté dočasné, přijati směl vyšší svěcení, nýbrž nutno v takovém případě žádati sv. Stolicí o dispens, aby dotyčný klerik ještě před uplynutím požadovaného triennia slibů prostých mohl složiti, je-li v řádu sliby slavné, resp. je-li v kongregaci sliby prosté doživotní, a pak teprve může být vysvěcen.

c) V dekretu »*Auctis admodum*« stanoví se dále, že tací klerikové nesmějí být připuštěni od místního biskupa ku přijetí vyšších svěcení, leč

α) požádal-li o to jich představený,

β) prokáží-li se t. zv. »*litteris testimonialibus*«, t. j. vysvědčením biskupů, v jejichž diecesi přebývali po 15. roce svého věku přes rok, a v němž se dosvědčuje, že dotyčnému biskupu není známa žádná překážka svěcení;

¹⁾ Pavel III. »*Exposui vobis*« 5. VI. 1546, Julius III. »*Exposcit debitum*« 21. VII. 1550, »*Sacrae Religionis*« 22. X. 1552, Řehoř XIV. »*Ecclesiae catholicae*« 23. VI. 1591.

γ) »litteris dimissoriis«, t. j. listem propustným, není-li biskup, jenž světiti má, biskupem vlastním. Vlastním pak jest biskup buďto poněvadž v jeho diecesi měl otec kandidátův v době jeho zrození trvalé bydliště (ratione originis), anebo, poněvadž kandidát v jeho diecesi má trvalé své bydliště, totiž, jestliže již deset let tam bydlí, nebo se tam s celou rodinou a majetkem přestěhoval a stvrdí-li v obou případech přísahou, že zamýšlí trvale tam se usaditi (ratione domicilii); anebo má-li ordinandus v oné diecesi nějaké beneficium, které však musí býti stálé, tak aby poskytovalo svěcenci dostatečný důchod k výživě, jakož i aby kandidát skutečně byl v jeho držení (ratione beneficii); konečně světiti může biskup toho, kdo po tři léta jsa k němu ve služebném poměru, žil na jeho útraty (ratione familiaritatis); takovému jest však povinen biskup udělit i aspoň v měsíci po ordinaci beneficium, z něhož by mohl býti slušně živ.¹⁾ Když pak na některých místech zavládl obyčej, že klerikové žádali od svého ordináře t. zv. excardinaci, t. j. úplné a trvalé propuštění ze své diecese, aby opírajíce se o ni, dosáhli v diecesi jiné incardinaci, a následkem její přípuštění býti mohli jakožto poddaní nového biskupa k dalším svěcením, posv. kongr. koncilu ustanovila:²⁾

1. excardinace jest dovolena jen v důležitých případech a nabývá naprosté platnosti teprve, když udělena byla kleriku v jiné diecesi incardinace.

2. incardinaci udílí biskup ne ústně, nýbrž písemně, a to absolutně a na vždy (t. j. bez všelikého ať výslovného ať mlčenlivého obmezení); takže klerik zcela přináleží nové diecesi složiv za tím účelem přísahu dle té, kterou předpisuje konstituce »Speculatores« pro získání domicilu.

3. incardinace se neudělí, dokud z právoplatného dokumentu nevysvítá, že byl klerik ze své diecese na vždy propuštěn, a dokud dosavadní jeho biskup nevydá mu svědectví (po případě i tajné), že přijat býti může; svědectví to se týká natalium, vitae, morum, studiorum.

4. biskup přijme klerika z diecese cizí jen žádá-li toho nutnost, anebo prospěch jeho vlastní.

¹⁾ Posv. kongr. koncilu 27. VII. 1698, 28. VII. 1697. — Wernz l. c. II. 28. — Dr. Tumpach l. c. — Dr. Laurin l. c. — Srov. též dekret Innocence XII. »Speculatores« ze dne 4. XI. 1694.

²⁾ Dne 20. července 1898. Srov. Ordinariátní list pražské arcidiecese r. 1898 str. 71.

Ačkoliv ohledně řeholníků jest kompetentním ordinandem biskup, v jehož diecesi nachází se klášter (vyjímajíc privilegium, že smějí klerikové tamní býti vysvěceni od kteréhokoliv biskupa), tož přece kongregace náboženské řídí se co do udílení svěcení svým členům dle práva obecného, stanoveného pro ordinaci kleriků světských, leda by vykázati se mohly zvláštními výsadami.¹⁾

δ) Konečně vykázati se musí kandidát vysvědčením, že se věnoval po odbytém pravidelném studiu i bohoslovným studiím, a to, jedná-li se o přijetí podjáhenství, po jeden rok, jde-li o jáhenství, po dvě léta, a chce přijati presbyterát, aspoň po tři léta. Tímto zvláštním zákonem o tříletém studiu bohosloveckém, vydaném pro řeholníky posv. kongregací dne 4. listopadu 1892, nejsou vázáni Basiliáné reformovaní, jakožto příslušníci ritu východního.²⁾

Tím vyčerpána jest asi látka o zevnějším církevním zákonodárství kongregací diecesních. Některé další pokyny dány budou v oddílech následujících a v části druhé.

Na konec sluší ještě podotknouti, kdyby některá kongregace se domnívala býti ve svých právech zkrácenou, že může vždy obrátiti se k posv. kongregaci pro záležitosti biskupů a řeholníků. Ovšem se vyžaduje, aby byl důvod vážný a domnělé bezpráví zřejmým. V takovýchto případech má každý přirozené právo cdvolatí se ku představenému vyššímu a hledati u něho ochrany a nápravy.

¹⁾ Srov. Wernz II. 28. pozn. 60.

²⁾ Posv. kongr. de Propag. Fide 24. VII. 1898. Mimo to srov. § 30 r. zák. ze dne 7. V. 1874 a ministerská nařízení ze dne 30. VI. 1850 a 29. III. 1858.

Oddíl druhý.

Kongregace apoštolské.

V úvodu byla již učiněna zmínka o tom, že jsou kongregace náboženské dvojího druhu: a) diecesní, schválené místním biskupem a b) apoštolské, v něž zasáhla nadto i nejvyšší autorita církevní, svatá Stolica, buďto prohlédnutím konstitucí, neb snad jich schválením.¹⁾

Stává se však někdy, že zakladatel kongregace prostřednictvím svého biskupa nebo i biskup sám oznámí sv. Otci povahu nového ústavu, s pokornou prosbou, aby Jeho Svatost, jakožto Náměstek Božského Spasitele, apoštolským svým požehnáním klíčící kongregaci dodal jaksí života. V tomto případě zůstává kongregace ještě stále pod pravomocí biskupskou.²⁾ Teprve, když ústav delší dobu již trvá (z pravidla 10—15 let), blahodárně působí, a hlavně rozvětvil-li se i po cizích diecesích, může doufat, že žádost za schválení bude sv. Stolicí — pokud lze — příznivě vyřízena.³⁾ Pravím »pokud lze,« neboť papež zpravidla neschvaluje kongregaci hned po první žádosti, jak uvidíme. Dílo lidské bývá vždy neúplné; mimo to, má-li býti kongregace zařaděna mezi apoštolské a požívati jejich výsad, musí býti důkladně vyšetřeno, zda ve všem

¹⁾ Conditae.

²⁾ Normae § I. 1.

³⁾ Normae § II. 9.

odpovídá intencím církve Kristovy. To ovšem neznamena, že by schválení biskupské bylo bývalo zbytečným. Naopak; apoštolskou se nestane žádná kongregace, která by nebyla dosáhla dříve již schválení biskupského. Ale na druhé straně nelze přece popřít, že sv. Stolicí přísluší právo, dáti se podrobně zpravit o zřízení, dotýkajícího se přímo organismu církve. V Římě — metropoli křesťanské — kde kořeny nevyvratitelné zapuštěny má mohutný strom Kristovy Církve, jenž rozestírá své větve po všech končinách širého světa, — odkudž i chladněji, objektivněji na vše se pohlíží, právě proto, že duch dalek jest možných vlivů v jednotlivých diecesích, — kde dlí Ten, jemuž Ježíš Kristus svěřil své beránky i ovce, aby je živil pokrmem neporušeného učení a osvěžoval pramenem vody živé: nejlépe zajisté posoudí, zda a pokud shoduje se založení kongregace s vůlí Boží, zda a pokud vyhovují prostředky dosažení cíle hlavního i podřadného, ježž sobě vytkl zakladatel. — Ovšem, sv. Stolica přihlíží a musí přihlížeti též k místním poměrům té které diecese; a proto se vyžaduje především schválení a dobrozdání biskupovo. — Nenamítá-li ničeho, má-li ústav domy i v jiné diecesi a požehnaně po delší dobu již působí, podá kongregace žádost ku sv. Stolicí, a jsouc stále ještě podřízena biskupu diecesnímu jakožto ústav diecesní, očekává trpělivě rozhodnutí Nejvyšší Autority.

HLAVA PRVNÍ.

Schválení.

Od polovice osmnáctého století povstávaly na všech stranách ústavy, jichž zakladatelé různým způsobem odpomoci chtěli sociální bídě ať tělesné ať duchovní. Církev sv. nechtěla jich vývoje zdržovati; ale vědouc, že dbáti jest především o pevný základ, tak aby příští bouře budovou neotřáslly, podrobovala jednotlivé kongregace důkladné zkoušce. Ku definitivnímu schválení přikročila zpravidla až po delší době, když byla několikrát konstituce poopravila a zkoumala, jakým způsobem nejlépe dojde se k cíli.

Především dlužno míti na zřeteli, co bylo již řečeno¹⁾ ohledně účelu, jaký totiž připustiti možno a kterého nikoliv anebo jen stěží, aby snad nebyla žádost odmrštěna a limine (bez dalšího jednání).

¹⁾ V předcházejícím oddílu hl. I. § 1.

§ I.

Žádost.

1. Skromnými slovy, jak se sluší na osoby, které toužíce po dokonalosti zamilovati sobě musí základ všech ctností — pokoru, přednáší kongregace prosbu, aby sv. Stolice schváliti ráčila její zřízení. Žádost sepsána má býti v jazyku latinském, řeči to církevní, jednak aby v Římě bylo jí v každém případě porozuměno, jednak i na znamení jednoty katolické církve.

2. Žádost se adresseduje na sv. Otce, a započíná týmž oslovením (»Vaše Svatosti« neb »Svatý Otče!«)¹⁾ Dříve rozhodovala v té věci také posv. kongr. koncilu (viz anglické panny) anebo byl k tomu cíli určen jeden kardinál.²⁾

3. Obsah žádosti.

I. Především podati dlužno historický přehled o vývinu a rozvoji kongregace, připomenouti, kdy byla biskupem schválena, a ve kterých diecesích nyní působí.

II. Co se týče vlastní kongregace připomenouti třeba, že hlavním účelem jest šíření cti a slávy Boží a dosažení vlastního posvěcení pěstěním trojho slibu, čistoty, chudoby, poslušnosti. Vytkli-li sobě ústav i cíl vedlejší, podřadný, dlužno jej vymeziti a udati zároveň prostředky, kterými doufají členové ho dosáti.

III. Kongregaci jest považovati za jednu rodinu, v níž není mezi členy žádného rozdílu. Postupem času však zavládlo v řádech i kongregacích rozdělení na patres a fratres — otce a bratry, resp. sestry choristky a sestry laičky. Příčinu k tomu, zdá se, zavedl sv. Jan Qualbert, přijav v odvětví řádu benediktinského v Clairvaux laiky, jichž povinností bylo vykonávati jen práce ruční, kdežto druzí měli zastávati službu v choru. Jeho příkladu následovali i jiní, ač dosud ještě lze nalézt v některých kongregacích jenom jediný druh sester (na př. u Vincentinek, sv. Karia Bor., Šedých sester a j.) — V žádosti třeba tudíž udati, zda členové tvoří jednu tolíko, nebo snad dvě třídy. — K tomu se připojí různá stadia zkušební, jak dlouho trvá noviciát, kolikrát a v jaké lhůtě se skládají sliby prosté nežli se přikročí k doživotním.

¹⁾ Jak rozhodl dne 22. září 1854 Pius IX.

²⁾ Pirhing Jus can. I. 3. tit. 35.

IV. Zda vede nejvyšší dozor představený generální čili nic, jak dlouho trvá jeho úřad, mnoholi má rádců, kdy se svolává kapitola, jak slují správce jednotlivých úřadů, a po jakou dobu trvá úřad místních představených.

V. Dále dlužno udati počet klášterů (domů) v jednotlivých diecesích.

VI. Počet kandidátů, noviců, členů se sliby dočasnými, členů se sliby doživotními. Jsou-li dvě třídy, nutno udati, mnoho-li professů se sliby dočasnými a mnoholi s doživotními na jednotlivé třídy připadá. — Mnoho-li členů jest v jednotlivých domech.

VII. Jakou cenu přibližně má nemovitý majetek kongregace? Jest prost všech závazků? Či snad vězí na něm hypoteky nebo jiné závaznosti? A v jaké výši? — Dále nutno udati ostatní dluhy, které snad na kongregaci váznou. — Jakým způsobem se kryjí výlohy? Z výdělku za práci členů neb odjinud? — Přehled jmění i dluhu, aby se vidělo, zda ústav hmotně se udrží čili nic.

VIII. Jak zachovávají členové kázeň? Je dlužno něco vytknouti?

IX. Nato přednáší gen. představený nejpokornější prosbu, aby sv. Otec milostivě schváliti ráčil buďto ústav anebo konstituce (dle toho jak uvedeme níže). Žádost pak podpíše jak on tak i správce (oekonom) generální a gen. sekretář.

4. Kongregace však neposílá svou žádost přímo do Říma, nýbrž tak učiniti musí prostřednictvím biskupa, v jehož diecesi jest mateřinec. Tento, jakož i všichni biskupové, v jichž diecesi dotyčná kongregace má domy, pošlou jednotlivě a přímo k posv. kongregaci pro zál. bisk. a řeh. litteras testimoniales ve zvláštní obálce zapečetěny, aby mohli zcela volně zpravit o všem posv. kongregaci.¹⁾ V listě tom pronesou své mínění o kongregaci, opírajíce se o dosavadní její působení v diecesi, dále úsudek o podané žádosti, zda za to mají, aby se prosbě vyhovělo, anebo snad raději ještě nějakou dobu se vyčkalo; též přejí-li si nějaké změny v konstitucích. — Tyto listy mají biskupové vlastnoručně podepsati a opatřiti svou pečeti. — Biskup, v jehož diecesi jest mateřinec, a jehož prostřednictvím poslána byla žádost, udá zároveň, zda zakládá se v žádosti vše na pravdě.

5. Konečně dlužno připojiti deset exemplářů tištěných konstitucí, biskupem schválených a v jazyku latinském

¹⁾ Jak táž nařídila 22. června 1900

sepsaných, které se pak rozdají mezi členy komise, jíž bude svě-
řeno jich prozkoumání.

6. V pozdějších žádostech lze také uvést zvláštní milosti,
které snad sv. Stolice dotyčnému institutu již udělila.

§ II.

Konstituce.

Co se konstitucemi vyznívá, pověděno bylo již v úvodu.¹⁾
Jsou to zkrátka pravidla zakladatelem (resp. generálním předsta-
veným a jeho radou) sepsaná a od diecesního biskupa (resp. od
sv. Stolice) schválená, jimiž mají členové dojít cíle hlavního i pod-
řadného, vytčeného kongregaci.

2 S ohledem na velkou jich důležitost — jsouť nevyhnutel-
nými prostředky k dosažení cíle — dlužno svědomitě uvážiti každé
slůvko, každý předpis, tím více, jelikož se vyžaduje, aby jednotlivé
body udány byly stručně a prostě — ač na druhé straně zase
zřetelně a úplně;²⁾ zbytečných věcí nutno se vystříhati.

3. Jak tedy mají konstituce vyhlížeti?

A. Není dovoleno:

a) Začítí s úvodem, historií kongregace (jak mnohdy činí před-
stavení, chtějíce zachovati upomínku na svého zakladatele), uveřej-
ňovati listy povzbuzovací, pochvalná uznání (vyjímajíc t. zv. dekret
pochvaly aneb approbace, zaslaný sv. Stolicí). Zákaz je tak přísný,
že vylučuje i dekret založení anebo kanonického zřízení, udělený
biskupem,³⁾ i jakoukoliv zmínku o zakladateli.⁴⁾

b) Uváděti výňatky z Písma sv., usnesení sněmů, sv. Otců,
učitelů církevních, církv. spisovatelů nebo z jiných knih. Není tedy
v konstitucích dovoleno povzbuzovati členy úryvky ze zjevení Bo-
žího na př. »nemáme zde trvalé vlasti, nýbrž vyhledáváme budoucí«,
»naše obcování býti má v nebi«, »opustí-li kdo otce a matky atd.
stonásob obdrží a životem věčným vládnouti bude« a p. — Taktéž
není dovoleno uváděti v konstitucích různé modlitby neb odpustky.⁵⁾

¹⁾ § II. 6.

²⁾ Posv. kongregace 7. března 1863, 3. září 1892.

³⁾ Posv. kongr. 5. února 1897.

⁴⁾ 12. května 1897. (Kde není udaná blíže kongregace, rozumí se vždy
»pro zál. biskupů a řeholníků«.)

⁵⁾ 22. prosince 1896.

c) Citovati dispoicé buďto zvláštního direktáře, nebo sou-
kromé knihy obřadní či příruční, anebo jakékoliv sbírky obyčejů
v dotyčné kongregaci zavládnuvších, aby se snad nezdálo, že schvá-
lením konstitucí schváleny byly i jmenované knihy. Ano v konsti-
tucích nesmí se o nich činiti vůbec ani zmínky.¹⁾ Ovšem doporu-
čuje se, přiložiti a zaslati je též posv. kongregaci, by do nich na-
hlédla a na základě bohatých zkušeností buďto je schválila neb
aspoň dala pokyny, kde, co a jak poopravit. Vždyť oprava není
žádným trestem ani pokáráním; »chybovati jest lidské«; etností
však jest chybu uznati a napravit. Generální rada má dozajista
nejlepší úmysly a touží po tom, aby členové kongregace nejkratší
a nejbezpečnější cestou dosáhli dokonalosti. Proto s povděkem, po-
korně a rádi přijmou všeliké rady, které v ohledu tom jim udělí
nejvyšší autorita církevní. — Ale do konstitucí předpisů takových
bráti nelze, poněvadž někdy okolnosti velí, aby byly pozměněny,
aniž by tím trpěl ústav, sv. Stolicí schválený.²⁾

Konstituce nepřipouštějí též výkladů v podobě poznámek,
protože právo vysvětlovati jednotlivé body vyhrazuje sobě jediné
posv. kongregace pro zál. řeh. a bisk. Výklady důležité dlužno tedy
uvést v textu jako nové body konstitucí.

d) Činiti zmínku o zákonech civilních, nařízeních světských
úřadů, schválení vládním a pod. Nepopíráme, že kongregace zhusta
přicházejí ve styk s úřady světskými; sv. Stolice také v úmyslu
nemá činiti kongregacím v tomto ohledě obtíží. Ale poněvadž jest
církev sv. v oboru své působnosti společností naprosto neodvislou,
a ústavy církevní výlučně na ní závisí, dlužno v konstitucích vy-
nechatí vše, co by se vztahovalo na autoritu jinou, byť to byla
i pouhá zmínka historická. Mimo to má každá země své zvláštní
zákony, kdežto konstituce musí býti tak sepsány, aby měly plat-
nost ve všech zemích, při kterémkoliv zákonodárství.

e) Zmiňovati se o právech a povinnostech biskupů, komisařů
a zpovědníků, neboť pro ně konstituce se nepíší, nýbrž pro členy
kongregace. — Také se nemá udávati v konstitucích pořad studií
a způsob života určený pro chovance, ani dopodrobna vypisovati
rozvrh hodin a rozdělení práce.

f) Činiti zmínku o otázkách dogmatických morálních aneb

¹⁾ 30. září 1891, 22. července 1891.

²⁾ 8. září 1896.

aneb o sporných otázkách hlavně ohledně slibů; též odvolávati se na soukromá zjevení.¹⁾

g) Dále dlužno vystříhati se názvů, které dle círk. práva přináležejí jen ústavům se sliby slavnými, jako na př. řehole, řád, klášter, řeholník, řeholnice, jeptišky a podobné, a zaměnit je v konstituce, kongregace, ústav, sestry a pod. Jinak mohl by nastati zmatek, jelikož by členové kongregací zatoužiti mohli i po výsadách udělených řádům se sliby slavnými.²⁾

h) V konstitucích nemají se uváděti návody ascetické, duchovní povzbuzení ani úvahy mystické. Pro takové věci jest duchovní direktář. — Konstituce mají obsahovati jenom předpisy, které jsou skutečně konstitutivní součástíou kongregace a řídí život v komunitě ať ohledně správy nebo kázně.

i) Vynechati dále dlužno podrobné předpisy ohledně všední služby, na př. v kuchyni, domácí nemocnici, šatně a j. Tím trpěly by konstituce, jimž dostati se má schválení sv. Stolice, jenom na své vážnosti. Ostatně, co záleží sv. Stolicí na tom, vstává-li se ve 4 nebo v 5 hodin, zvoní-li se jednou nebo třikráte a pod.

k) Konečně uvést se nesmí zákaz, že není dovoleno pod těžkým hříchem ukázati konstituce osobám cizím; aniž lze v nich činiti zmínku o trestu exkommunikace nebo jiných censurách.³⁾ — Jest ovšem žádoucí, aby se nedostaly konstituce do nepovolaných rukou. Avšak na požádání přece jest nutno předložiti je biskupu nebo zpovědníkovi.

B. Všeobecné požadavky:

a) V konstitucích dlužno uvést pojmenování a předpisy týkající se

α) povahy ústavu, členů a způsobu žití,

β) řízení ústavu, správy, jednotlivých úřadů.

To vše rozdělit se může ve dvě, tři nebo čtyři části. Ale i zde vyžaduje se stručnost, jasnost a přehled.

b) Konstituce se rozdělí v části; jednotlivé části v hlavy; jednotlivé hlavy ve články nebo paragrafy, v nichž před každým předpisem se uvede pořadné číslo (a sice tak, že se nečíslují předpisy jednotlivých paragrafů vždy znovu od jedničky, nýbrž postupně,

¹⁾ 16. února 1888.

²⁾ Normae § IV. 32.

³⁾ Posv. kongr. 9. května 1860.

počínajíc vůbec prvním předpisem v první části až do posledního v poslední části).

e) Chce-li ústav zachovávat některou od církve schválenou řeholi, dlužno ji uvést u věrném překladu před konstitucemi.

d) Dle kongregací, o něž se jedná, nutno na konci konstitucí uvést různé dekrety posv. kongregace pro zál. biskupů a řehol. a sice:

α) v kongregacích mužských ne duchovních anebo ženských dekret »Quemadmodum« ze dne 17. prosince 1890, v překladě do jazyka mateřského;

β) v kongregacích všech (i mužů), jichžto členové sbírají po domech almužnu, dekret »Singulari« ze dne 27. března 1896, rovněž v překladě do mateřštiny;

γ) v kongregacích mužů s vyšším svěcením dekret »Auctis admotum« ze dne 4. listopadu 1892, a sice latinsky;

δ) v týchž kongregacích (mužů s vyšším svěcením) dekret »Romani Pontifices« ze dne 25. ledna 1898, rovněž latinsky, zároveň s výklady od téže posv. kongregace přičiněnými.¹⁾

C. Zvláštní poznámky o názvu.

a) Kongregace může se pojmenovati buďto dle vlastností Božích, dle tajemství sv. víry, svátků Páně, Panny Marie, některého svatého, anebo dle podřadného cíle, jež sobě ústav byl vytkl.

b) Není však dovoleno dáti kongregaci jméno, které by zaváňelo zvláštní novotou (na př. »otrokyně neposkvrněného srdce Marie«,²⁾ »sestry nitra Mariina«³⁾ a pod.) aneb označovalo nějakou pobožnost, od církve sv. neschválenou (na př. kající srdce Ježíšovo). — Velice důležitým jest dekret S. Officii:⁴⁾ »Posv. kongregace se rozhodla připomenouti spisovatelům, aby nevyhledávali stále věci zcela neobvyklých a pod rouškou pobožnosti nedávali různým výkonům bohoslužebným často i v periodických časopisech prazvláštních názvů. Nechť raději uváží, že takovým jednáním upadnou věřící snadno v nebezpečí bludu, a nepřátelům náboženství dává se do rukou zbraň, aby ponížili čistotu víry, učení katolické a pravou zbožnost.«

¹⁾ Dekrety uvedeme na konci části druhé. — Srovnej Normae § IV. n. 35—38, Appendix n. 322—325.

²⁾ Zakázáno 13. srpna 1887.

³⁾ Zakázáno 1. prosince 1898.

⁴⁾ Ze dne 19. ledna 1875.

c) Není dále dovoleno přijati název, jaký má již kongregace jiná; nanejvýše dlužno připojiti jméno města, v němž jest mateřinec, tak aby rozdíl obou kongregací byl na první pohled zřejmý.¹⁾

§ III.

Duchovní direktář a kniha obyčejů.

1. Z konstitucí, jak bylo praveno, vymýtiti dlužno vše, co skutečně není částkou konstitutivní, nýbrž se vztahuje na podrobnější rozdělení denního zaměstnání, na udání přerozmanitých prostředků, jimiž členové snáze mohou dostáti svému úkolu, nebo na rozjímání o cestě vedoucí k užšímu spojení s Bohem. Ovšem se doporučuje, aby byl celodenní pořádek podrobně vypracován; »serva ordinem et ordo servabit te« (zachovávej pořádek a pořádek udrží i tebe). Kdyby však uvedeny byly jednotlivé body v konstitucích, tyto pak došly od sv. Stolice schválení, nebylo by možno ničeho změnit, bez dovolení posv. kongregace římské. A jak snadno naskytne se toho potřeba; vždyť poměry se mění dle osob, času i místa. Členové kongregace pak vždy ještě mohou dojítí svého cíle, ať už se provádí obláčka, skládání professe a pod. tím anebo jiným způsobem, ať zvoní se k jednotlivým funkcím tak či onak, a podobně.

2. Proto doporučuje posv. kongregace zavedení tří knih, které nebývají sice od sv. Stolice schváleny, ale přece dobře jest, zašlou-li se do Říma zároveň se žádostí a konstitucemi.²⁾

3. Kniha první t. zv. duchovní direktář obsahovati bude podrobné předpisy o jednotlivých duchovních cvičeních, kdy se budou konati, jak dlouho potrvají, o způsobu, kterak obcovati mši svaté, jak recitovati hodinky církevní k počtě P. Marie a pod. — Vše dlužno rádně a přehledně rozdělit.³⁾

4. Kniha druhá t. zv. obřadní (ceremoniale) obsahovati bude obřady při oblékání v posv. roucho (obláče), při skládání professe nebo jejím obnovování a pod.⁴⁾

5. V příruční knize třetí, zvané »obyčejů«, udány jsou po-

¹⁾ Normae § VI. n. 39—41.

²⁾ Viz § II. 3. A. c.

³⁾ Viz posv. kongr. 22. května 1895, 17. června 1897, 17. pros. 1897.

⁴⁾ Posv. kongr. 22. července 1891.

drobně všechny ostatní maličkosti, týkající se denního života v kongregaci i na venek.

6. Všechny uvedené knihy podléhají schválení biskupa, v jehož diecesi jest mateřinec. Rozumí se samo sebou, že nesmí býti hlavně v knize obřadní předpisů, které by se nesrovnávaly anebo dokonce snad se přičily nařízením v římském pontifikálu a rituálu obsaženým anebo dekretům posv. kongregace obřadů.

§ IV.

Různé stupně schválení.

Sv. Stolice buduje jenom znenáhla stavení, pod jehož klenbami ozývati se mají chvály ku počtě Nejvyššího a šířiti blahá vůně bohublého života. Jako církev založena byla na skále, tak chce, aby i všechna zřízení, jež s životem jejím i působením úzce souvisí, na pevných zbudována byla základech. Proto neschvaluje zpravidla kongregaci na první žádost definitivně. Jest několik stupňů, po nichž dlužno se ubírat. Zprvu udílí sv. Stolice t. zv. pochvalné uznání (decretum laudis); tím však nemyslíme list, ve kterém snad chválí sv. Stolice úmysl zakladatelův aneb účel kongregace. Jak bylo již řečeno, zůstal by ústav v tomto případě ještě diecesním. Dekret pochvaly, o němž bude brzy řeč, jest prvním aktem pravomoci apoštolské. — Později schvaluje sv. Stolice ústav tak zvaným dekretem approbationis instituti. — A po třetí musí žádost do Říma, aby se dosáhlo schválení konstitucí. Ale i tu ještě sv. Stolice počíná sobě opatrně, vracejíc je s opravami a poznámkou »dilatio cum animadversionibus« (odročeno s poznámkami). A když se opravy osvědčily, uděluje sice sv. Stolice konstitucím schválení, ale na zkoušku. Teprve pak dostává se kongregaci naprosté approbace. — Jen v případech zcela výjimečných může se státi, že posv. kongregace jeden nebo i druhý stupeň schválení přejde.

Ještě podočknouti sluší, že jest zapotřebí ke každé žádosti všech věcí, o nichž bylo dosud mluveno,¹⁾ žádost pak vždy se posílá prostřednictvím biskupa, v jehož diecesi jest mateřinec.

¹⁾ V §§ I. II. III.

A.

Decretum laudis. (Dekret pochvaly.)

1. Toť účel první prosby, kterou přednáší kongregace v Římě, a zároveň první stupeň, jehož ústav musí dosíci. Vyžaduje se však,

a) aby kongregace již po delší dobu existovala. V normách se udává, že třeba, by mezi založením prvního domu a dekretem pochvaly uplynulo deset až patnáct let; ač není vyloučeno, že postačí někdy i lhůta kratší. Ano, dle nynější praxe spokojuje se posv. kongregace, uplyne-li mezi jednotlivými reskripty jenom pět let; přesvědčila se totiž, že hned při schválení biskupském bývá dbáno předpisů církevního práva, i nařízení aneb aspoň obyčejů posv. kongregace. Mimo to, činí-li se na stanovách změny až po uplynutí delší doby, těžko odvykati špatným aneb aspoň méně prospěšným návykům; čehož snáze se docílí, nestal-li se ještě dosavadní život v kongregaci druhou přirozeností. Ovšem, poslední, definitivní schválení uděluje sv. Stolice až po uplynutí doby, kterou zpravidla určuje při předposlední approbaci (schválení konstitucí na zkoušku).

b) Dále se vyžaduje, aby kongregace s dostatek byla již se rozšířila, zvláště zapustila-li kořeny též v cizí diecesi. Ano, posv. kongr. odvětila, ¹⁾ že dokud jest institut jenom v jedné diecesi, decretum laudis neobdrží. Na každý pád jest nutno, aby měla kongregace více domů, v nichž bydlí tolik členů, by se dostáti mohlo konstitucím a všelikým úkonům, jakých vyžaduje život klášterní.

c) Kongregace musí též vykázati se blahodárným působením, o čemž jednotlivě vydají svědectví biskupové dotyčných diecesí v listech »testimoniales.« ²⁾

d) Ústavy, jichž členové nemají z čeho by žili, nadarmo žádati budou o schválení; ³⁾ jsou-li zadluženy, zpravidla schválení se odročí.

e) Sv. Stolice chtějíc zcela poznati jaký duch vane v kongregaci, dává si poslati též direktář a jiné knihy příruční, ⁴⁾ byt byly i v manuskriptu. Proto jsme dříve podotkli, že lépe přiložiti je k žádosti hned, by se vyřízení neprotahovalo.

2. Decretum laudis počíná historickým přehledem od založení ústavu, zmiňuje se o jeho názvu, účelu, slibech, zřízení správním,

¹⁾ 2. srpna 1897.

²⁾ Viz § I. č. 4.

³⁾ Viz odd. I.

⁴⁾ Viz § III.

moci generálního představeného, a končí chválou a doporučením těmito slovy: »Svatý Otec přihlížeje k doporučovacím listinám dotyčných arcipastýřů, ústav, o nějž se jedná, tímto dekretem co nejvíce chválí a doporučuje jakožto kongregaci se sliby prostými, pod řízením generálního představeného, nedotknuta ponechává práva biskupů dle předpisů církevních zákonů i apoštolských konstitucí, a ponechává sobě na pozdější dobu schválení jak institutu tak konstitucí.«

3. Konečně připomenouti sluší, že se připojují zpravidla na zvláštním listě poznámky ohledně některých změn v konstitucích.

4. Pak teprve přestává býti ústav diecesním a nabývá výsad příslušících kongregacím apoštolským. Proto také před řečeným dekretem chvály neudílí sv. Stolice žádné kongregaci nijakých privilejí, na př. přechovávati se svolením diecesního biskupa v domácí kapli nejsv. Svátost Oltární, aniž jakých odpustků.

B.

Decretum approbationis instituti.
(Schválení institutu.)

1. Po uděleném dekretu laudis snaží se kongregace uvésti co možná v praxi všeliké pokyny i změny, posv. kongregací nařízené. Toť ovšem pojednou nelze, ale během času přece se vidí, zda se provésti dají čili nic, a poslouží-li ústavu i jeho členům nebo ne. — Po uplynutí aspoň pěti let (dle nynější praxe) znovu se přednáší do Říma prostřednictvím biskupa, v jehož diecesi jest mateřinec, prosba, by se dostalo ústavu schválení.

2. Za tím účelem dlužno podati veškeré přílohy, jako když se jednalo o první schválení. Biskup mateřince pak doprovodí žádost eventuelním doporučením, zmíniv se opětně o účelu kongregace, jejím založení, počtu domů, členů, o prostředcích, vzrůstu kongregace atd. Postačí ovšem, schválí-li příslušnou zprávu generální rady svým podpisem a pečetí. — Je-li pak kongregace rozšířena i v jiných diecesích, musí i tentokráte dotyční biskupové zaslati litteras testimoniales. V každém případě dlužno připojiti deset exemplářů tištěných konstitucí, a sice se změnami, jakých posvátná kongregace nařídila.

3. Ústav nejsa samosprávným, nemůže také činiti změn v textu konstitucí. Vidí-li, že se některé body provésti nedají, podá žádost

zvláštní, v níž zároveň jasně vyloží své důvody. Tato žádost musí být rovněž potvrzena gener. představeným a gener. radou. Ovšem, doporučuje se, by takovéto žádoucí změny projednány a schváleny byly v kapitole.¹⁾ Tím se vymění různé náhledy zkušeností nabyté, což zajisté bude na prospěch ústavu, uváží-li se, že v gen. radě zasedají jen členové vybraní.

4. Těžko říci, kdy a za jakých podmínek posv. kongregace žádost příznivě vyřídí. Tak na př. doporučoval konsultor schválení jistého ústavu z těchto důvodů: a) Sv. Stolice již podobné instituce schválila; b) kongregace, o kterou se jedná, podala již mnohé důkazy své blahodárné činnosti; c) četní biskupové vřele doporučují schválení; d) členové kongregace budou pak tím pečlivěji a horlivěji cvičiti se ve skutečných konstitucemi předepsaných, a ještě úže se přimknou ke kongregaci; e) žádá toho jaksi i povaha institutu; poněvadž je totiž ve mnohých diecesích již rozšířen, má přece být přijat pod ochranu nejvyšší autority, které jsou jednotliví biskupové podřízeni; f) ano, i světské úřady podporují dotčený ústav.

5. Posv. kongregace neváže se však na ponenáhlé schválení, nýbrž může i na ponejprv udělití approbaci definitivní.

6. Dekret, kterým se schvaluje institut, začíná stručným dějepisným přehledem a končí asi těmito slovy: »Svatý Otec přihlížej k doporučovacím listinám příslušných arcipastýřů schválil a potvrdil zbožnou společnost, o níž se jedná, jakožto institut se sliby prostými, pod řízením generálního představeného, nedotknuta ponechává práva biskupů dle předpisů církevních zákonů i apoštolských konstitucí, a ponechává si na vhodnější dobu schválení konstitucí, ve kterých opět nařídil učiniti nějaké poznámky.«

7. Jak již bylo podotknuto v předcházejícím odstavci, opravuje posv. kongregace zpravidla i nyní konstituce »in folio«, t. j. na zvláštním listu. Předepsané změny zvrátí mnohdy vnitřní ústavní život zúplna. Čím vážnější pak jsou, tím delšího bude i potřebí času, aby opravené konstituce podrobeny býti mohly důkladné zkoušce, zda a pokud se osvědčují.

C.

Approbatio constitutionum. (Schválení konstitucí.)

1. Po delší době přednáší kongregace opětně prosbu za definitivní schválení. Přílohy dlužno podati tytéž, jako dříve. Změny

¹⁾ Posv. kongr. 21. prosince 1853, 21. února 1851 a j.

v textu konstitucí dovoleny nejsou, každou pak dlužno zvláštním memorandem odůvodniti.

2. Ale i tentokráte postupuje sv. Stolice zpravidla jen poneáhlu. Zpozoruje-li totiž, že vyžadují konstituce ještě mnohých změn, odročuje prozatím schválení a podotýká »in folio«, na zvláštním listu co hlavně nutno opravit, zaměnit, přidati nebo vynechat. Tento první stupeň sluje *la. dilatio cum animadversionibus* (odročení s poznámkami). Vzorec, kterým posv. kongregace své rozhodnutí sděluje biskupu, v jehož diecesi jest mateřinec, zní: »Vaše Milosti! Nejdůstojnější Pane! Vaše Milost nalezne připojeny některé poznámky, které nařídil sv. Otec učiniti ke konstitucím ústavu N., jehož mateřinec jest ve vaší diecesi, za tím účelem, aby za pomoci Vaší Milosti byly řečené konstituce dle nich popraveny.«

3. Takovéto poznámky »in folio« zasílají se netoliko jednou, ale i dva- i vícekrát, dle potřeby. Někdy hned současně s dekretem *laudis* aneb *approbationis* instituti.

4. Zdá-li se, že nebyly zasláné konstituce s dostatek ještě prozkoumány, na druhé straně však obsahují jen málo, a to nepatrných výtek, děje se první, abychom tak řekli, úřední oprava v textu, a konstituce se schvalují na zkoušku (*II^a. a p p r o b a t i o a d e x p e r i m e n t u m*) na určitou dobu (tři, pěti, teď zpravidla sedmi až desíti let). Dekret dotčený zní m. j.: »Sv. Otec konstituce tak, jak jsou obsaženy v opraveném exempláři, na dobu ... let schvaluje a potvrzuje na zkoušku.«

5. Doba stanovená se musí dodržeti; žádost dříve zasláná byla by bezúčelnou, tak jako zase není dovoleno s odesláním žádosti za definitivní schválení odkládati déle nežli jest nařízeno. V případě zcela zvláštním bylo by nutno žádati sv. Stolicí o prodloužení lhůty. Na textu konstitucí nesmí nikdo, ani biskup, ničeho změnit, ¹⁾ poněvadž schválen byl — třebas jen na zkoušku — nejvyšší autoritou církevní. Kdyby po zralé úvaze se poznalo, že některé ustanovení jest rozvoji ústavu na škodu, dlužno v žádosti o definitivní schválení dokázati, že zkouška skutečně se prováděla, a zároveň odůvodniti i škodlivost dotčených nařízení.

6. Ještě jednou se zasílají všechna akta do Říma, aby se dosáhlo *III^a. a p p r o b a t i o d e f i n i t i v a*, definitivní schválení. Kniha konstitucí prohlédne se znovu a zbývající maličkosti se popopraví,

¹⁾ *Conditae* II. 2.

načež se vydává poslední dekret, jímž konstituce definitivně jsou approbovány. Zní pak podobně jako předcházející, s tím pouze rozdílem, že jest vynechána poznámka o »schválení na zkoušku« a řekne se absolutně: »Sv. Otec uvedené konstituce, tak jak v tomto exempláři jsou obsaženy, schvaluje a potvrzuje.«

7. Známo jest, že approbace sv. Stolice bývá ve formě buďto všeobecné nebo zvláštní. Rozdíl udává Benedikt XIV.:¹⁾ »Schválení ve formě zvláštní se udílí tenkrát, když se předesílá celá záležitost, jednotlivé body pilně se prostudují, a na konec bez všeliké podmínky se schvalují »z vlastního popudu a určitého vědění« (motu proprio et ex certa scientia). — Ve formě obecné bývají schválena nařízení, jež nebyla zkoumána jednotlivě, aniž approbována papežem »motu proprio et ex certa scientia«; apoštolské schválení se jim též neudílí absolutně, nýbrž jen podmíněně, t. j. jsou-li dle práva vyjádřena kanonicky i obezřetně, a nepřičli-li se církv. zákonům, usnesením sněmu tridentského a apoštolským konstitucím. Je-li statut schválen ve formě zvláštní, nabývá moci papežského zákona, a proto žádný podřízený nemůže na něm ničeho změnit; statut však schválený ve formě obecné může jeho původce zaměnit a od něho v případě omlouvajícím dispensovati. Takovéto schválení nepřivádí totiž nového práva, aniž dodává statutu moci, jaké před tím neměl.«

8. Konstituce bývají schváleny z části všeobecně a z části zvláštním způsobem. Jednotlivé jejich články jsou podrobeny důkladné zkoušce, a kde toho potřebí, připojí se nutně opravy. Avšak klausule »motu proprio et ex certa scientia« se nepřipojuje. — Sestává pak approbace (definitivní) ze dvou částí: v první sv. Stolice uznává konstituce za bezpečný prostředek vedoucí k dokonalosti, kdežto ve druhé připisuje institutu právo existenční.²⁾ Ovšem úsudek ten není předmětem papežské neomylnosti.³⁾

9. Účinek definitivního schválení jest ten, že jsou všichni členové kongregace zavázáni svědomitě plnit všeliké předpisy konstitucí a nesmějí si dovoliti žádné změny. Cesta, kterou se mají ubírat k vrcholu dokonalosti, jest jim nyní určena, a že jest pro dotyčné členy k dosažení vlastního posvěcení a i podřadného cíle nejvhod-

¹⁾ De synodo dioeclesana l. XIII. c. 5. n. 11.

²⁾ Snara de relig. tom III. l. 2. c. 15. n. 11.

³⁾ Srovn. Bouix de jure Regular. p. II. c. 5.

nější, toho zárukou jim nejvyšší autorita Náměstka Kristova, Pastrye nejen beráneků (věřících), ale i ovcí (duchovních) Kristových.

10. Schválením definitivním nestávají se členové řeholníky v pravém smyslu slova, ač jich nelze nikterak považovati za laiky. Jsou jakoby mostem spojujícím stav řeholní se stavem světským; jsou stavem středním, který pro svou časovou organizaci došel pozitivního uznání se strany zákonodárství církevního, pro své rozsáhlé, dobročinné působení nabyt podílu na duchovních výsadách vlastního stavu řeholního, konečně pro svou podobnost s vlastními řády zaujal místo mezi církevními náboženskými společnostmi.¹⁾

HLAVA DRUHÁ.

Posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků.

1. Není pochyby, že jak kongregace tak i jednotliví jejich údové podřízeni jsou pravomoci římského papeže, netoliko pro jeho svrchovanou jurisdikci církevní, ale i následkem moci dominativní, vyplývající ze slibu poslušnosti, přijatého jménem celé církve. Svou moc vykonává papež zákony, nařízeními, soudy, tresty atd., zkrátka vším, co náboženským společenstvem jest na prospěch, směřujíc ku dosažení cíle jim vytčeného.

2. Nežli učinil papež rozhodnutí, tázal se vždy o radu mužů zkušených, hlavně ze sboru kardinálského. Jednalo-li se o záležitosti důležité, svolával k poradě všechny kardinály, a schůze ta slula »consistorium« (konsistoř.)²⁾ Projednávání různých otázek na sněmech provinciálních i na pouhých synodách vedlo však k poznání, že bude v zájmu rychlého a správného rozřešení, prostudují-li se hlavně důležitější body ještě před zasedáním. Zavedení předběžných porad, zvaných kongregacemi, na nichž se přichystati a uspořádati měl materiál,³⁾ ukázalo se nejen praktickým, ale nutným i v kurii římské. Nescetné, mnohdy až příliš spletité případy, které byly zaslány z celého světa do metropole křesťanství nejvyšší hlavě církve k rozhodnutí, přirozeně vyžadovaly za příčinou

¹⁾ Schels »Die neueren religiösen Frauengensschaften« Schaffhausen 1857 str. 21.

²⁾ Tit. X. l. 12. Cod. Just.

³⁾ Bened. XIV. de syn. dioec. l. III. c. 11. § 3. a l. VI. c. I. § 1.

stejnoměrného, snadného a tím i rychlejšího rozuzlení úřadů stálých, sestávajících z osob slynoucích učeností i mnohými zkušenostmi. Toť počátek posv. kongregací kardinálů, z nichž první »s. Officii« ustanovil Pavel III.¹⁾ Příkladem jeho následovali Pius IV., Pius V., Řehoř XIII. Hlavním organisátorem existujících již tehdy kongregací a zakladatelem některých nových jest však Sixtus V., který²⁾ je zorganizoval na stálé úřady, sporádav systematicky všeliké otázky církevní, a přiřknuv jednotlivé záležitosti patnácti kongregacím. Počet jich rozmnožil později ještě Klement VIII., Řehoř XV., Urban VIII., Klement IX., Pius VII. a j.

3. Z četných posv. kongregací kardinálů, které během doby povstaly, ne poslední zaujímá místo s. Congregatio super negotiis et consultationibus episcoporum et regularium« (posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků).

4. Dle kard. Bizzarriho založena byla již Piem V. r. 1570 jakási kongregace kardinálů pro vyřízení dekretů, vydaných apoštolskými visitatory pro diecesi akvilejskou; za týmž účelem ustanovil jiné i Řehoř XIII. r. 1573 a 1576. Když pak jim byly zaslány záležitosti netoliko od visitorů, nýbrž i od biskupů a řeholníků, nelze se diviti, setkáváme-li se od r. 1585 s pěti kardinály, majícími na starosti záležitosti biskupů, a s pěti obstarávajícími věci řeholníků. — Sixtus V.³⁾ založil kongregaci pro záležitosti řeholníků i řeholnic, a ještě téhož roku udělil jí dne 13. června nové fakulty; konstitucí pak »Immensa«⁴⁾ netoliko se jí dostalo potvrzení, ale i obor její působnosti byl jasně vyměřen. Ačkoli byly obě kongregace (pro zál. bisk. a pro zál. řehol.) vlastně rozděleny, přece následkem sporných záležitostí dotýkajících se jak biskupů tak i řeholníků znenáhla sloučily se v jednu (jak tomu jistě již od roku 1601.)

5. Sestává z určitého počtu kardinálů, jež stanoví papež, který též jmenuje jednoho z nich praefektem kongregace. Jemu přidělen jest tajemník (tit. arcibiskup), podtajemník, auditor, iudex relator (referent), konsultori a jiní nižší úředníci.

6. V obor působnosti zmíněné kongregace nespadá vysvětlovati dekreta sněmu tridentského o reformaci, ježto moc tuto přidělil

¹⁾ Konstitucí »Licet« ze dne 21. července 1542.

²⁾ Bullon »Immensa« ze dne 22. ledna 1587.

³⁾ Konstitucí »Romanus Pontifex« ze dne 27. května 1586.

⁴⁾ 22. ledna 1587.

Řehoř XIII. výhradně posv. kongr. koncilu; za to rozhoduje v záležitostech týkajících se biskupů a opatů, jakož i určuje poměr klášterů k biskupům. M. j. rozhoduje o zřízení nových klášterů a změně řeholí, vyřizuje stížnosti řeholníků do jich představených a udílí rozmanité dispense řeholníkům. A jako řády, tak jsou jí podřízeny i nábož. kongregace.

7. Běžné, méně důležité záležitosti vyřizuje z moci zvláštních apoštolských fakult kardinál praefekt, jemuž nápomocen jest sekretář, substitut a auditor. Věci důležitější, hlavně pak otázky právní, ponechávají se pro generální schůzi.

8. Vyjímajíc záležitosti sporné a trestní, projednávají se ostatní sumárně a s pominutím formálností soudních. Po informaci u biskupa dotyčné diecese, po případě u generálního představeného, jedná-li se o řeholníka nebo klášter, jsou-li všechny okolnosti s dostatek zřejmy, sděluje se rozhodnutí buďto biskupu nebo představenému, podepsané praefektem a tajemníkem.

9. O věcech důležitějších referuje tajemník v plném zasedání, rozhodují pak shromáždění kardinálové většinou hlasů.

10. Jedná-li se o záležitosti velice vážné anebo skutečně sporné, určuje praefekt jednoho z kardinálů za referenta (»ponens«), který po důkladném prostudování akt i náhledů konsultorů přednese na gener. schůzi kongregace své mínění, o němž pak rozhodnou ostatní přítomní kardinálové.

11. Se jmenovanou kongregací souvisí:

a) Congregatio super disciplina regulari, založená Innocentem XII.,¹⁾ jež bdíti má nad zachováním anebo nápravou kázně hlavně ve klášterech italských. Tato kongregace nadešla po kongregaci »super statu regularium«, kterou založil Innocenc X.,²⁾ avšak Innocenc XII.³⁾ nadobro zrušil, a jejímž úkolem bylo určovati místa pro noviciáty, jakož i kláštery, konventy, kollegia pro řeholníky se sliby; neméně i stanoviti počet a vlastnosti noviců (ale jen pro Itálii a okolní ostrovy.)

Za naší doby má kongr. sup. discipl. regul. téhož praefekta jako posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh., jakož i společného tajemníka; konsultorů vlastních nemá, nýbrž jen substituta. Kardinálové

¹⁾ Konstitucí »Sanctissimus« dne 18. července 1695.

²⁾ Konstitucí »Instaurandae« dne 5. října 1652.

³⁾ Konstitucí »Debitum« 4. srpna 1698.

při kurii římské residující, z nichž sestává, přináležejí zároveň i kongregaci pro zál. bisk. a řeholníků.

Obor působnosti této kongregace (super discipl. reg.) omezuje se dle deklarace Pia VI. ¹⁾ toliko na vnitřní kázeň řádů italských. Právo však, přiřknuté jí Innocencem XII., ²⁾ udíletí vhodné návrhy ohledně pěstění a nápravy řeholní kázně i mimo Itálii, bylo předáno aspoň na čas Piem IX. nové kongregaci »de statu regularium ordinum.«

b) Papež Pius IX. ustanovil totiž 7. září 1846 ³⁾ mimořádnou kongregaci »de statu regularium ordinum,« jejímž úkolem bylo obnoviti a podporovati novými dekrety řeholní kázeň po celé církvi. Tato kongregace, dokonavši aspoň z velké části šťastně úkol na ni vložený, teď prakticky téměř zanikla. Sv. Otec sám zastává provisorně místo praefekta, a žádný kardinál není k ní výslovně přidělen; úřad tajemníka jest zároveň v rukou tajemníka posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh.

12. Poněvadž jest posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. nejvyšším úřadem řádů i nábož. kongregací, zastupující sv. Stolicí, mají se k ní jejich členové ve všech důležitějších záležitostech obrátiti. Častokráté určí sama v poznámkách ke konstitucím, kdy její intervence jest zapotřebí; na př. jedná-li se o zřízení provincií a noviciátů, přeložení mateřince, propuštění členů s dočasnými nebo věčnými sliby, změnu v konstitucích, scizení (alienaci) jmění kongregačního. Též posv. kongregaci zasílá generální představený výroční zprávu (zpravidla každý třetí rok) i eventuelně žádost, by směl před vypršením lhůty složití svůj úřad; k ní dlužno se obrátiti, má-li převzít gener. představený (bývá-li volen na určitý počet let), svůj úřad po třetí (bez přetržení). — Ohledně sporů mezi biskupy a řády (resp. kongregacemi) bývá někdy kompetentním soudcem kardinál protektor.

HLAVA TŘETÍ.

Kardinál protektor.

1. Druhdy nebyl zřizován žádný klášter, aniž by zároveň nebyl býval doporučen přízni a ochraně mocné osoby, která se zastala

¹⁾ Konst. »Singulari« ze dne 5. ledna 1790, potvrzené Řehořem XVI. dne 31. srpna 1833.

²⁾ Konst. »Debitum« ze dne 4. srpna 1698 a Piem VI. l. c.

³⁾ Srovn. též encykliku Pia IX. »Ubi primum« ze dne 17. června 1847.

utiskovaných řeholníků v případě, že by se byl kdo pokusil o porušení klidu klášterního. ¹⁾ Když pak založen byl řád Františkánský, určila mu sv. Stolica jednoho ze sboru kardinálského za ochránce a rádce, který odtud byl nazýván »kardinál protektor.« Zprávu o tom nacházíme v řeholi sv. Františka z Assisi, v níž m. j. nařizuje svým spolubratřím: »Zavazují generální představené (Ministros), aby prosili papeže o některého kardinála sv. Církve, jenž by byl říditelem, ochráncem a oprávcem tohoto bratrstva; abychom, vždy podřízeni jsouce téže církvi svaté, neoblomni u víře katolické, zachovávali chudobu a pokoru i svaté evangelium Pána našeho Ježíše Krista, což i pevně slibujeme.« — Zvyk ten nadešel pak i v jiných řeholních rodinách.

2. Ze slov sv. Františka i z jiných míst, hlavně z bully Sixta IV. zaslané řádu karmelitánskému plyne, že bývali druhdy kardinálové protektoři předními představenými řádu, vykonávající opravdovou pravomoc (jurisdikci). Během doby však započali moci své zneužívat, takže »hleděli ne ochraňovati, nýbrž panovati,« jak poznamenává též kard. Petra, ²⁾ »obracejíce na škodu to, co mělo býti dle sv. Františka řádům ku prospěchu.« Bylo tudíž nutno pravomoc kardinálů protektorů omeziti a vymeziti; což se také stalo různými konstitucemi Řehoře XI., Sixta IV., Julia II., Řehoře XIII. a Pavla V.

3. Směrodatnou jest konstituce Innocence XII. »Christi fidelium,« ³⁾ která až podnes určuje moc kardinálů protektorů. Dle ní nepřisluší dle obecného práva kardinálům protektorům žádná jurisdikce, pravomoc v pravém slova smyslu; úkolem jejich jest pouze pečovati o to, by v řádu jim odporučeném panoval a se šířil klid a smýšlení bratrské; dále se ho mají zastávati proti všem, kdož řád znepokojují, jakož i toho dbáti, by nebyli podřízeni od svých představených utiskováni. Poněvadž postrádají vlastní pravomoci, nesmějí zasahovati do práv posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků, ani do práv diecesních biskupů nebo řeholních představených, a ve svém oboru řídit se mají pravidly, které diktuje spíše opatrnost nežli přísné právo; při tom však jednati se musí o dobro celého řádu (resp. kongregace); na př. může býti sprostředkovatelem mezi biskupem a představeným řeholním; na-

¹⁾ Kard. Petra tom. IV. p. 162. Ed. Venet. Sr. Lega, Sebastianelli, Wernz l. c.

²⁾ L. c.

³⁾ Ze dne 17. února 1694.

nejvýše může předsedati v gen. kapitole odbývané v Římě. Nemá však moci — nejsa opravdovým představeným — opravovati nebo měniti konstituce, ustanovovati nebo sesazovati představené a pod., zkrátka mísi se do vnitřních záležitostí kongregace.

4. Bylo řečeno, že nemá kardinál protektor dle obecného práva žádné jurisdikce v řádu (kongregace) sobě svěřeném. M ů ž e ji však přece vykonávati a sice ve trojím případě:

a) byl-li k tomu od papeže delegován; tu pak přísluší mu taková moc, jakou mu výslovně svěřil sv. Otec;

b) je-li jmenován visitatorem, pak může a má visitovati řád (kongregaci) v mezích visitatorům stanovených;

c) připisují-li konstituce některého řádu (kongregace), po vydání zmíněné konstituce »Christi fidelium« ¹⁾ založeného a sv. Stolici schváleného, kardinálu protektorovi nějakou moc.

5. Za protektora bývá dáván jeden z kardinálů sídlících v Římě, žádají-li on představení; on také zastupuje kongregaci u sv. Stolice. Při tom bývá zároveň vymezena jeho moc, kterou pak může platně vykonávati. Jen v tom případě, že jest některý diecesní biskup zároveň kardinálem, může býti jmenován kardinálem protektorem nějaké kongregace ve více diecesích působící, jako jest na př. biskup vratislavský kard. Kopp ohledně Šedých sester. ²⁾

HLAVA ČTVRTÁ.

Pravomoc biskupova.

1. Rozmnožení kongregací hlavně v posledních dobách, a tím i častější styky s diecesními biskupy vedly, nevyhnutelně k různým právním pochybnostem, neshodám a sporům. Jednal se o instituce, které teprve vyřázení počaly z mohutného kmene, církve katolické. Bylo tudíž potřebí sledovati z počátku celkový jejich vývoj a teprve pak autoritativně zasáhnouti. A poněvadž v jednotě spočívá síla, sv. Stolice chtějíc uvarovati kongregace před možným tříštěním následkem nestejně správy, kdyby závislymi byly vždy a ve všem na diecesním biskupu, hleděla co možná omeziti práva, která

¹⁾ 17. února 1694.

²⁾ Srov. Bargiliat I. c. 301., Schels »Die relig. Frauengenossensch.« 201. násl. Bouix P. II. p. 165 ss., Sebastianelli I. 446. ss., Aichner 489., Heiner 338.

jinak mají biskupové v kongregacích diecesních. Mívají kongregace apoštolské zpravidla domy mimo rodnou diecesi.

2. Ale přes to nemohli býti biskupové poškozeni ve své ř á d n é pravomoci; vždyť ji vykonávají v některých případech i nad řády exemptními; tím více přísluší jim tudíž nad instituty se sliby prostými. Proto posv. kongregace pro zál. bisk. a řeh. udílejíc té či oné kongregaci schválení výslovně podotýká: »nedotknuta ponechávající práva biskupů dle předpisů církevních zákonů a apoštolských konstitucí.«

3. Na členy kongregace možno pohlížeti z dvojího stanoviska. Pokud je považujeme za obyčejné věřící, jsou povinni zachovávat neporušenost víry, příkázání církevní, apoštolská nařízení, přijímati sv. svátosti a pod. Z toho všeho může požadovati biskup při visitaci účty. Jemu též přísluší dispensovati je od postu, jmenovati pro ně zpovědníky (nejedná-li se o kongregace kněžské) a udíleti jim jurisdikci v dosahu, jak uzná, ustanovovati kazatele, dovolovati veřejnou výstavu Nejsv. Svátosti oltářní a j. — Jakožto členové ústavu schváleného sv. Stolici přibrali však ke všeobecným povinnostem křesťana ještě jiné, které jim ukládá kongregace. K těmto — všeobecně mluveno — pravomoc biskupova se nevztahuje. ¹⁾ Proto, ačkoli má biskup netoliko právo, ale i povinnost visitovati kostely a sakristie kongregací náboženských a stanovit, co uzná za nutné neb užitečné, d ů m kongregace ze své vlastní moci visitovati nem ů ž e, poněvadž místnosti ony nejsou vyhrazeny členům kongregace jakožto křesťanům, nýbrž osobám vázaným zvláštními sliby a podřízeným (jak předpokládáme) sv. Stolici.

4. Aby pak byla všechna práva biskupů jasná a předešlo se možnému nedorozumění, sv. Otec Lev XIII., když byl v první části své konstituce »Conditae a Christo« pojednal o kongregacích diecesních, vymezuje ve druhé podrobně hranice, v nichž pohybuje se pravomoc biskupova nad kongregacemi apoštolskými.

5. Sv. Otec neměl však v úmyslu odvolati výsady, kterých snad ve zvláštním případě některá kongregace od sv. Stolice dosáhla, anebo jež snad nabyly platnosti obyčejem od nepamětných dob či aspoň sto let již prováděným, aneb obsaženy jsou v pravidlech od římského papeže pro některou duchovní společnost schválených. ²⁾ A kdyby překročil biskup meze své pravomoci a zasahoval

¹⁾ Conditae II. 11.

²⁾ Conditae na konci.

do práv přířknutých představeným, mohou tito dovolávati se ochrany u posv. kongregace pro zál. bisk. a řeholníků.

Za příčinou přehledu rozdělíme i tuto část — pokud možno — v odstavce téhož znění, jako v oddílu prvním, kde bylo jednáno o pravomoci biskupově nad kongregacemi diecesními.

§ I.

Pravomoc biskupova při zřizování a rušení jednotlivých domů.

1. Schválením sv. Stolice nedostalo se kongregaci ještě práva otevírati domy dle libosti. InSTITUTE kongregací zasahuje až příliš v organismus církve, aby bez vědomí a svolení nejvyššího pastýře v diecesi mohly rozvinouti svou činnost. Proto výslovně příkl. Lev XIII. ¹⁾ biskupům právo dovoliti nebo zakázati v jich diecesích zřizování nových kongregačních domů. A nepostačí snad svolení mlčky; naopak, k zamezení všelikého nedorozumění se vyžaduje zřejmé, určité, nejlépe písemní, by mohlo býti uloženo do archivu. ²⁾ — Tímto nařízením aplikoval tedy sv. Otec usnesení sněmu tridentského ohledně zřizování nových klášterů ³⁾ i na kongregace apoštolské se sliby jednoduchými. — Jediné v tom případě, že by se biskup neprávem vzpíral, lze obrátiti se k sv. Stoliči.

2. Na rozdíl od kongregací diecesních nepotřebují apoštolské, chtějí-li zříditi i za hranicemi rodné diecese nový dům, svolení biskupa, v jehož diecesi jest mateřinec; postačí svolení biskupa nového domu. Předpokládá sv. Otec, že podrobena byla dotyčná kongregace již dostatečné zkoušce, při níž obstála (jinak nebylo by se jí dostalo schválení sv. Stolice), takže biskup rodné diecese nemůže míti vážných námitek. Ano, církev sv., které předal Božský její zakladatel své učení, aby z něho čerpal nevědomý pravdu, hříšník spášení, ubohý spokojenost, nemocný trpělivost, utiskovaný zmužilost a zoufající důvěru, táž církev, která honosí se býti totiž Toho, Jenž obcházal prokazuje dobrodiní, přeje sobě dozajista, aby kongregace, o jichž blahodárném působení již se přesvědčila, co nejvíce se šířily. Při tom ovšem hleděti dlužno na to, zda množním

¹⁾ Conditae II. 3.

²⁾ Posv. kongr. 6. června 1860.

³⁾ s. XXV. c. 3.

domů neuvolní se kázeň. To nejlépe posoudí gen. představený, který však — pro jistotu — nemívá zpravidla ruce úplně volné, nýbrž musí předložiti záležitost generální radě. Tuto podmínku stanoví obyčejně posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh., kdykoliv schvaluje konstituce. (Aby se nezdálo, že jest na tomto místě jakýsi odpor s tím, co bylo dříve praveno, ¹⁾ podotýkáme, že tam byla řeč o kongregacích diecesních, kdežto zde o apoštolských, rozvětvených po různých diecesích. V případě prvním bude nestranným posuzovatelem biskup; v tomto lze již úplně důvěřovati gener. představenému, a netřeba míti obav svrchu uvedených).

3. V případech zcela mimořádných, zvláště důležitých, týkajících se celé kongregace (na př. zřizování nebo přeložení noviciátu, domu v němž sídlí gen. představený a pod.), nestačí souhlas diecesního biskupa, nýbrž se vyžaduje svolení sv. Stolice, jak bylo též častěji rozhodnuto. ²⁾

4. Jedná-li se o zřízení domu v krajinách t. zv. missijních, podřízených Propagandě, žádá se vedle souhlasu tamního prefekta apoštolského také svolení posv. kongregace de Propaganda fide. ³⁾

5. Právo biskupovo rušiti jednotlivé domy kongregační, ⁴⁾ sv. Otec, jedná-li se o kongregace apoštolské, omezuje. ⁵⁾ Schválením sv. Stolice stává se totiž kongregace majetkem celé Církve; přestává, abych tak řekl, býti osobností soukromou (ne v pravém smyslu slova; neboť schválením biskupským má již svá práva, ale přece ne vzhledem k celé církvi), a vstupuje do řad institucí církve katolické, všeobecné. Tím podléhá i majetek její nejvyššímu dozoru sv. Stolice, stává se majetkem církevním a tudíž nezczizitelným. Proto není ponecháno zrušení domu libovůli ani kongregace, ani biskupa, nýbrž státi se může jedině se svolením sv. Stolice. ⁶⁾

6. Co se týče počtu členů a jiných podmínek, jakých jest

¹⁾ V odd. I. hl. I. § 2.

²⁾ Posv. kongr. 23. května 1850, 10. února 1893 a j. Viz též hl. II.

³⁾ 9. června 1873, 2. března 1861.

⁴⁾ Dle Conditae I. 6.; viz též odd. I. hl. 1. § 2.

⁵⁾ Srov. Conditae II. 3., kde se mluví pouze o právu, svoliti ke zřízení domu v diecesi, kdežto o moci zrušiti nějaký dům se nečiní zmínky, ač svatý Otec toho neopominul, pojednávaje o kongregacích diecesních (Conditae I. 6.). Rozdíl spočívá v tom, že se jedná v tomto případě dle posv. kongr. pro zál. bisk. a řehol. (viz Analécta I. P. tom. LXI.) o jakési zcizení (alienaci).

⁶⁾ Posv. kongr. 10. února 1893.

biskupu dbáti při svolení k otevření nových domů, jakož i o povolení vládním, platí předpisy, o kterých bylo již mluveno.¹⁾

§ II.

Připouštění k noviciátu a professi; propuštění před professi.

1. Jak bylo řečeno při kongr. diecesních, přináleží biskupu právo a povinnost vyzvěděti na kandidátkách (tedy jen při kongregacích a řádech ženských), zda se rozhodly zcela dobrovolně státi se nevěstami Ježíše Krista a jsou sobě vědomy povinností, které na se vezmou. Toto usnesení sněmu tridentského nebylo konstitucí »Conditae« nikterak omezeno, ba naopak, Lev XIII. je výslovně opakuje.²⁾ Jsou tedy i představené kongregací apoštolských povinny oznámiti biskupu, asi měsíc před obláčkou nebo professí, jména čekatelek i novicetek, aby je mohl podrobiti obvyklé zkoušce.

2. Přijímáti členy (ať mužské či ženské), připouštěti je k obláčce, po případě ke slibům, ať dočasným anebo věčným, jest právem představených.³⁾ — Důvod, proč asi v kongregacích diecesních přijímá biskup, kdežto v apoštolských nikoli, je týž, jaký jsme uvedli dříve.⁴⁾ Sv. Stolice prozkoumavši konstituce, podrobila dotyčné kongregace (apoštolské) dostatečné zkoušce a přesvědčila se o jich dokonalé organizaci, obezřetném a moudrém vedení, jakož i o spolehlivosti jak představených, tak i členů. Proto může doufati, že nebudou představení přijímáti nevhodných. Ostatně může biskup aspoň v ženských kongregacích (u mužských bývá úsudek zpravidla přece jen hodnověrnější) vždy ještě poznati, zda kandidátka pro život kongregační se hodí čili nic, a představeným své mínění, na něž dozajista vezmou ohled, sděliti. V každém případě zůstává mu otevřena cesta ke sv. Stolicí.

3. Těm, kdož chtějí vstoupiti do kongregace mužské, vystaví biskup, v jehož diecesi kandidát se narodil, i ten, v jehož diecesi žadatel žil po uplynulém patnáctém roce svého věku přes rok, litterae testimoniales. Byl li kandidát u vojska, tedy ještě i biskup, v jehož diecesi žil tři měsíce.⁵⁾

¹⁾ Odd. I. hl. 1. § 2. č. 2, 3, 4, 6, 8.

²⁾ II. 1.

³⁾ »Conditae« II. 1.

⁴⁾ V § předcházejícím pod č. 2.

⁵⁾ Blížší viz odd. I. hl. 2. § 1. č. 5.

4. Jako pak mají představení právo přijímáti kandidáty, novice, a připouštěti ke slibům, tak i jim přináleží právo nevhodných propustiti.¹⁾ Ovšem jest jim při tom zachovati předpisy konstitucí, vyžadující zpravidla usnesení celé gen. rady.

§ III.

Propuštění professů.

1. Poněvadž jest rozdíl mezi kongregacemi mužskými a ženskými, u mužských pak opět mezi členy s vyšším svěcením a bez něho, rozdělíme odstavec ve dvě části, z nichž v první pojednáme o propouštění profesek, ve druhé pak o propouštění professů.

A.

V kongregacích ženských.

2. Jako představené připustily ve jménu kongregace novicky ke složení slibů, tak jim také přísluší právo, nehodné professky propustiti, aniž se vyžaduje souhlas biskupův.²⁾ Předpokládá se ovšem, že professe byla platnou (o neplatnosti nemůže kongregace o své újmě definitivně rozhodnouti, nemajíc jurisdikce k vynesení rozsudku potřebné), sestra se dopustila provinění přiměřeně těžkého, zevnějšího, veřejného a jest nepolepšitelnou.³⁾ — Nepostačí však úsudek představené, nýbrž zpravidla se vyžaduje, aby záležitost projednána byla v generální radě. Proto podotýká Lev XIII. »představené (gen.) mají právo propustiti professky, dbajíce však při tom předpisů, konstitucí a papežských dekretů.« A konstituce vždy nařizují, by takovéto vážné věci předkládány byly k rozhodnutí generální radě.

3. Generální rada ovšem nemůže zavésti formálního procesu, poněvadž členové, z nichž sestává — ženské — jsou nezpůsobilými ke jakékoliv pravomoci v Církvi, jak již poznamenal sv. Pavel: »Ženy nechať v Církvi mlčí«. Ale na druhé straně, poněvadž se jedná o propuštění osoby, která dobrovolně obětovavši své síly kongregaci, od ní byla přijata, propuštění pak vždy spojeno bývá s ci-

¹⁾ Conditae I. 1.

²⁾ Conditae II. 1.

³⁾ Viz odd. I. hl. 2. § 2. č. B. c.

telnou hanbou na veřejnosti, gen. rada nerozhodne ukvapeně, nýbrž přistoupí na propuštění, teprve když po zralé úvaze všech okolností jest si před Bohem jistou, že sestra pro kongregaci se nehodí.

4. Jde-li však o propuštění professy se sliby doživotními, vyžaduje sv. Stolice, aby jí byla akta napřed zaslána ke schválení,¹⁾ což učiniti může gen. představená přímo.²⁾ Zatím však zůstati musí sestra v domě, dokud nedošlo z Říma potvrzení rozsudku.

5. Tím, že byl člen z kongregace propuštěn, není ještě sproštěn povinností (slibů), které vzal na se professí. Dispens od nich vyhrazena jest sv. Stolici,³⁾ ať se jedná o sliby doživotní nebo dočasné. Ústav, žádaje o propuštění některého člena, není ovšem povinen — přísně vzato — o dispens sám prositi; avšak, byť k tomu nenutila přísná spravedlnost, přece toho vyžaduje křesťanská láska, a gen. představená dozajista neopomene toho učiniti.⁴⁾ Kdyby však se jednalo o propuštění člena s dočasnými sliby, vypršením lhůty odpadá, jak samo sebou se rozumí, i povinnost je zachovávatí.

6. Onemocněl-li kdo po professi, nesmí býti pouze z tohoto důvodu propuštěn.⁵⁾

B.

V kongregacích mužských.

7. Při propouštění professů z kongregací mužských dlužno rozeznávati tři případy:

a) buďto složili sliby dočasné a vyšších svěcení nepřijali, nebo b) složili sliby doživotní, neb c) složivše professi dočasnou, přijali vyšší svěcení.

a) V případě prvním propouští gen. představený, poradiv se s členy gen. rady.⁶⁾ Procesu formálního zapotřebí není, poněvadž jest předepsán pouze pro professy se sliby doživotními, anebo jedná-li se o professy se sliby dočasnými, kteří však přijali vyšší svěcení. Vyžaduje pak se provinění těžké, zevnější, veřejné a nepolepšitelnost.⁷⁾

¹⁾ Srov. posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 24. srpna 1887.

²⁾ 22. srpna 1897.

³⁾ Conditae II. 2.

⁴⁾ 22. května 1896.

⁵⁾ Viz odd. I. hl. 2. § 2. č. 5.

⁶⁾ Conditae II. 1. — Posv. kongr. 26. července 1850.

⁷⁾ Viz odd. I. hl. 2. § 2. č. 3. c.

b), c) V případech druhém a třetím schválení sv. Stolice se nevyžaduje, ale také nepostačí pouhé usnesení generální rady, byť i odůvodněné. Provinění musí býti prokázáno soudně, jak toho žádá dekret »Auctis admodum,«¹⁾ o němž bylo podrobně pojednáno při kongregacích diecesních.²⁾

§ IV.

Volba představených a přesazování členů.

1. Kapitolám kongregací mužských předsedati biskupu nepřináleží. Úřady jak pro celou kongregaci, tak pro jednotlivé domy svěřuje buďto kapitolu nebo gen. rada.³⁾

2. Jinak tomu v kongregacích ženských. V jejich kapitolách, kdykoliv se provádí volba gen. představené, předsedá buďto biskup nebo jeho zástupce; nepředsedá však po právu svém vlastním, nýbrž jako delegát sv. Stolice. Jsouť kongregace apoštolské — nehledíc k záležitostem duchovním — podřízeny římskému papeži.⁴⁾ Tímto rozhodnutím aplikoval tedy Lev XIII. usnesení sněmu tridentského⁵⁾ a nařízení Řehoře XV. ohledně předsednictví při volbách představených v ženských řádech, též institutům se sliby jednoduchými. Příčina, která as vedla sv. Otce k tomuto opatření, uvedena jest při kongregacích diecesních.⁶⁾

3. Byla-li volba rádně provedena, prohlásí ji předseďa za zákonitou a publikuje.

4. Nesoustředila-li se předepsaná většina hlasů při třetím volení na některé sestře,⁷⁾ pošle předsedající biskup jakožto delegát sv. Stolice akta do Říma, aby rozhodla pro tentokrát sv. Stolice.⁸⁾ Biskup sám rozhodnouti nemůže. Jen jedenkrát bylo mu právo to postoupeno; jednalo se totiž o místo od Říma příliš vzdálené, a brzké rozhodnutí bylo nutným.⁹⁾

¹⁾ Ze dne 4. listopadu 1892.

²⁾ Odd. I. hl. 2. § 2. č. 3. b. — Tamtéž viz o dalších následcích propuštění, a pod č. 5 o propuštění členů nemocných.

³⁾ Conditae II. 1. Srov. též část druhou.

⁴⁾ Conditae II. 1.

⁵⁾ ses. XXV. c. 7.

⁶⁾ hl. II. § 3 č. 2.

⁷⁾ Bližší předpisy o volbě uvedeny budou v části druhé.

⁸⁾ 21. března 1885, 24. srpna 1897.

⁹⁾ »Kdyby dohodnouti se nemohli voliči (jednalo se o missionáře sv. Josefa v Mexiku) ani druhého dne o svém gen. představeném, předloží se vše ordináři

5. Poněvadž delegátu není dovoleno překročiti meze delegace — jinak všeliké podobné úkony nemají platnosti, — sv. Otec pak výslovně přenechává biskupu moc v kapitolách ženských kongregací při volbě gen. představených pouze předsedati, nemůže biskup dispensovati od nedostatečného věku, konstitucemi vyžadovaného. Měnil by předpisy konstituční, což mu zakázáno.¹⁾ Sněm tridentský totiž nařizuje,²⁾ že může býti zvolena za představenou sestra, která naplnila čtyřicátý rok svého věku a osm let po složení slibů chvályhodně žila. Není-li takové v klášteře, má býti povolána z jiného. A zdá-li se předsedovi volby i to býti s obtíží spojeno, může býti zvolena sestra téhož kláštera, jen když jest třicetiletou a aspoň pět let po profesi řádně byla živa; vyžaduje se však svolení biskupa neb resp. představeného. Dle tohoto předpisu řídila a řídí se posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. až po dnes, i když schvaluje konstituce institutů se sliby jednoduchými. Jen ohledně trvání professe postačí, složila-li kandidátka doživotní sliby před pěti lety.³⁾

6. Z důvodu sub 5. uvedeného plyne také, že nemůže biskup řádně zvolenou gen. představenou sesaditi; v nutném případě obrátí se gen. rada k posv. kongregaci pro záležitosti biskupů a řeholníků.⁴⁾

7. O volbě představených jednotlivých domů, jakož i o přeložení sester z jednoho kláštera do druhého, pojednáno bylo při kongregacích diecesních.⁵⁾ Do této volby nemůže biskup zasáhnouti ani jako delegát sv. Stolice, poněvadž se děje zpravidla v generální radě, kdežto biskup zastupuje sv. Stolicí v kapitole.⁶⁾

§ V.

Změna konstitucí.

1. Konstituce byvše schváleny sv. Stolicí, nabyly platnosti od Nejvyšší autority církevní, takže mimo papeže, nikdo na nich změny

místa, v němž volba se koná, (biskupu nebo kapit. vikáři), tento pak, jakožto delegát sv. Stolice, vyvolí ze dvou kandidátů, kteří dostali při volbě nejvíce hlasů. (20. srpna 1897.)

¹⁾ Viz § násl. — Srov. též posv. kongr. 9. května 1860.

²⁾ sess. XXV. c. 7. de Regular. et monial.

³⁾ Normae n. 231. Srov. též část druhou.

⁴⁾ Normae n. 269. Srov. též část druhou.

⁵⁾ Odd. I. hl. 2. § 3. č. 4. 5.

⁶⁾ Viz též posv. kongr. 9. dubna 1895.

učiniti nesmí. Zákon měniti může jedině zákonodárce, a tím v našem případě jest papež. — Z téhož důvodu nemá biskup práva omezovati moc, přiřknutou konstitucemi představeným at generálním at místním.¹⁾

2. Představení rovněž nesmějí ani činiti ke konstitucím přídavků ani uvolňovati závaznost; tím méně vykládati authenticky jednotlivá nařízení. Takováto interpretace, nabývajíce závazné moci zákona, dítí se může, jak samozřejmo, toliko od zákonodárce, jeho nástupce aneb koho zákonodárce mocí podobnou pověřil.²⁾

3. Ovšem, během času může nadejiti nutnost nějaké záměny; v tomto případě jest představeným vždy se obrátiti na sv. Stolicí.

4. Dispensovati od zachování jednotlivých předpisů rovněž představení nemohou (o ženských není ani řeči, poněvadž dispense jest výkonem pravomoci, jíž ony v církvi postrádají), ani z usnesení generální rady. Jenom v nejnútnejších případech mohou prohlásiti, že ten či onen článek konstitucí na určitou dobu nezávazuje.³⁾

§ VI.

Visitace a správa jmění.

Kongregace, sv. Stolicí schválené, jsou jí ve všem podřízeny, vyjma případy, kdy moc tu uděluje obecné právo diecesnímu biskupu, anebo snad sv. Stolice k vykonávání práva, jež jí výhradně přísluší, jiného delegovala. To platí zvláště ohledně visitace. Aby pak se předešlo možným neshodám, Lev XIII. zřetelně vytkl v *Conditae*⁴⁾ práva představených i práva biskupů (při visitacích).

1. V kongregacích kněžských přísluší právo visitovati jednotlivé domy představenému generálnímu, který také výlučně požadovati bude účty ze zachování kázně, duchovního života, i ze správy majetkové.

2. Kongregace laiků, jakož i kongregace ženské visituje biskup.

a) Tím ovšem není řečeno, že by generální představení (resp. představené) — vedle biskupa — visitovati nesměli;⁵⁾ vždyť ná-

¹⁾ *Conditae* II. 2.

²⁾ Srov. posv. kongr. 23. srpna 1897.

³⁾ Srov. posv. kongr. 23. srpna 1897, 2. března 1894.

⁴⁾ II. 10. 11.

⁵⁾ Posv. kongr. 22. prosince 1896, 5. února 1897, 29. března 1889 a j.

vštevba jejich jest nejlepším prostředkem, aby údové žili dle intencí zakladatele ke blahu svému i bližního, a bývá korunována, jak do-
svědčuje sám Benedikt XIV.; mnohdy stkvělejším výsledkem nežli
visitace kanonické. Představení totiž trávíce několik dní v kruhu
duchovní své rodiny, účastníci se všech společných úkonů ať du-
chovních ať jiných, a doptávajíce se přímo jednotlivých členů
na jich přání nebo stesky, nejlépe se obeznámí s duchem, který
v domě vane, a budou moci dáti nutné nebo aspoň užitečné
pokyny.

b) Biskup zkoumati bude při visitaci, zda členové (v jeho
diecesi) žijí dle předpisů konstitucí, zda neděje se nic, co by se
nesrovnávalo s učením katolické Církve nebo na škodu bylo čistotě
mravů, jak se zachovává klauzura, a zda-li přistupují údové častěji
ke sv. svátostem.¹⁾

c) Nenalezne-li vše v pořádku, nemá zpravidla osobně za-
kročiti, nýbrž má napomenouti představené, aby zjednali nápravu.
Jak opatrně zní předpis sv. Stolice! Na jedné straně svěřuje bisku-
pům, jakožto nejvyšším pastýřům, v jich diecesích nejvyšší dozor
nad ústavy apoštolskými (ne — kněžskými), kdežto na druhé si
přeje, by byl ohled brán též na autoritu generálních představených,
přenechávajíc těmto, aby rozhodli, jakým způsobem nejlépe odstra-
niti se dají vyskytnuvší se nedostatky.

d) Jenom v případě, že by představení nedbali jich na-
pomenutí, anebo se jednalo o nápravu vážnou, která nestrpí
odkladu, může biskup rozhodnouti sám. Neopomene však podati
o tom zprávu posv. kongregaci pro záležitosti biskupů a řeholníků
do Říma.²⁾

3. Ve všech kongregacích (i kněžích) má biskup právo visito-
vati kostely, veřejné kaple, sakristii, zpovědnice, a naří-
diti, co v tomto ohledu uzná za nutné anebo prospěšné.

4. Je-li k domu kongregace připojen anebo péči její svěřen
nějaký ústav, jako dívčí pensionaty, sirotčince, nemocnice, školy,
asyly pro vzdělání hochů, přináležejí biskupu právo bděti nade vším,
co se týče vyučování náboženství, počestnosti mravů, úkonů duchov-
ních, udílení sv. svátostí a sloužení mše sv.; při tom však nedo-
tknutelný zůstávají výsady, které snad uděleny byly od sv. Stolice
kollejiím, školám a pod. ústavům.³⁾

¹⁾ Conditae II. 11.

²⁾ Conditae I. c.

³⁾ Conditae II. 10.

5. Dohled na správu jmění kongregačního přísluší — na
rozdíl od kongregací diecesních — představeným, aniž jsou
povinni skládati biskupu z něho účty; a sice spravuje jmění celé
kongregace generální představený (resp. gen. představená) se svou
radou, kdežto nad majetkem jednotlivých domů rozhoduje dle plat-
ných předpisů představený lokální. Dle Suareza náleží správa jmění
jednotlivým komunitám; tyto pak, sjednotivše se při řádné volbě
na gener. představeném, předaly jemu i své právo. Se správou souvisí
však nerozlučně i volnost disponovati se jměním, jak toho potřeba
káže. Kdyby měl každý biskup nejvyšší dozor nad jměním kongre-
gačních domů v jeho diecesi existujících, bylo by tolik na sobě ne-
závislých správ, v kolika diecesích kongregace jest rozvětvena. Kdo
nevidí dalekosáhlý význam podobného zřízení! Generální předsta-
vený, který přece dbáti musí o to, aby kongregace hluboko zapu-
stila své kořeny a co možná nejvíce se šířila, postrádal by pro-
středků dle své vůle učiniti potřebných změn; vždyť mohl by
naříditi biskup, jakožto nejvyšší správce jmění kongregačních domů
ve své diecesi, aby všechny příjmy přináležely výhradně jednotlivým
domům a přebytek rovněž při nich zůstal. Proto, jak dobře podot-
ývá Arndt¹⁾ — zrušil Pius IX.²⁾ klausuli, kterou připojily sestry
Srdce Ježíšova ke svým konstitucím, aby totiž jednotlivé domy ve
všem byly závislými na biskupech diecesních, jako anglické panny;³⁾
ano, r. 1892 při opětném potvrzení konstitucí, zrušila posv. kon-
gregace de Propaganda Fide zmíněnou závislost (co do kázně a
správy) i pro anglické panny, jakkoliv tato ještě za doby Bene-
dikta XIV. jevila se nutnou. Když pak nařídil biskup z Nancy »se-
strám dobrého pastýře«, aby mu předkládaly knihy účetní, odvětila
posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh.⁴⁾ že »k tomu donuceny býti
nemohou, poněvadž jednotlivé domy každoročně skládají účty své
generální představené;« a brzy na to:⁵⁾ »generální představená dá
schváliti účty biskupu mateřince, načež je pošle posv. kongregaci pro
zál. bisk. a řeholníků do Říma.«

Generální představený pověřiv některého člena dominativní
mocí v jednom z kongregačních domů, předává jemu zároveň

¹⁾ Die Kirchlichen Rechtsbestimmungen f. d. Frauen-Congregationen S. 78.

²⁾ 13. listopadu 1847.

³⁾ Posv. kongr. 14. května 1841.

⁴⁾ Dne 27. dubna 1894.

⁵⁾ Dne 27. března 1896.

i moc disponovati s tamním jměním, ponechávaje sobě toliko nejvyšší dozor. Nicméně může naříditi, aby vypomohl dům bohatší ze svého přebytku domu chudšímu. Pouze jmění celé kongregace spravuje gen. představený sám se svou radou.

6. Ohledně jmění (ať movitého či nemovitého), které bylo darováno neb odkázáno ke zvelebení bohoslužby, neb aby se ho na jistém místě použilo k účelům dobročinným, jakkoliv správu má lokální představený, přece složí účty biskupu dotyčné diecese; tento pak toho dbáti bude, aby jednak kapitál se nemensil, jednak i peníze zbytečně se nevyhazovaly. Z řečeného jmění nesmí gener. představený (tím méně lokální) ničeho biskupu zatajiti, ani je promrhati, ani použiti ho k účelům jiným.¹⁾ — Kdyby však kongregace sama byla zřídila nějaký dobročinný ústav z vlastního jmění, a z něho též jej vydržuje, přináleží správa představenému místnímu; generálnímu pak (až na případy pod č. 4. uvedené) přísluší dozor.²⁾

7. Při zcizení věcí drahocenných a jmění nemovitého, jakož i ke značnějšímu zadlužení vyžaduje se vedle usnesení generální rady ještě svolení sv. Stolice. — Církev totiž jsouc institucí viditelnou, která má potrvati až do skonání světa, nevyhnutelně toho dbáti musí, by zachován byl majetek, jehož potřebuje k dosažení svého cíle. Proto církevní zákony zakazují už od pátého století všeliký způsob zcizení církevního majetku. Výjimku činí věci, jichž prodej podmíněn jest řádným způsobem hospodářství, nebo které jsou snad ceny nepatrné. Vyrozumívá se pak zcizením všeliký skutek, kterým přecházejí církevní statky z rukou držitele do jiných. Jest dvojího druhu: vlastní, pozbývá-li dosavadní držitel vůbec všelikého práva na věc; nevlastní, vydává-li držení i panství nad církv. statky v nebezpečí ztráty, nebo předává-li na delší dobu jinému užitek, anebo uvaluje-li na ně nějaké břímě. Pod pojem zcizení spadá tudíž darování, směna, prodej, zřízení emphyteuse, pacht dědičný, zřízení služebnosti a hypotek, ano i nájem a pacht na delší dobu uzavřený. — Zakazuje se pak prodej a zcizení a) věcí movitých cenných na př. církevních rouch, kalichů, monstrancí, obrazů, soch, ať už jsou věci cenné samy sebou nebo svou starobylostí, uměleckým provedením a pod., a b) věcí nemovitých, jako pozemků, domů. — Zakázanou věc lze zciziti

¹⁾ Conditae II. 9. 11.

²⁾ Posv. kongr. 27. března 1896.

pouze: a) je-li k tomu závažný důvod (jako nezbytná potřeba, na příklad zaplacení dluhů, znovuzbudování kostela, nebo očividný prospěch církve, na př. může-li kongregace jinde zdárněji působiti, konečně křesťanská láska na př. podporovati chudé ve všeobecné nouzi, vykoupiti zajaté; b) jestliže svolí představený, a sice u nás netoliko církevní, ale i světská vláda. — Církevní vrchností vyrozumívá se sv. Stolice, až na nepatrnou výjimku, kdy vlastně o vlastním zcizení mluvíti se nemůže (poněvadž se jedná o věci nepatrné, anebo jichž zcizení vyžaduje obezřetná správa), a kdy postačí souhlas biskupa, jakožto vrchního dozorce nad správou církevního majetku v diecesi. Sv. Stolice však udílí obyčejně biskupům obsáhlejší práva, jako na př. v Rakousku per facultates decennales. Biskup se musí přesvědčiti, zda jest důvod správný a dostatečný, vyslechne interessované osoby (kapitolu, duchovní správce, patrona) a vysloví pak souhlas ve zvláštním formálním dekretu zcizovacím — decretum alienationis vel alienandi, — při čemž jest vázán souhlasem své kapitoly, jedná-li se o věci nemovité nebo cennější movité.

Clánek 30. konkordátu s Rakouskem předpisuje, že statky církevní nemají býti ani prodávány ani značnými břemeny obtíženy, leda se svolením papežským i císařským, nebo se svolením těch, kdož jsou splnomocněni. — § 51. květnového zákona zachoval s jistým omezením v platnosti ministerské nařízení ze dne 20. června 1860 č. 162 ř. z. o zcizení a zavazení majetku církevního, jakož i nařízení ministerské ze dne 13. července 1860 č. 175 ř. z. — První ze zmíněných minist. nařízení ustanovuje:

a) zvláštního svolení vlády není potřebí, jedná-li se o zcizení církevního majetku, který má nejvýše cenu 200 korun, anebo má-li býti církevní majetek stížen v rozsahu nevelkém, t. j. zavázán nejvýše do 2000 K, nebo býti dán do nájmu nebo pachtu, však ne déle nežli na tři roky a neobsahuje-li podmínku, že činže nebo pacht mají býti zapraveny více nežli rok napřed. V případech uvedených dlužno se řídit pouze dle předpisů o spravování církv. majetku;

β) místo držitelství dává povolení jménem císařským k alienaci, přesahuje-li církevní statek 200 korun, ale ne více než 16.000 K; vyžaduje se však svolení biskupa, který musí předložiti místodržitelství své i patronovo dobrozdání. — Totéž platí o zavazení, jež nepřesahuje 30.000 korun, a pak nebyl-li nájem nebo pacht uzavřen na déle než na patnáct let.

γ) ministerstvo kultu dává povolení v případech sub β), odpírá-li biskup svého svolení, anebo překročuje-li alienace meze sub β) vytčené, ale při prodeji nejvýše jen do 40.000 korun, při zavazení do 80.000 korun a při nájmu a pachtu do 30 let;

δ) ve všech jiných případech se vyžaduje schválení císařské.

Ministerské nařízení ze dne 13. července 1860 předpisuje, že knihovní vklad práv obtěžujících statky církevní státi se může jenom na základě výslovného vyhlášení místodržitelského, že učiněno bylo zadost všem předpisům o zcizení a zavazení majetku církevního. Biskupové mají ovšem vedle těchto předpisů zachovávat ještě předpisy církevní.

Sv. Stolice pak uděluje na desetiletí následující fakulty:

a) Arcibiskupové mohou dáti svolení k alienaci církevních statků v ceně až 16.000 korun, biskupové až 12.000 K, s tou však podmínkou, že z přebytku stržených peněz se koupí statky jiné, anebo tytéž na úroky a bezpečně se uloží.

b) Arcibiskupové mají moc zavazovat církevní statky až do výše 30.000 korun, biskupové do 24.000 K, s tou podmínkou, že určí předem jak a kdy cír. statek břemene bude sprostěn. Jestliže nemožno se vypůjčiti na některý cír. fundus peněz, nutných pro potřebné stavby neb opravy, možno za tou příčinou i některý statek kostelní prodati, s tou podmínkou, aby část, která snad zbude, uložena byla na úroky.

c) Dle cap. »Terrulas«¹⁾ jest sice dovoleno biskupům alienovati nemovité statky nepatrné ceny, ale není v něm činěna zmínka o jich zavazování. Sv. Stolice však jim udělila i toto právo, t. j. ukládati cír. statkům břemena až do 2000 korun.

d) Biskupové mohou dovoliti nájem nebo pacht do 15 let a dáti svolení, aby směl býti vybírán předem, a sice jedná-li se o stavení (praedia urbana) nejvýše jen na půl roku, při polnostech (rustica) na rok.

e) V případech naprosto nutných nebo prospěšných, kdy zdá se býti potřebným ihned (absque mora) provésti zcizení nebo zavazení, jak k prvnímu tak ke druhému mohou přivoliti, a sice arcibiskupové do 32.000 K, biskupové však do 24.000 K.

f) Jedná-li se o statky mensy biskupské, mají biskupové přednésti svou žádost arcibiskupovi, arcibiskupové však nunciiovi; ač mohou, chtějí-li, obrátiti se přímo ke sv. Otcí. Totéž platí

¹⁾ 53. C XII. q. 2

o případech ne nutných, a kdykoliv se jedná o zcizení nebo zavazení převyšující dříve uvedené summy.¹⁾

8. Ostatní viz při kongregacích diecesních.²⁾

§ VII.

Správa duchovní.

1. Biskup, jakožto nejvyšší pastýř ve své diecesi, má právo i povinnost pečovati o duchovní blaho svých oveček. Proto sv. Otec výslovně podotýká, že³⁾ »ve všech věcech, týkajících se života duchovního, podřízeny jsou kongregace biskupům, v jichž diecesi sídlí«.

2. Pouze biskupu přináleží tedy právo dovoliti nebo zakázati kongregacím stavbu nových kostelů, zřizování veřejných kaplí, by v nich sloužena býti mohla mše sv. a Nejsv. Svátost Oltářní veřejné účtě věřících vystavena. Jemu také přísluší dáti potřebné předpisy ohledně slavností a pobožností, pokud jsou veřejnými.⁴⁾

3. Biskup jim dále určí kněží ku přinášení nejdražší oběti, a schválí kazatele. Jedná-li se pak o kongregace ženské a kongregace mužů ne — kněží, ustanoví též zpovědníky jak řádné tak mimořádné.⁵⁾

4. V zevnějším oboru vládní působnosti (in foro externo) jsou mu rovněž podrobeni co do censur, rezervátů, dispense slibů (pokud nejsou vyhrazeny papeži), ohlašování veřejných pobožností, dispensí a jiných výhod, které udělují biskupové věřícím.⁶⁾

5. Prominouti závaznost slibů ať dočasných anebo věčných členům kongregací apoštolských může jedině papež. V tom se liší od kongregací diecesních, jichž členům prominouti může závaznost slibů ať dočasných nebo doživotních (vyjímajíc slib ustavičné čistoty) i biskup.⁷⁾

¹⁾ Srov. Aichner pag. 803. pozn. 19.

²⁾ Odd. I. hl. 2. § 5. Srov. též dekret »Singulari quidem« odd. I. hl. 1. § 1. č. 2. c. a.

³⁾ Conditae II. 8.

⁴⁾ Conditae II. 3.

⁵⁾ Dle předpisů konstituce »Pastoralis curae«, vydané Benediktem XIV., a dle dekretu »Quemadmodum« posv. kongregace pro zál. bisk. a řeh. ze dne 17. prosince 1890. (Viz při kongr. diec. hl. II. § 6. č. 3. a níže v dodatku.

⁶⁾ Conditae II. 5.

⁷⁾ Conditae II. 2., I. 8. Srov. též kongr. diec. hl. II. § 2. č. 4.

6. K snazšímu plnění slibu čistoty, i aby duše Bohu zasvěcené nebyly vyrušovány, zavedla Církev v řeholích t. zv. klausuru, t. j. předpis, jímž se zakazuje řeholníkům (řeholnicím) vyjítí z konventu, cizím pak osobám vstup do jeho zdí, vyjmajíc případy a osoby právem vyňaté. Materiálně jsouc pojímána označuje klausura celou prostorou v konventu, výlučně určenou řeholníkům (řeholnicím) k obývání a používání a tak uzavřenou, by tam nikdo nemohl vejítí neb odtud odejítí (nehledíc k násilí nebo lsti), leč dveřmi zpravidla uzavřenými a členy kláštera střezanými.¹⁾ Z toho plyne, že v klausuru nespádá kostel, veřejná kaple, ani sakristie (které nyní se přistavují zevně ke kostelu), hovorny (jež jsou určeny pro cizí osoby obojího pohlaví, a z nichž není volného spojení s obydlím řeholníků), zahrady a lučiny, které jsou mimo zdi zahrady s klášterem spojené a od téže odděleny,²⁾ konventy nedostavěné a dosud ještě zcela nezřízené, byť tam i několik řeholníků sídlilo,³⁾ místa vyhrazená výchově a vyučování chovanců (v žen. klášterech chovaneček), jen když jsou řádně vystavěna mimo obydlí řeholní rodině vyhrazené a od něho skutečně odloučena,⁴⁾ špitály jen světské a soukromé budovy farní, ne však špitály řeholní nebo malé konventy, v nichž žijí dva nebo tři řeholníci po způsobu jiných konventů.⁵⁾

Klausura jest dvojího druhu: papežská a biskupská.

Papežská zavedena jest obecným právem církevním a vztahuje se na všechny řády, ve kterých se skládají slavné sliby. Tím není řečeno, že by ženské kongregace se sliby jednoduchými nemohly si jí od sv. Stolice vyprositi.⁶⁾

Biskupsko u předpisuje biskup sám takovým domům, které jsou mu bezprostředně podrobeny; od ní tedy může i dispensovati.

Klausura papežská zahrnuje v sobě dvojí zákaz: řeholníci nesmějí vyjítí z kláštera bez svolení svého představeného⁷⁾ a nesmějí do kláštera (míst klausurou uzavřených) vpustiti ženy.⁸⁾ Řeholnicím

¹⁾ Wernz III. 658. č. II.

²⁾ Srov. posv. kongr. I. června 1685.

³⁾ Srov. posv. kongr. 4. října 1588.

⁴⁾ Srov. posv. kongr. super stat. reg. 16. května 1675.

⁵⁾ Srov. posv. kongr. de Prop. Fide 26. srpna 1780, 5. března 1897.

⁶⁾ Posv. kongr. 6. prosince 1839, 1. srpna 1839.

⁷⁾ C. Trid. ses. XXV. cap. 4. de reg., Klem. VIII. konst. »Nullus« 25. června 1599. —

⁸⁾ Klem. VIII. I. c. a konst. Pia V. »Regularium« ze dne 24. října 1566,

rovněž jest zakázáno, a sice ještě přísněji, opustiti konvent a vpustiti osoby cizí.

Poruší-li žena klausuru řeholníků, jak ona tak i ti, kdož ji vpustili, jsou trestáni exkommunikací, prostě rezervovanou sv. Stolice; mimo to pozbývají dotyční řeholníci ipso facto své hodnosti, úřady, a stávají se neschopnými navždy jakých dosíci.¹⁾ — Opustí-li řeholník bez dovolení kláštera, má býtí (není-li řeč o uprchlících, odpadlících anebo těch, kdož tajně v noci se vzdáli) přiměřeným způsobem od svého představeného potrestán.²⁾

Klausura ve klášterích ženských — jak z věci samé vysvítá — jest mnohem přísnější, a proto byla také zavedena zákonodárstvím církevním dříve nežli u řeholníků. U těchto zprvu stanovena byla řeholemi, stanovami, z nichž znenáhla se vyvinul zvyk.³⁾ Když pak povstaly průběhem reformace mnohé zlořády i co do vpouštění žen do klášterů, nařídil Pius V.,⁴⁾ že jest řeholníkům všeobecně zachovávatí klausuru co do vpouštění žen do klášterů. Řehoř XIII.⁵⁾ a Klement VIII.⁶⁾ nejen schválili nařízení Pia V., ale i pohrozili novými tresty; totéž učinil Benedikt XIV.⁷⁾ a konečně Pius IX., který stihá v proslulé konstituci »Apostolicae Sedis« exkommunikací (sv. Stolice prostě rezervovanou), jak ženy porušující klausuru řeholníků, tak i představené a jiné osoby je vpouštějící, vyjmajíc případ nutný (na př. kdyby žena, jsouc pronásledována, se zachránila útekem do klausury) a zvláštní výsadu (na př. v některých klášterích lze v určité dny navštívití příbytek, jež druhdy obývali členové řádu, nyní prohlášení za blahoslavené anebo svaté.⁸⁾

Klausura řeholnic byla již ve IV. století některými sněmy

»Decet« 16. července 1570, Řehoř XIII. konst. »Ubi gratiae« 13. června 1575, Benedikt XIV. konst. »Regularis« 3. ledna 1742, Pius IX. »Apostolicae Sedis«.

¹⁾ Řehoř XIII. konst. »Ubi gratiae«. — Wernz III. n. 658. IV. ad f.

²⁾ Klem. VIII. konst. »Nullus«.

³⁾ Srov. o vzdálení se řeholníků z kláštera sněm Chalced. (r. 451) t. j. c. 12. C XVI. q. 1. a c. 10. C XVIII. q. 2.; c. 7. X de off. jud. ord. I. 31.; cap. 1. § 5. de stat. monach. III. 10. in Clem.; — o vpouštění žen: novell. 125. cap. 54. — c. 22. C XVIII. q. 2, c. 20. c. Nicaen. II. (r. 787).

⁴⁾ Konst. »Regularium« ze dne 24. října 1566 a »Decet« ze dne 16. července 1570.

⁵⁾ Konstituci »Ubi gratiae« 13. června 1575.

⁶⁾ Konst. »Nullus« § 18.

⁷⁾ Konstituci »Regularis« 3. ledna 1742.

⁸⁾ Srov. též posv. kongr. koncilu ze dne 21. listopadu 1577 a konstituci Benedikta XIV. »Regularis«, kdež vypočteny jsou osoby privilegované.

partikulárními předepsána; ¹⁾ avšak teprve Bonifác VIII. ji nařídil pro celou církev. ²⁾ Sněm Tridentický nejen příkaz obnovil, ale i pohrozil rušitelům klausury exkommunikací; v témž smyslu znějí i konstituce Pia V., ³⁾ Řehoře XIII., ⁴⁾ Řehoře XV., ⁵⁾ Benedikta XIV. ⁶⁾ Konečně Pius IX. v téže konstituci »Apostolicae Sedis« uvaluje exkommunikaci sv. Otcí prostě vyhrazenou na ty, kdož poruší klausuru řeholnic bez zákonitého dovolení, ať jedná se o muže nebo ženy, dorostlé nebo děti (jakmile dospěly k užívání rozumu); vyjímají se pouze císařovny a královny a jich princezny, poněvadž nejsou zvláště vytčeny. (U řeholníků jsou vyloučeny z klausury pouze osoby ženské, kdežto mužští smějí býti vpuštěni.) Mimo to propadají řeholnice, které vpustily do klausury cizí osoby, vedle zmíněné exkommunikace ještě také ipso facto ztrátě všech hodností a úřadů na vždy. ⁷⁾ Řeholnice, které opustí klausuru, jsou rovněž exkommunikovány, vyjímajíc případy uvedené v konstituci sv. Pia V. »Decorī« t. j. vypukne-li veliký požár, málomocenství nebo jiná nakažlivá nemoc; případy tyto však jsou udány — dle souhlasu bohoslovců — indikative (t. j. na příklad) a nikoli taxative (t. j. výlučně). Kdyby tedy v uvedených a podobných případech nebylo možno uvarovati se nebezpečí smrti, lze řeholnicím opustiti klausuru (ač mají předem, možno-li, žádati biskupa o písemné svolení, který také určí vše ostatní). Jedná-li se o klausuru papežskou, může dispensovati jedině sv. Stolica. Předpis je tak přísný, že nemůže biskup ze své moci: 1. dovoliti, aby mohly býti připuštěny nějaké ženy, byť jen na byt a stravu (pensionariae), 2. přeložiti řeholnici třeba jenom na čas do jiného kláštera téhož řádu, 3. ani kdyby byla zvolena za představenou jiného kláštera. ⁸⁾ Ovšem v klausuře biskupské nebo takové, jež zavedena byla konsti-

¹⁾ Srov. c. 33. sněmu Karthag. r. 397; c. 3. sněm Lyonský III. r. 583; c. 13. sněm Mohučský r. 813; c. 26. 27. sněmu Lateran. II. r. 1139 = c. 25. C XVIII. q. 2.; c. 11. sněmu Later. III. (r. 1179) = c. 8. X de vit. III. 1.

²⁾ Cap. unic. de stat. regul. III. 16. in Sext.; srov. též konst. Urbana IV. »Beata Clara« ze dne 18. října 1264; c. 2. § 1. de jud. II. 1. in Sext.; c. 2. de stat. monach. III. 10. in Clem.

³⁾ »Circa« 29. května 1566, »Decorī« 24. ledna 1570.

⁴⁾ »Dubii« 23. prosince 1581.

⁵⁾ »Inscrutabili« 5. února 1622.

⁶⁾ »Cum sacr. virg.« 1. června 1741.

⁷⁾ Řehoř XIII. v konst. »Ubi gratiae« a »Dubii«.

⁸⁾ Posv. kongr. 19. července 1884.

tucemi (statutaria) a zvláštním slibem (voto inducta) rozhodují partikulární předpisy.

Dovolení udílí: 1. biskup (generální, kapitolní vikář) pro kláštery sobě bezprostředně podřízené, 2. papež (biskup mocí »quasi-ordinaria«, kterou může gener. vikáři subdelegovati) pro kláštery bezprostředně podřízené svaté Stolici, 3. řeholní preláta zároveň s biskupem pro ony, jež podléhají přímo řeh. prelátu (leďa by zákonitý obyčej připouštěl svolení pouze biskupovo). — Vyžaduje se vždy příčina důležitá, přiměřená (tedy větší pro vpuštění muže nežli ženy, za noci než za dne, do zázších místností než předních); dovolení lépe dáti písemně, ač postačí i ústní. Udílí pak se lékařům jak pravidelným, tak v nutném případě i mimořádným, zpočátku (jedná-li se o zaopatření těžce nemocné řeholnice), řemeslníkům a pod., jichž zapotřebí ku provedení oprav. Dále může vstoupiti do klausury biskup nebo představený řeholní za příčinou visitace, mají však býti doprovázeni staršími osobami. ¹⁾ Jiné dispense udílí pouze svatá Stolica; tak na příklad má-li se odebrati řeholnice do lázni, mají-li býti připuštěny služebné laičky ženy na stálý byt a stravu (pensionariae), dívky na výchovu; v tomto posledním případě však se vyžaduje, aby bylo řeholnicím vyhrazeno ještě zvláštní místo v klausuře, do něhož nikdo jiný nesmí vkročiti. ²⁾

Jak z věci samé plyne, není též dovoleno cizím osobám bez vážné příčiny a řádného dovolení (biskupa nebo řeholního představeného, jsou-li tomuto poddány) docházeti do hovorny (před klausurou) a rušiti řeholnice z posvátného klidu; zvláště řeholníci se mají podobných rozprav varovati; vyňaty jsou osoby světské, v prvním a druhém stupni s řeholnicí spříbuzné, po obdržení svolení biskupského. ³⁾

Co dosud bylo řečeno, týká se ovšem pouze řádů se slibů slavnými. Kongregace se slibů jednoduchými mívají zpravidla — jak toho vyžaduje i podřadný cíl, jež sobě vytkly, — klausuru toliko biskupskou, jejíž výměr a dosah zřejmě musí býti vytčen v konstitucích. Uvedli jsme však předpisy o klausuře papežské v řádech, aby bylo poznati úmysl církve, a v duchu tom by i čle-

¹⁾ Řehoř XIII. »Dubii« 23. prosince 1581.

²⁾ Srov. c. Trid. s. XXV. c. 5. de reg. et mon.; Pius V. konst. »Decorī«, posv. kongr. inquisice 22. prosince 1880, posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 16. července 1884, 14. prosince 1887.

³⁾ Posv. kongr. 13. prosince 1623.

nové kongregací ji zachovávali. Biskup bude tudíž přihlížeti, zda se tak děje neb ne; ne-li, postará se, aby předpis tak důležitý byl plněn, po případě provinilce i potrestá. A zde jeví se rozdíl mezi klausurou papežskou a biskupskou. Kdo poruší — v případech svrchu uvedených — první, jest ihned exkommunikován; ne tak, jedná-li se o klausuru biskupskou; tu stihnou jej toliko ony tresty nebo censury, které určil snad biskup ve své diecesi.¹⁾ Ovšem, biskup nemá práva předepsati apoštolským kongregacím klausuru přísnou (papežskou), poněvadž jsou vázány pouze tou, která jest jim nařízena schválenými konstitucemi; biskup však v konstitucích sv. Stolice approbovaných změny činiti nesmí.²⁾ Ano, i kdyby se jednalo o kongregace diecesní, ve více diecesích rozvětvené, nemohl by toho učiniti bez svolení všech příslušných biskupů.³⁾

7. V kongregacích mužských, jichž členové nejsou kněžními a jimž v čele stojí představený laik, pak v kongregacích ženských, bude biskup bdíti nad plněním dekretu »Quemadmodum«,⁴⁾ zakazujícího t. zv. odhalování svědomí, o čemž bylo již pojednáno při kongregacích diecesních.⁵⁾

8. Členy kongregací kněžských připustí biskup jen tenkrát k vyšším svěcením, je-li o to požádán od dotčených představených, je-li vyhověno předpisům o litterae dimissoriae nebo testimoniales, je-li postaráno o titulus sacrae ordinationis (v případě, že by kandidát svěcení nebyl zvláštní výsadou povinnosti této zproštěn,) a konečně věnoval-li se předepsanou dobu studiím bohosloveckým. O tom pojednáno bylo rovněž při kongregacích diecesních, při výkladu dekretu »Auctis admodum« ze dne 4. XI. 1892.⁶⁾

Každá kongregace má ovšem volnou ruku dovolávati se svého práva u svaté Stolice, kdykoliv se domnívá, že překročil biskup v něčem důležitém meze své pravomoci.

¹⁾ Posv. kongr. 1. srpna 1839, Scavini I. I. n. 498. Conditae II. 4.

²⁾ Conditae II. 2.

³⁾ Conditae I. 5.

⁴⁾ Ze dne 17. prosince 1890.

⁵⁾ Hl. II. § VI. č. 3.

⁶⁾ Hl. II. § 2. č. B a § 6. č. 4.

HLAVA PÁTÁ.

Pravomoc farářova.

1. Farář úřadem svým povolán jest k vykonávání moci (in foro interno) nad všemi věřícími, kteří mají v jeho farním okršku trvalé bydliště (domicilium), anebo quasi domicilium, t. j. zdržují se tam s úmyslem prodlíti ve farnosti delší část roku. — Bez jeho svolení nesmí tedy nikdo v jeho farním okršku vykonávati funkci duchovních, leda by k tomu biskupem nebo papežem byl zmocněn.¹⁾ Ale i osadníci jsou povinni přijímati všechny funkce duchovní ve své farnosti a to od vlastního faráře.²⁾ Jenže tato zásada utrpěla během doby značných omezení. Tak na př. nabyly kláštery výsady, že v nich nemůže farář vykonávati svých práv, a že řeholníci jsou úplně vyňati ze svazku farního.

2. Trojím způsobem mohou totiž práva farářů ohledně jistého druhu osadníků býti omezena: a) rozhodnutím sv. Stolice, b) zákonitým obyčejem a c) biskupským statutem. Ačkoliv jest pravda, že nelze biskupu z vlastní moci rušiti předpisy obecného práva, přece připouštějí mnozí, že může nějakou komunitu (nemocnici, konvikt, seminář a pod.) z pravomoci farářovy vybaviti. Nehledíc ani k různým důvodům, jež pro exempci mluví,³⁾ rozhodla i posv. kongr. častěji v témž smyslu.⁴⁾

3. Ostatně může býti při kongregacích řeč vlastně jen o zaopatřování a pohřbívání. Velkonočního sv. přijímání, dle zvyku u nás ustáleného, ve farním kostele vykonati netřeba.

4. Kongregace mužské (ze ženských jen Redemptorky a Passionistky) dosáhly většinou od sv. Stolice exempce z pravomoci farářovy. Jinak jsou jeho autoritě podřízeny. Chtějí-li se z ní vymaniti, jest jim obrátiti se na biskupa, který po zralé úvaze všech

¹⁾ C. 6. 8. D. 71.; c. 1. de priv. in Clem. V. 7.; c. Trid. ses. 24. c. 4. de ref.

²⁾ C. 2. X. de parochiis et alienis parochianis III. 29.

³⁾ O kterých lze se dočísti v Bouix »tractatus de parochis« append. I. c. 4., Bargilliat tom. I. n. 912. ss., cap. 2. X. de capell. mon. III. 87. a j.

⁴⁾ 26. července 1876, 16. února 1877 v Act. s. Sed. vol. X. p. 401. seq., 8. září 1864, 13. března 1891; tolikéž posv. kongr. koncilu 14. srpna 1863 a 18. dubna 1885, kdy otázkou byvši: zda duchovní jedné kongregace moci svého úřadu vykonávati může všechnu pravomoc farářskou, odpověděla: tak, jak jest otázka kladena, záporně. Připouští tudíž, že někdy moc tu vykonávati může; ne ovšem z moci vlastní, nýbrž jsa z pravomoci farářské zákonitě vyňat.

okolností, promluviv s dotyčným farářem (o zkrácení jeho příjmů zpravidla nemůže býti řeči, neboť i v tom případě, že si vydrží kongregace nemocnici, jedná se obyčejně o nemocné chudé), rozhodne, jak nejlépe uzná před Pánem. Když již posílá arcipastýř do domů kongregačních své kněží, aby byli členům vůdčí hvězdou na cestě k spasení, zajisté, že snadno přivolí k tomu (není-li vážných důvodů contra), aby jim posloužili i pokrmem andělským a je takto posilnili na cestu do věčnosti, jakož i doprovodili tělesnou jejich schránku a ji uložili v místě, kde očekávati bude své slavné vzkříšení. — Ale jak dobře podotýká Wernz,¹⁾ exempce konventů se sliby jednoduchými dozajista bude míti větší oporu, dosažena byla-li indultem apoštolským.²⁾

5. Úkony, které mohou řečení duchovní v domě kongregačním vykonávati, vyplývají jednak z úřadu jim svěřeného, jednak z papežského indultu nebo ze statutu biskupova, jímž udělena byla výsada exemptní, jednak i ze schválených obyčejů. V případě pochybném jest se rozhodnouti ve prospěch práva farářského, poněvadž privilegia dlužno vykládati přísně; jurisdikce pak farářova, jsouc řádnou, požívá v nejvyšší míře přízně práva.

Na konec podotknouti sluší, že nemínil sv. Otec zrušiti konstituci »Conditae« výsad, které buď sám anebo jiný jeho předchůdce nějaké kongregaci byl udělil, ani těch, jež byly potvrzeny zvykem od nepaměti, nebo stoletým, ani těch, které obsaženy jsou v konstitucích od sv. Stolice schválených.³⁾

¹⁾ »Jus decretalium« tom. II. str. 1040, pozn. 54.

²⁾ Srov. posv. kongr. 22. března 1864.

³⁾ »Conditae« na konci.

Oddíl třetí.

Kongregace exemptní.

1. Mezi rozmanitými výsadami, kterých během doby se dostalo řádům, zaujímá přední místo t. zv. exempce, jížto se vyvazují řeholníci a jich kláštery z jurisdikce biskupovy a podrobují se bezprostředně římskému papeži. — O historii zmíněného privilegia pojednáno již bylo v úvodu, z čehož patrné, že na omylu byli Jansenisté i Gallikáni, odvozující původ jeho ze sbírky Lži-Isidorovy. Dějiny potvrzují, že shledáváme exempci dávno před vydáním této kompilace, kteráž uzřela světlo teprve kolem r. 847.

2. Exempce vyvíjela se jenom znenáhla a podnes není stanovena všeobecným zákonem.¹⁾ Ačkoliv sv. Stolica vyvazovala toliko řády se slibů slavnými, přece postupem času zvláštními vedena jsouc důvody, vyznamenala podobnou výsadou i některé kongregace, jako Otce křesťanského učení,²⁾ Lazaristy,³⁾ Oratoriany.⁴⁾ Téhož privilegia dostalo se i Passionistům⁵⁾ a Redemptoristům.⁶⁾

¹⁾ Srov. cap. 7. X. de stat. III. 35; c. 8. X de relig. dom. III. 36; c. Tr ses. XXV. cap. 8. 22., Wernz, jus decretalium III. 701 a j.

²⁾ Konstitucí »Commissi« ze dne 30. července 1647 (Innocenc X.).

³⁾ Alexander VII. konstitucí »Ex commisso« ze dne 22. září 1655.

⁴⁾ Benedikt XIV. konstitucí »Emanavit« 21. ledna 1758.

⁵⁾ Od Klementa XIV. reskriptem ze dne 21. září 1771.

⁶⁾ Od Pia VI. a Pia VII.

3. Dávody, jež vedly sv. Stolicí k takové instituci, byly dosti vážné. Především jednalo se o snazší docílení jednoty a opřísňené zachování řeholní kázně. V případě, že by jednotlivé konventy podřízeny byly svému biskupu (ve všem), byl by tento jich skutečným a sice nejvyšším představeným; »nejvyšším«, neboť by vykonával svou moc neodvisle od kteréhokoliv biskupa, tím více od gen. představeného. To by však mělo za následek tolik navzájem nezávislých představených (biskupů), v kolika diecesích řád (kongregace) jest rozvětven. Řády jsou určeny k tomu, by ve své celistvosti co nejvíce se rozšířily po celém světě; a proto bylo nutno — neměla-li jednota vzíti pohromy — dáti jim jistou svobodu a neodvislost.¹⁾

Avšak nejen udržení jednotné správy v celém řádu (kongregaci), nýbrž i zachování řeholní kázně tak radilo. Nejlépe budou bez odporu pečovat o svědomité její provádění, kdož sami s jejím duchem jsou obeznámeni a dle ní žijí. Byť měli biskupové úmysl sebe lepší, jest přece morálně nemožno, by všichni v duchovním řízení konventů smýšleli stejně; ano, i jednali se o tutéž diecesi, bývají biskupové po sobě následující náhledů různých.²⁾

Jednota řádů (kongregací), po více diecesích zpravidla rozvětvených, zachování jednotné kázně, dále i užší spojení se střediskem církve katolické — svatou Stolicí, neméně pak docílení klášterního pokoje i klidu a odměna za zvláštní přítulnost svaté Stolicí:³⁾ toť hlavní příčiny zavedení exempce.

4. Na druhé straně bylo zase nutno, chrániti autoritu a práva biskupská v řízení a správě jich diecesí, hájiti jednotu diecesní v důležitých záležitostech proti roztržkám a předejiti možným neshodám a sporům! Proto nepřivádí s sebou výsada exemptní naprosto neodvislost řeholníků (řeholnic) od moci biskupské. A že vždy v tomto smyslu bylo exempci rozuměno, a řeholníkům aspoň v některých věcech bylo se podrobiti předpisům diecesním, dosvědčuje nejlépe proslulé rozlišování glossatorů, později přijaté i do práva, mezi zákonom diecesním, (který zavazoval všechny poddané v diecesi bez rozdílu — tedy i exemptní), a zákonem jurisdikčním, z jehož závaznosti exemptní byli vyloučeni.⁴⁾

¹⁾ Bouix »de regularibus« tom. 2. p. 112.

²⁾ Sr. litt. »Romanos Pontifices« Lva XIII. k biskupům Anglie a Škotska 1881.

³⁾ Bouix »de jure regul.« tom. II. p. 110 ss.

⁴⁾ Srov. cap. 16. 17. 18. X tit. XXXI. l. I.; c. 15. 16. 18. X tit. XXIII. l. II.

5. Exempce, dříve dosti rozsáhlá, obmezena byla poněkud sněmem tridentským, který výslovně stanovil, že jest řeholníkům některá nařízení biskupská plniti, v jiných věcech zase že jsou podrobeni biskupům jakožto delegátům sv. Stolicí.

6. Kongregace samy sebou privileje exemptní nepožívají;¹⁾ udělila-li ji sv. Stolice některým, pak se jedná o výsadu zvláštní, která se vztahuje toliko na záležitosti výslovně označené.

7. Kongregace diecesní, existující pouze se svolením domácího biskupa, bez všelikého schválení sv. Stolicí, na něm také zcela jsou závislé. Jenom v záležitostech týkajících se výlučně moci dominativní (na př. přemístění členů z jednoho domu do druhého, ustanovení nebo sesazení podřízeného představeného a pod., jak jsme viděli v odd. prvním) jsou nezávislými, ač není-li v konstitucích stanoveno, že dlužno poraditi se i v těchto záležitostech s biskupem.²⁾

8. Větší exempce požívají kongregace apoštolské.³⁾

Ano, stává se také, že sv. Stolice některou kongregaci mužů úplně vybaví z pravomoci biskupů a podřídí ji bezprostředně jako řád se sliby slavnými sv. Stolicí. Z toho ovšem neplyne, že by neměl nad nimi diecesní biskup pražádné moci. — Wernz ve svém výtečném díle »jus decretalium«⁴⁾ uvádí přehled případů, ve kterých podléhají dle nynější církevní kázně i exemptní řehole nebo kongregace biskupovi. — Členové exemptních řádů (kongregací) mužských jsou podřízeni

a) jeho řádné moci, kdykoliv se jedná :

a) o výkony svátostné moci biskupské na př. svěcení, konsekrace kostelů, doručení sv. křížma.⁵⁾

β) o svěcení dnů svátečních a dodržování censur, biskupem stanovených.⁶⁾ Poněvadž již nemají biskupové práva ze své moci předpisovati dny sváteční, závaznost prvá pozbývá platnosti.

¹⁾ Konst. »Pastor. officii Innoc.« X. 30. srpna 1652; posv. kongr. b. a ř. 16. září 1864.

²⁾ Srov. odpov. posv. kongr. 9. dubna 1895. — »Conditae« I. — Odd. I. o kongregacích diecesních.

³⁾ »Conditae« II. — Srov. odd. II. »o kongregacích apoštolských« hl. 4.

⁴⁾ III. svazek tit. XXIV. n. 702.

⁵⁾ Cap. 19. X. de praescr. II. 26; Bened. XIV. Const. »Impositi« 27. února 1747, Wernz II. l. c., n. 28. IV., Biederlack Schmalzgruber, Ferrari a j.

⁶⁾ Cap. 3. § 1. X de privil. V. 33; cap. 1. de sent. excom. V. 10. in Clem.; c. Trid. ses. XXV. cap. 12. de regul. et monial.

Urban VIII. totiž nařídil,¹⁾ aby pro příště biskupové raději upustili od zavádění nových zasvěcených svátků. A posv. kongr. obřadů výslovně rozhodla, že biskupové práva toho nemají.²⁾

γ) o censurování knih.³⁾ Vyžaduje se totiž svolení netoliko řádového představeného, nýbrž i biskupa, v jehož diecesi kniha bude vydána, které pak vytištěno býti musí na počátku knihy i na konci. (Kongregace neeximované předloží knihu ke schválení biskupu a mimo to zachovají se dle svých konstitucí.) Chtějí-li vydati knihy světské, postačí svolení představeného řádového.⁴⁾

δ) o vyzvání súčasnití se veřejných průvodů neb o rozepře ohledně přednosti.⁵⁾

ε) o approbaci ke zpovídání laiků (světských osob).⁶⁾

η) o zřizování klášterů a stavění kostelů.⁷⁾

ς) o ohlašování nových odpustků, jichž dosáhli od římského papeže.⁸⁾

ι) o kázání v kostele nenáležícím jich řádu.⁹⁾ Řeholníci zvláště řádů žebavých obdrželi již ve XIII. století velké výsady ohledně kázání slova Božího, které však byly na mnohé žádosti sněmem trid.¹⁰⁾ jakož i Řehořem XV.¹¹⁾ omezeny. Dle nynější kázání mohou řeholníci kázati ve svých kostelích a kaplích pouze řeholníkům téhož řádu a domácímu služebnictvu, jestliže jsou approbováni a obdrželi svolení od svých řádových představených. Schválení ordináře se v tomto případě nevyžaduje.¹²⁾ Chtějí-li však kázati lidu, byť ve vlastním kostele nebo kapli, pak netoliko

¹⁾ Konstitucí »Universa« 18. září 1642.

²⁾ 23. června 1703.

³⁾ Konc. Trid. ses. IV. decret. de ed. libr. spolu s konstitucí Lva XIII. »Offic. ac muner.«

⁴⁾ Wernz III. n. 121. not. 103.

⁵⁾ C. Trid. s. XXV. cap. 13. de reg.

⁶⁾ C. Tr. s. XXIII. cap. 15. de ref. spolu s konst. Klementa X. »Superna« ze dne 21. června 1670; Innocenc XII. konst. »Cum sicut« 19. dubna 1700; posv. kongr. pro zál. bisk. a rehol. viz u Bizzariho, Ferrari, Bouix, Hinschius »Syst. d. k. K. t. IV. str. 91 násl.

⁷⁾ C. Trid. ses. XXV. c. 3. de reg.; konst. Lva XIII. »Romanos Pontifices«.

⁸⁾ C. Tr. s. XXI. c. 9. de ref.; posv. kongr. koncilu 10. listopadu 1640 spolu s dekr. posv. kongr. odpustků 5. února 1841 ad 2 a 28. července 1840 a j.

⁹⁾ C. Trid. ses. V. c. 2. de ref., ses. XXIV. c. 4. de ref.

¹⁰⁾ S. V. c. 2. de ref.

¹¹⁾ Konst. »Inscrutabili« 5. února 1622 a konstitucí Klementa X. »Superna« ze dne 21. června 1670.

¹²⁾ Bouix de jure regular. t. II. p. 264. sq.; Schmalzgr. I. III. t. 29. de paroch. n. 17. 18.

musí býti schváleni (po vyšetření jich života, chování i vědění) a dosíci dovolení od svých představených, ale jest jim i před započítím kázání osobně se představití místnímu biskupu neb ordináři a od něho vyprositi sobě požeňání.¹⁾ V kostelích pak, které jich řádu nenáležejí, obdržeti musí dovolení nejen od svých představených, ale i od biskupa (ordináře); jinak tam kázati nesmějí. Biskupové (ordináři) jsou povinni uděliti svolení zdarma.²⁾ — Proviní-li se řeholníci proti těmto předpisům, mohou býti potrestáni³⁾ censurami a jinými pokutami od místního biskupa (ordináře), který v tomto případě by jednal jakožto delegát sv. Stolice.⁴⁾

κ) o vykonávání závěti.⁵⁾

λ) o duchovní správu osob světských.⁶⁾ Bened. XIV.⁷⁾ výslovně praví, že vykonává biskup v tomto případě nad faráři řeholníky, třeba exemtními, moc »řádnou a ne pouze delegovanou«; kdežto Řehoř XV.⁸⁾ píše, že jsou takoví faráři ohledně duchovní správy podřízeni biskupům »též jakožto delegátům sv. Stolice.« Může tedy voliti sobě biskup, zda chce vystupovati proti nim buďto z vlastní moci nebo »etiam tamquam delegatus Sanctae Sedis.« V prvním případě lze odvolati se z rozsudku k metropolitovi, ve druhém dlužno appellovati k sv. Stolici.

b) Řeholníci exemtní (po případě členové exemtních kongregací) podléhají dále biskupům aspoň jakožto delegátům sv. Stolice:

α) ohledně čtení Písma sv. v klášteřích.⁹⁾ Dle nynější praxe netřeba předpisu zachovávatí do slova, ale postačí, nahradí-li se něčím podobným.¹⁰⁾

β) chtějí-li zřiči se jmění během noviciátu.¹¹⁾ Církev sv. chtějíc

¹⁾ C. Tr. s. V. c. 2. de ref.; konst. Řehoře XV. »Inscrutabili«; Klem. X. »Superna« a j.

²⁾ C. Tr. s. V. c. 2. de ref. i uvedené již konstituce.

³⁾ Dle konstitucí Řehoře XV. l. c. § 6. a Klementa X. l. c. § 3.

⁴⁾ Wernz III. 86.

⁵⁾ Cap. 17. X. de testam. III. 26; cap. unic. de testam. III. in Clem.; c. Trid. ses. XXII. c. 8. de ref. a j.

⁶⁾ C. Tr. s. XXV. c. 11. de reg.; konstituce Lva XIII. »Romanos Pontifices« 8. května 1881.

⁷⁾ Konst. »Firmandis« 6. list. 1744 § 12.

⁸⁾ V konst. »Inscrutabili«.

⁹⁾ C. Tr. s. V. c. 1. de ref.

¹⁰⁾ Wernz III. str. 788.

¹¹⁾ C. Tr. ses. XXV. c. 16. de reg.

hájití svobodu noviců, pozměnila předpisy církevního práva ¹⁾ na sněmu tridentském, ²⁾ ustanovivši, že všeiké zřeknutí se vlastního jmění (vůbec vše, čím by toto značně se zmenšilo), byť bylo i přísahou potvrzené, nemá platnosti, leda by k tomu svolil biskup neb jeho vikář, novicovi chyběly do složení slibů nanejvýše dva měsíce (kalendářní), a pak skutečně professi učinil. — Dále zakazuje sněm tridentský, aby před professí řád ničeho od novice nepřijímal, vyjímajíc věci k jeho výživě neb ošacení nutných; nesložil-li slibů, vrátí mu řád všechn jeho majetek, a váhá-li, má biskup právo donutiti k tomu představené i censurami. ³⁾ Týž předpis platí dle posv. kongr. pro zál. bisk. i řeh. ⁴⁾ i pro kongregace.

γ) co se týče sloužení mše sv. a určení výše stipendia, ⁵⁾ nařízených kolekt při mši sv., ⁶⁾ připouštění cizích kněží a světských ať z jiného řádu ke sloužení mše sv., ⁷⁾ veřejné výstavy nejsv. Svátosti Oltářní, ⁸⁾ přísluhování sv. svátostmi osobám světským ke konventu nenáležejícím, ⁹⁾ výstavy nových obrazů a ostatků k uctívání, ¹⁰⁾ zvonění a požehnání, zřízení bratrstev, sbírek. ¹¹⁾

δ) ve věcech sporných (civilních) řeholníků žijících mimo klášter. ¹²⁾

ε) jedná-li se o haeresi (kacířství) a o delikty stejného rázu, na př. odštěpení, odpadlictví, svatokupectví, kdy příslušným soudcem jest jediné posv. kongregace Inquisice. ¹³⁾

η) ve mnoha jiných případech, na př. provinili se mimo klaustru řeholník v konventu žijící, anebo spáchal-li v klášteře delikt

¹⁾ C. 30. X. de simon. V. 3.; c. 1. de simon. V. 1. in Extravag. com., cap. 2. X de sepult. III. 28.

²⁾ Ses. XXV. cap. 16. de reg.

³⁾ Schmalzgr. I. III. t. 31. n. 113 sq., 121 sq.

⁴⁾ 5. května 1891.

⁵⁾ C. Tr. ses. XXII. decr. de observandis; posv. kongr. koncilu 15. ledna 1639; Bened. XIV. de Synod. dioec. I. V. c. 9. n. 2.

⁶⁾ Posv. kongr. obřadů 31. března, 8. dubna 1821 ad 1. 2., 28. dubna 1866.

⁷⁾ Bened. XIV. konst. »Quam grave« 2. srpna 1757 § 12; posv. kongr. bisk. a řeh. 16. března 1866 v Act. S. Sed. vol. II. p. 151 sq., 157.

⁸⁾ Posv. kongr. obřadů 31. května 1642.

⁹⁾ Posv. kongr. Inquisice 14. prosince 1694; Řehoř XV. konst. »Inscrutabili« a Bened. XIV. konst. »Firmandis«. Wernz I. c.

¹⁰⁾ C. Trid. ses. XXV. decr. de invoc.

¹¹⁾ Posv. kongr. obřadů 3. dubna 1821 ad 3.

¹²⁾ C. Tr. ses. VI. c. 3., s. VII. c. 14. de ref.

¹³⁾ C. Tr. ses. V. c. 2. de ref.; konst. Pavla V., »R. Pontifex« 1. září 1606; Alex. VII. konst. »Licet alias« 8. července 1660; sr. též cap. 9. X. de haeret. V. 7.

pohoršlivý, a představený ho nechce potrestati; tím více, žije-li mimo klášter a i venku se dopustí skutků trestuhodných, anebo vzdálí-li se bez dovolení představeného z konventu, třeba i pod záminkou, že jde k představeným, žije-li za příčinou studií na nějaké universitě mimo konvent, ¹⁾ oddá-li snoubence a jim požehná bez dovolení vlastního jich faráře, ²⁾ anebo prohřešil-li se proti klausuře řeholnic. ³⁾

Kdykoliv se jedná o zřízení nových klášterů (ať mužských, ať ženských), vyžaduje se dle konst. Lva XIII. »Rom. Pontifices« vedle svolení svaté Stolice ještě dovolení biskupské; doporučuje se pak o ně žádati dříve, by se předešlo zbytečnému průtahu. Obojího svolení se vyžaduje rovněž, má-li býti konvent, řádně zřízený, proměněn v ústav jiný, v původní licenci nezahrnutý. — Biskup však, dříve nežli udělí své placet, řídití se bude dle předpisů uvedených při kongr. diecesních. ⁴⁾

Ať již vykonávají biskupové moc řádnou nebo delegovanou, mohou, vyžaduje-li toho provinění, trestati i censurami. Požívají-li někteří řeholníci výsady, že nemohou jimi býti od biskupů stíháni, použijí biskupové jiných trestů církevních. Mají-li však od sv. Stolice právo trestati censurami »bez ohledu na zmíněnou výsadu,« mohou ho užítí. ⁵⁾

c) Řeholnice bezprostředně podřízené sv. Stolici podléhají biskupům, jakožto delegátům apoštolským; jsou-li však spravovány představenými řeholníky, na těchto také jsou závislé. ⁶⁾

Zvláště vykonává biskup nad nimi moc, jedná-li se

α) o zkoušku před obláčkou a professí; ⁷⁾

¹⁾ C. Trid. ses. XXV. c. 14. de reg., ses. VI. c. 3. de ref.

²⁾ C. Tr. ses. XXIV. č. 1. de ref. matr.

³⁾ C. Tr. ses. XXV. c. 5. de reg.; Řehoř XV. »Inscrutabili«.

⁴⁾ Odd. I. hl. I. § 2. č. 2. — Viz též Zitelli »Apparatus juris eccl.«, kde na str. 60 a násl. uvádí v dodatku I. 29 případů, ve kterých ponechal sněm trid. biskupům, jakožto delegátům sv. Stolice, moc nad řeholníky exemptními; v dodatku druhém uveřejňuje 58 jiných případů, kdy jsou řeholníci podřízeni biskupům; ve třetím pak má 14 bodů, kdy biskupům právo to nepřináleží.

⁵⁾ Cap. I. § 1. de privil. V. 7. in Sext.; posv. kongregace konc. 16. dubna 1633; posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. 14. prosince 1674; posv. kongr. obřadů 21. srpna 1628.

⁶⁾ C. Tr. ses. XXV. c. 9. de reg. Posv. kongr. bisk. a řeh. 8. září 1725; 27. února 1863 a j.

⁷⁾ C. Trid. ses. XXV. c. 17. de reg.

β) o ustanovení a schválení jak pravidelného, tak i mimořádného zpovědníka, při čemž však v platnosti trvají práva představených řeholních, kterým snad řeholnice jsou podřízeny;¹⁾

γ) o zachovávaní klauzury;²⁾

δ) o volbu abatýše nebo převorky.³⁾

9. Podotknouti ještě sluší, že všichni členové řádů a kongregací, bez rozdílu jsou-li eximováni čili nic, povinni jsou prokazovati diecesnímu biskupu úctu, jemu dle práva příslušící; na př. polibkem prstenu, slavnostním uvítáním při visitaci, zřízením trůnu s baldachýnem v chóru na straně evangelní, připomenutím jeho jména v mešním kanonu.⁴⁾ Biskup také může konati v každém klášteře své diecese úkony pontifikální.

10. O exempci z pravomoci farářovy pojednáno bylo v odstavci předcházejícím.⁵⁾

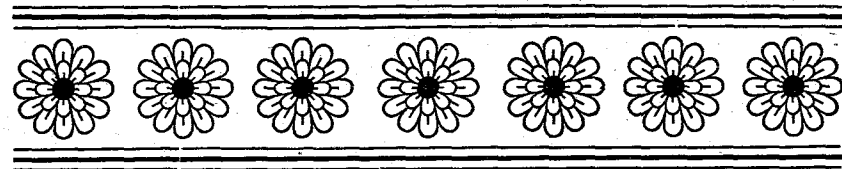
¹⁾ C. Trid. ses. XXV. c. 10. de reg.; Benedikt XIV. Const. »Pastoralis« 7. srpna 1748.

²⁾ C. Trid. ses. XXV. c. 5. de reg.

³⁾ C. Tr. ses. XXV. c. 7. de regul.

⁴⁾ Posv. kongr. obřadů 7. prosince 1618, 4. července 1879.

⁵⁾ Odd. III. hl. V.

Dodatek.

Dříve, nežli ukončíme pojednání o zevnějších zákonodárství církevním ohledně náboženských kongregací, jest nám vzpomenouti ještě úkolů vyměřených zpovědníkům a ordinariátním komisařům, a na důkaz užitečnosti kongregací uvéstí přehled sociální jejich činnosti aspoň v diecesích českomoravských.

HLAVA PRVNÍ.

Zpovědník.

§ 1.

Všeobecná pravidla.

1. Jedním z nejdůležitějších úradů kněžských jest úrad zpovědnický. A má-li kterýkoliv zpovědník vynikati jistými vlastnostmi, které k úkolu tak zodpovědnému jej činí schopným, tak aby ovečkám sobě svěřeným byl vůdčí hvězdou ku přimknutí se k Bohu jakožto zdroji vši svatosti, dobroty a lásky, pak zářiti musí zpovědník duší, toužících zvláštním způsobem po dokonalosti, jako slunce, na němž oko lidské nevidí skvrny, a jež světlem svým ukazuje pravou cestu k Bohu a teplem rozněcuje v chladném srdci plamen čisté lásky k Tomu, Jenž láska jest sama.

2. Úrad zpovědníka v řeholích a kongregacích je tudíž nadmíru důležit, jakkoliv na druhé straně jest i známkou důvěry.

A ví-li kněz, že jí hoden není, pak přičiňovati se má, by aspoň, pokud chabé síly lidské stačí, hodným se jí stal.

3. »Jsa učitelem zákona božího a vůdcem po cestách spravedlnosti křesťanské, v případě našem pak po cestě k dokonalosti, povinen jest tento zákon a tyto cesty dobře znáti. Jsa soudcem na místě Boha živého, rozsuzuje ve jménu a protož i dle zákonů a v duchu Jeho. Jsa lékařem duchovním, potřebuje dobře znáti povahu i přirozenost ducha lidského, věděti, odkud a kterak se počinají a dále rozvinují choroby duše, kterými prostředky lze jim překážeti, je mírniti a léčiti nejsnáze a nejjistěji.«¹⁾

4. První povinností jeho tudíž jest, nabýti potřebných vědomostí. Jinak bude slepým vůdcem slepých a tonouti v nebezpečí věčného zavržení svého i svých svěřenců. — Nade vše ostatní jest mu třeba důkladných vědomostí z vědy mravoučné a vědomostí ascetických, aby byl užitečnou solí země, t. j. dovedl chrániti duše zasvěcené Bohu před hnilobou hříchu, a na druhé straně příkladem svým i slovem dodávati jim chuti k ctnostnému, dokonalému životu; jinak bude solí zvětralou, která nejen nevydá užitku, nýbrž dle slov Spasitelových, hodí se jedině k tomu, by byla vyvržena ven a od lidí pošlapána.

5. Daleko důležitější však podmínkou k řádnému zastávání úřadu zpovědnického jest praktická moudrost, aby dovedl poznati zpovědník vnitřní stav kajicníkův, a obezřetnými otázkami vyzvěděl, čeho věděti jest mu třeba. Pak také bude mu snadno poukázati na vhodné prostředky, pomocí jichž duše kajicníkova vybědne z kalu nepravostí anebo z prachu nedokonalostí, a orlem se vznese nade všední život do výšin, v nichž nástrahami světa nejsou znepokojována, obíráti se bude jen Tím, který jsa nejdokonalější, chce, by i duše lidská, pokud zde na světě možno, dokonalou se stala.

6. Ještě jiné vlastnosti vyžadují se na vůdci duší, a to bezúhonný život (vždyť světlem jest, které svítiti má ostatním), živá víra a pevné náboženské přesvědčení spolu s nezdolnou důvěrou v Boha, pokora (neboť jen pokorným dává Bůh milost), svatá čistota srdce, laskavost a dobrotivost s křesťanskou neohrožeností. Mimo to bude pastýřem horlivým, který hledá ztracenou ovečku, dokud jí nenalezne, mužem modlitby, který neustává před svato-

¹⁾ Skočdopole II. 262.

stánkem vysílati vroucí vzdechy za osvětlení sebe a obrácení jiných. A konečně — ač nikoliv na místě posledním — vynikati bude svatou trpělivostí, které zvláště u osob ženských, toužících po dokonalosti, bude jemu velice zapotřebí, bez níž veškeré úsilí bylo by marným, ba častokráte i ku záhubě kajicníků a tím i jeho vlastní.

7. To vše na myslí míti bude, kdo ustanovuje zpovědníky v řeholích a kongregacích. — Jakkoliv pak kongregace i apoštolské, ve všem, co se týká života duchovního, podrobeny jsou biskupu diecesnímu,¹⁾ přece ustanovovati bude biskup jenom kongregacím ženským zpovědníky jak pravidelné, tak mimořádné.²⁾

8. Za příčinou snazšího přehledu pojednáme zprvu o řádech (kongregacích) mužských, pak o ženských. Podotknouti sluší, že kongregace přihlížeti budou ke schváleným svým konstitucím, kde naleznou i bližší předpisy o zpovídání, dle nichž bude jim se řídit. Ale poněvadž v této záležitosti požívají zpravidla týchž výsad, jako mužské »řády«, pojednáme stručně o církevních předpisech ohledně zpovědníků řádových.

§ II.

V řeholích mužských.

1. Nadpřirozená moc ku zpovídání a rozřešování uděluje se ve svěcení na kněžství, takže jenom řádně vysvěcený kněz jest přísluhovatelem svátosti pokání.³⁾

2. Tím, že Kristus Pán udělil apoštolům a jich nástupcům moc odpouštět hříchy na způsob moci soudcovské,⁴⁾ plyne, že vykonávati ji mohou jedině nad osobami podřízenými. Tato pravomoc od příslušné duchovní vrchnosti knězi udělená, zpovídati v jistém obvodu a rozřešovati ze hříchů, sluje zpovědní jurisdikci. — Dle učení téhož sněmu dlužno však od ní dobře rozeznávati t. zv. aprobaci nebo-li uznání, že ten či onen kněz k zastávání

¹⁾ Conditae II. 8.

²⁾ Dle předpisů konstituce Benedikta XIV. »Pastoralis curae«, a dekretu »Quemadmodum« od posv. kongr. pro zál. bisk. a řehol. 17. prosince 1890 vydaného; kterýžto poslední dekret vztahuje se také na kongregace mužů, jimž v čele stojí představený laik, jak již řečeno bylo dříve.

³⁾ C. Tr. ses. XIV. de poenit. can. 10.

⁴⁾ C. Trid. ses. XIV. de poenit. c. 7. — Sněm prov. praž. z r. 1860 tit. IV. c. 7.

úřadu zpovědnického skutečně jest schopen. Vysvědčení to vztahuje se hlavně na vlastnosti svrchu uvedené.

3. Řeholníci, jsouce — jak se předpokládá — z pravomoci biskupovy eximováni, dostávají jurisdikci přímo od Nejvyššího pastýře, jemuž jsou bezprostředně podřízeni, t. j. od římského papeže, a to prostřednictvím svých řeholních představených (opata, provinciála, převora, kvardiána nebo pod., jak předpisuje řehole dotyčného řádu). Ovšem, i biskup může ve své diecesi svěřiti řeholníkům pravomoc rozřešovati ze hříchů; zapotřebí však jí nemají.

4. Ano, řeholníci nepotřebují ani *approbace* biskupovy, jedná-li se o zpovídání spolubratří téže řehole a to nejen professů, ale i noviců, oblátů, ano i osob domácích t. j. takových, které pro klášter pracují, v něm bydlí a klášterem jsou živeny.¹⁾ Zpovídati řeholnice, byť žily pod touž řeholí, dovoleno jim však není, leda s *approbaci* biskupovou.²⁾ — Téže *approbace* nevyhnutelně potřebují, mají-li právně i platně zpovídati osoby (i kněze) světské.³⁾

5. Exemptní řeholníci, kteří byli *po předcházející zkoušce* prostě a bez omezení doby od samého biskupa (tedy ne od jeho předchůdců nebo gen. vikáře) ke zpovídání *approbováni*, nemohou býti od něho podrobeni nové zkoušce, ani od zpovídání suspendováni, leda z důvodů vztahujících se na zpověď samu.⁴⁾ — Z téže konstituce plyne, že nemohou řeholníci rozřešovati laiky z rezervátů biskupských, třebaž i měli právo k rozřešení z papežských.

6. Zpovědníkem řádovým nemá býti představený; jinak budou mítí kajnicí ústa zavřená, on pak sám svázané ruce.

7. Řeholníci jsou povinni — zpravidla — vyznávatí své hříchy zpovědníkovi z téhož řádu a sice, pokud dlí v klášteře, onomu, jež ustanovili představení. Dle počtu členů může, ano má jich býti i více (2, 3, 4), aby měli všichni jakousi svobodu ve volbě.⁵⁾ Ovšem, v zájmu svého svědomí zpovídati se budou pravidelně u téhož.

8. Žije-li řeholník se svolením představených mimo klášter, nemůže se zpovídati leč u zpovědníka téže řehole. Jen v tom pří-

padě, že by ho nebylo, může si vyhledati kteréhokoliv kněze, ať světského nebo řeholního. Ostatně má každý řád ve svých stanovách zvláštní předpisy, jichž dlužno dbáti. Je-li řeholníkům volno zpovídati se u kteréhokoliv kněze, nabývá tento tím samým potřebné pravomoci od představeného řehole, aniž má potřebí *approbace* diecesního biskupa. Proti tomu nelze namítati odpověď posv. kongregace koncilu,¹⁾ v níž se praví, že zpověď jistých řeholníků, kterou vykonávali u kněze ne*approbovaného*, byla neplatnou. V případě uvedeném totiž se jednalo o »jistých řeholnicích, kteří žili mimo město, ale když tam zavítali, zpovídali se u kohokoliv, ačkoli byl v místě klášter téhož řádu.« — Také kapucínům bylo nařízení církevní, že řeholníci jen svým zpovědníkům řádovým zpovídati se smějí, zmírněno.²⁾ Pius IX. nejen obnovil dekret Benedikta XIV., ale i spolu v ten smysl jej rozšířil, že každý člen řádu kapucínského, jenž by s dovolením svých představených mimo klášter dlel nebo na cestách byl a jen jediného zpovědníka ze svého řádu po ruce měl, může kterémukoli *approbovanému* zpovědníkovi, ať světskému ať řeholnímu, se zpovídati a od něho absoluci i od zadržovaných hříchů a censur řádových obdržeti, ale s povinností, aby při nejbližší příležitosti svému představenému řádovému se představil a absoluci od zadržovaných hříchů a censur řádových od něho obdržel. Poněvadž však naplnění této podmínky v praxi často s potížemi bylo spojeno a mnohým různě skrupule svědomí působilo, kromě toho pak závazek takový u jiných řádů obyčejem nebývá, obrátil se generální prokurátor řádu kapucínského ke sv. Stoliči se žádostí, aby od této podmínky bylo upuštěno. A posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh. udělila mu vskutku³⁾ fakultu, aby mohl dovoliti, by členové řádu kapucínského, kteří s dovolením svých představených z jakékoliv příčiny mimo klášter dlí nebo na cestách se nalézají a aspoň dvou kněží řádu svého po ruce nemají, kterémukoli *approbovanému* zpovědníkovi se zpovídati a od něho absoluci ode všech, i zadržovaných hříchů a censur řádových obdržeti mohli, bez závazku, aby se po té svému představenému řádovému představiti a od něho od rezervátů řádových rozřešení přijati musili, což však nemá platiti o těch,

¹⁾ Srov. konst. Klem. X. »Superna« 21. července 1670; conc. prov. Prag. tit. IV. c. 7.

²⁾ Konst. Rehoře XV. »Inscrutabili« 5. února 1622, konst. Benedikta XIV. »Pastoralis curae« 5. srpna 1748. Wernz I. c.

³⁾ Srov. c. Trid. ses. XXIII. c. 15. de ref.; bull. Innoc. XIII. »Apostol. ministerii« 18. května 1723.

⁴⁾ Klement X. »Superna« 21. června 1670.

⁵⁾ Klement VIII.

¹⁾ Ze dne 18. listopadu 1769.

²⁾ 20. března r. 1742 dekretem Benedikta XIV. »Quod communi« a dekretem Pia IX. »Quod in religionis« (28. září 1852).

³⁾ Dne 7. dubna 1897.

kdož by schválně (ex industria) nebo in fraudem legis na cesty se vydali.¹⁾

9. Předpisy »o vyjevování vnitřních záležitostí svědomí«, týkající se kongregací mužských, nekneží, vyloženy byly již v oddílu prvním;²⁾ o dovolování a zakazování sv. přijímání pojednáno bude níže.³⁾

§ III.

V řeholích a kongregacích ženských.

1. Především dlužno mít na zřeteli konstituci Benedikta XIV.⁴⁾ o zpovědníku pravidelném a mimořádném, a dekret posv. kongregace pro zál. bisk. a řehol. »Quemadmodum«,⁵⁾ o němž také již dříve z části bylo pojednáno.

Ačkoli mnohé, ba skorem všechny předpisy stanoveny byly římskými papeži jen pro řeholnice se sliby slavnými, přece neváháme tvrditi, že dlužno je rozšířiti i na kongregace se sliby prostými, ať doživotními nebo dočasnými. V novějších dobách zavdaly dotazy biskupských ordinariátů podnět, že posv. kongregace pro zál. bisk. a řeh. přísněji se vyjadřuje nežli dříve, a vztahuje obecný zákon o pravidelném a mimořádném zpovědníku ve vlastních řádech, také na členy kongregací. A právem!

2. Příčina, která vedla sv. Stolicí k nařízením o zpovědníku pravidelném a mimořádném, spočívala hlavně v tom, že jsou řeholnice vázány klausurou. A poněvadž zpravidla i v kongregacích jest předepsána, platí pravidlo: Ubi eadem ratio, ibi eadem legis dispositio. (Kde táž jest příčina, tam platiti bude i týž zákon.)

3. Benedikt XIV. klade mimo to vřele na srdce, aby »předpis o mimořádném zpovědníku se zachovával jak u klášternic, které, byť nebyly vázány zákonem klausury, přece žijí pohromadě, tak i v jiných konviktech žen anebo dívek, kdykoliv jak oněm tak těmto jediný od představených určen byl zpovědník, poněvadž to, čeho vystříhati se dlužno, jedná-li se o klášternice v pravém smyslu slova, platiti může i u jiných; a proto bude po-

¹⁾ Dr. Tumpach v Čas. kat. duch. 1898. Str. 445.

²⁾ Hl. II. § 6. č. B.

³⁾ § III. č. 20: g. z.

⁴⁾ »Pastoralis curae« ze dne 5. srpna 1748.

⁵⁾ Ze dne 17. prosince 1890.

třebí stejné obezřetnosti i týchž prostředků ku zabránění nebo napravení zla.«¹⁾

4. Z těchto důvodů rozhodla tudíž častěji posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh., aby všechny předpisy práva církevního o zpovědních řeholnic platily též pro členky kongregací se sliby prostými, ať mají klausuru nebo ne.²⁾

5. Sněm Tridentský nařizuje,³⁾ že má býti v každém klášteře jeden (a nic více) řádný (pravidelný) zpovědník. Kromě toho má býti ustanoven v jednotlivých klášteřích ještě jiný zpovědník mimořádný, jemuž by asi třikráte do roka všechny řeholnice mohly se vyzpovídati. — Dle zavládlého obyčeje přichází tento zpravidla o suchých dnech, a všechny řeholnice i novicky, zkrátka osoby náležející ke konventu, jsou povinny k němu jít. Není ovšem zapotřebí se zpovídati; ale, aby se předešlo možným pošestilým úsudkům, nařídila sv. Stolica, že jest jim k zpovědníku mimořádnému se dostaviti, byť se jednalo o pouhé požeňání nebo nějakou radu. — Doporučuje se dokonce, by i dívky, které jsou v klášteře na vychování; hlavně s ohledem na svou bázlivost a stydlivost, měly příležitost několikráte do roka použití podobné mimořádné duchovní pomoci.

6. Nařízení o zpovědníku mimořádném jest tak přísné a vůle svaté Stolice tak rozhodná, že mohou řeholnice, odepre-li jim ho církevní představený, obrátiti se na kardinála poenitenciáře v Římě (jsou-li podrobny biskupu), který jim určí kněze od ordináře ke zpovídání řeholnic approbovaného, anebo na diecesního biskupa (jsou-li podřízeny představeným řádovým).

7. Ale nejenom ve stanovenou dobu zpovídati se mohou řeholnice u zpovědníka mimořádného, Církev svatá, přelaskavá Matka a vykonatelka Onoho, Jenž nechce smrti hříšníka, dovoluje, aby i v tom případě, že by si toho řeholnice sama přála, jí byl zavolán. To platí především, je-li těžce nemocnou; zvoliti pak může sobě kteréhokoliv kněze, jenž sobě obstará aprobaci od biskupa. Kdo by mohl zapověděti nevěstě Kristově, co snad rozhodnouti může o její věčné spáse? Ovšem, kdyby se jednalo o nebezpečí smrti, není zvláštní aprobace potřeba.

¹⁾ Konst. »Pastoralis« § 8.

²⁾ Srov. Analecta juris Pontificii a. 1860. col. 1277 násl.

³⁾ Ses. XXV. c. 10. de reg.

I sestry úplně zdravé požádati mohou o zpovědníka mimořádného, domnívají-li se (ať už skutečně, nebo zaslepeny jsouce skrupuly a pod.) a prohlásí-li, že ho potřebují v záležitosti svého svědomí. Proč totiž zakazovati osobě zasvěcené Bohu, co jí k potěše, a jinému neškodí? A sv. Tomáš Aq. podotýká,¹⁾ že mnozí by raději bez zpovědi zemřeli, nežli by se zpovídali knězi sobě ustanovenému. Kdyby však neměla představená potřebné moci, má si ji co nejdříve zaopatřiti. — Sestru vyslechne představená laskavě a nesmí na ni se osopiti, aby snad příště se nebála prosbu svou opětovati. Tím méně smí se dotazovati po příčině, anebo snad dáti na jevo, že o sestře špatně smýšlí. Jestliže volí sobě obyčejní věřící zvláště v záležitosti své jediné duše nesmrtelné kněze, k němuž mají důvěru, jak možno pak odpírati podobné prosbě osob zasvěcených božskému Spasiteli?²⁾ Proto sv. Otec vyzývá biskupy, aby na místech, kde sídlí nějaká kongregace, ustanovovali kněze schopné a dávali jim potřebnou aprobaci.

Dlužno však sestry napomenouti, že zpovědníka mimořádného požadovati nemohou, leč tenkrát, kdy tak velí jich svědomí.³⁾ Dekret »Quemadmodum« je totiž pouhou výjimkou obecného zákona, takže v platnosti zůstává nařízení sněmu Tridentského i konstituce Benedikta XIV. »Pastoralis curae«.⁴⁾ Nemohou tedy uživati řečeného dobrodiní ustavičně, tak aby nikdy se nezpovídaly zpovědníku pravidelnému; a neuposlechnou-li z důvodů malicherných nebo neoprávněných, mohou býti od biskupa pokárány, a jednání jejich dokonce jim i zakázáno. — Rovněž i zpovědník sám, zpozoruje-li, že není dostatečného důvodu, aby mimořádně vyslechl zpověď některé sestry, jest ve svědomí zavázán od toho upustiti.⁵⁾

Sv. František Saleský, výtečný znalec duší toužících po dokonalosti, dokonce tvrdí,⁶⁾ že může vyskytnouti se i případ, kdy netoliko dlužno určití nějaké sestře mimořádného zpovědníka na čas, nýbrž i dáti jí jiného jako pravidelného.⁷⁾ Tak státi se může na př.

¹⁾ In 4 sent. dist. 17. Q. 3. art. 3. questiuncula 4. n. 6. Solutio IV. ad 6. Ed. Parm.

²⁾ »Quemadmodum«.

³⁾ Posv. kongregace pro zál. bisk. a řeh. 17. srpna 1891.

⁴⁾ Srov. posv. kongr. 1. února 1892.

⁵⁾ Posv. kongr. 1. února 1892.

⁶⁾ Direct. art. 11.

⁷⁾ Srov. Scavini tract. X. disp. 1. c. 3.

nemá-li sestra k určenému zpovědníku pražádné důvěry, ba, chová-li snad naopak proti němu odpor; sv. Tomáš Aq. se obává až svatokrádežných zpovědí. A žádný div! Převstavme si jen duši, která se zasvětila Bohu, zřekla se vši svobody, a nyní má po celý svůj život zpovídati se knězi, k němuž důvěry nemá. Zda možno se domnívati, že by sám božský Spasitel, její ženich, žádal od ní takové oběti?! První z podmínek požadovaných u kněze, jemuž svěřiti se má úřad zpovědnický, jest, aby podřízení v něho důvěřovali. Platí-li to o věřících, jimž přece volno zpovídati se i u kněze jiného, čím více tedy jedná-li se o osoby, vázané předpisem klausury! — Sv. Terezie tvrdí dále, že jest nadmíru důležité, zachovati nevěsty Kristovy v klidu, a ochotné ke službě Boží. Jak mohla by tudíž dosíci řeholnice cíle, pro který opustila otce i matku i bratry i sestry, svůj domov, radovánky tohoto světa, zkrátka vše, kdyby nebyla jí dána možnost zpovídati se u kněze, o němž jest přesvědčena, že na cestě dokonalosti nejlépe ji povede.

8. Nadchází jiná otázka: Kdo ustanovuje řeholnicím zpovědníky. A tu dlužno rozlišovati: a) buďto nejsou z pravomoci biskupovy vyňaty, anebo jsouce, podřízeny jsou bezprostředně sv. Stolicí. V obou případech ustanovuje (udílí aprobaci i jurisdikci) jak zpovědníka pravidelného tak i mimořádného diecesní biskup, a sice ze své vlastní moci, eventuelně (jsou-li eximovány) jakožto delegát sv. Stolice.¹⁾

b) anebo podléhají představeným řádovým, kteří zpovědníky sice určí, avšak biskup diecesní musí je schváliti.²⁾

Řeholnice nemají nikdy práva samy sobě voliti zpovědníky; tím ovšem není zakázáno, že by nemohly pronésti na kompetentních místech příslušného přání. Ustanoveného zpovědníka (ať pravidelného nebo mimořádného) jsou povinny přijati, ač nemají-li vážného a opravdového důvodu žádati o jiného. Zřící se mohou (souhlasí-li všechny) toliko navrženého zpovědníka mimořádného, neboť zaveden byl v jejich prospěch, každý pak může dobrovolně upustiti od svého práva.³⁾ — Jsou-li na cestách, mohou se zpovídati u kteréhokoliv aprobovaného zpovědníka, a nemohou jim v tom zabrániti ani konstituce.⁴⁾

¹⁾ Srov. konst. Bened. XIV. »Pastoralis curae«; c. Tr. s. 25. c. 9. de reg.

²⁾ C. Tr. s. 24. c. 10. de reg. — Bened. XIV. tamtéž.

³⁾ Srov. cap. Si de terra in VI. de privil.; regula 61. juris in VI°.

⁴⁾ Posv. kongr. 22. února 1875, 22. dubna 1872.

9. Zpovědníka osob zasnoubených s Kristem Pánem zdobiti mají — vedle uvedených již v § 1. — ještě následující vlastnosti: Především má býti knězem starším, zkušeným, náležitými vědomostmi v oboru mravouky zvláštní i asketiky obohacným; dále má vynikati životem etnostným, zvláště nábožností, horlivostí, trpělivostí a moudrou rozvahou. Jen tak docílí u svých kajnic nutné vážnosti, úcty a důvěry.¹⁾

10. Zpovědník obdrží zvláštní approbaci, ve které totiž výslovně se podotkne, že jest schopen zpovídati řeholnice; udílí se pak zpravidla jen pro jeden klášter (dům). Kdyby však obdržel všeobecné schválení »zpovídati řeholnice«, není pravomoc jeho omezena na některé místo.²⁾

11. Žijí-li sestry kongregací za svým povoláním ve skrovném počtu na místech malých, kde ani své kaple nemají (tím více jsou-li na cestách) a ve všech výkonech náboženských odkázány jsou na farní chrám a na tamního kněze, mohou se zpovídati kromě domu (bydliště) svého každému v té diecesi approbovanému zpovědníku.³⁾ Aniž může představená naříditi, u kterého kněze jest jim tak činiti.

12. Řeholnice podřízené bezprostředně biskupu obdrží za pravidelného zpovědníka kněze světského; mimořádným bývá zhusta nějaký řeholník.⁴⁾ — Jsou-li však poddány představenému řeholnímu, obdrží za pravidelného zpovědníka člena téhož řádu; kdežto mimořádný může býti i z jiného.⁵⁾ Ale mimo to jsou řeholní představení povinni aspoň jedenkrát v roce poslati jim jako mimořádného zpovědníka buďto kněze světského, nebo člena jiné řehole; a neučiní-li toho, má diecesní biskup sám právo tak učiniti.⁶⁾

13. Zpovědníkem řeholnic nemá býti gen. vikář, jak sv. Stolice častěji rozhodla.⁷⁾

14. Pravidelný zpovědník nesmí zastávati svůj úřad déle nežli tři roky. Jinak dlužno obrátiti se na posv. kongr. pro zál. bisk. a řeh., která udělí svolení, když dvě třetiny sester po tajném

¹⁾ Pecháček »Zpovědnice« 141. Viz též Klement XI. 3. března 1703 a Benedikt XIV. »Pastoralis curae«.

²⁾ Řehoř XV. »Inscrutabili«, konst. Klementa X. »Superna« 21. června 1670.

³⁾ Posv. kongr. 22. dubna 1872.

⁴⁾ Benedikt XIV. »Pastoralis« § 10

⁵⁾ Tamtéž.

⁶⁾ Innoc. XIII. Konst. Apost. minist. 13. května 1723.

⁷⁾ Srov. u Ferraris verb. »Confessarius« a. 4. n. 24.

odhlasování o to žádají; a konečně na další tři léta, přejí-li si všechny. Tak děje se té v arcidiecesi pražské.¹⁾ Ordinariátní list pražský²⁾ obsahuje rozšíření apoštolské pravomoci v příčině potvrzování pravidelných zpovědníků řeholnic i po uplynutí třetího, čtvrtého i pátého třiletí.

15. Rovněž se doporučuje, aby i zpovědník mimořádný po několika letech byl zaměněn, poněvadž by úmysl Církve svaté nebyl jinak zúplna vystižen.

16. Předpis o změně pravidelného zpovědníka jest tak přísný, posv. kongregace častěji rozhodla,³⁾ aby byl zachováán i tehda, kdyby sestry, zvláště nemocné ošetřující, nedlely ani tři roky v jednom domě, jsouce častěji transferovány.

17. Zpovědníkovou povinností jest dostáti svému úřadu a nestarati se o nic jiného. Nemá tedy sobě počínati, jakoby byl snad představeným kláštera, byť toho dbáti musil, aby byla řehole svědomitě zachovávána. — V době, kdy zpovídá v domě mimořádný, nesmí dlíti řádný na blízku, tím méně jest mu dovoleno současně zpovídati. Ale i mimořádný zpovědník, dokončiv svůj úkol, má se vzdáliti, aniž smí pod jakoukoliv záminkou klášter navštěvovati.⁴⁾ Vystříhati se bude rovněž, aby nebyl vážnosti řádného na škodu, buďto, že by způsob jeho správy nepřívznivě posuzoval anebo některé jeho nařízení měnil, pokud v těchto něco patrně pochybeno nebylo u věcech důležitých.

18. O místě pro zpovědníci vyhrazeném vydáno bylo pro řeholnice se slavnými sliby více dekretů. V sakristii nebo jinde v úkrytu státi nesmějí.⁵⁾ Vyžaduje se tudíž (což platí i pro kongregace), aby každý mohl zpovídajícího kněze viděti.

19. Sestry jsou povinny přistupovati k sv. zpovědi aspoň jedenkrát za týden. Ostatně nahlédne každá do svých konstitucí, v nichž doba jest ustanovena. Opomine-li toho některá kongregace, anebo předepíše-li mezi jednotlivými zpovědmi lhůtu delší, určí (po případě změni) sv. Stolice předpis v ten smysl, že nutno přijímati svátost pokání týdně.⁶⁾

¹⁾ Na základě fakulty téže kongregace ze dne 4. ledna 1890.

²⁾ R. 1891 č. 34.

³⁾ Na př. 29. ledna 1847, 22. dubna 1872, 27. července 1875.

⁴⁾ Benedikt XIV. »Pastoralis curae« § 17. a 18.

⁵⁾ Posv. kongr. 29. list. 1605., 7. března 1617.

⁶⁾ Posv. kongr. 17. června 1897, 2. dubna 1897, 23. srpna 1897. Též Normae c. XIII. n. 138.

20. Jak sobě má počínati zpovědník (řádný nebo mimořádný) při zpovídání řeholnic anebo sester se sliby prostými, uvádějí krásně Dr. Pecháček ¹⁾ a Dr. Skočdopole: ²⁾

a) Především se snaží poznati, co náleží k dokonalosti stavu řeholního vůbec, a čeho žádá účel a povolání oné řehole (kongregace) zvláště. Z té příčiny jest mu znáti, kromě mravovědy a zásad o vedení nábožných duší, řeholní pravidla (konstituce) a domácí řád klášterní, pohnutky k jednotlivým ctnostem a způsob, kterak je utrzovati a vykonávati, jakž o tom podrobně jednají výteční spisovatelé ascetičtí (zejména Rodriguez a Scaramelli).

b) Stará se, aby řeholnice (sestry) s plnou důvěrou a upřímností ze hříchů a poklesků se vyznávaly; této důvěry jest jim nezbytně potřebí, ježto mají ve zpovědníku skoro jediné útočiště, bez něhož byly by vydány jako ovce bez pastýře všeliké úzkostlivosti a pokušením. — Chová se k nim s velikou trpělivostí a otcovskou vlídností; když někdy sestra ve zpovědi prozrazuje stud nad hrubším poklesem, usnadňuje jí vyznání.

c) Snaží se, aby prospívaly řeholnice ve ctnostech. Ctnosti jim zvláště potřebné jsou:

α) Láska k Bohu, která pudí k vytrvalému plnění vůle Boží také ve věcech obtížných.

β) Pokora a skromnost, vniterná i vnější.

γ) Poslušnost k řeholi (konstitucím), představené a duchovnímu otcovi. Dokonalá poslušnost žádá, aby ctnostně, věrně, s radostí poslouchaly, nevyhledávajíce důvodů, když věc přikázaná není jistě hříchem.

δ) Láska k ostatním sestřím, shovívavost a svornost. Ať jedna druhou neuráží ani nezarmucuje, urážky ať ze srdce odpouští, nedokonalosti jiných s trpělivostí a mírností snáší, jedna druhé ochotně pomáhá. Tím způsobem nepřihodí se snadno, že by vážnější neshody neb až nenávisť a zášť některých proti některým znesvěcovaly stav posvátný a kazily zásluhu jejich modliteb a jiných dobrých skutků. — V zájmu svornosti a pokoje mnoho i na tom záleží, aby mezi jednotlivými nebylo zvláštního přátelství. A poněvadž volba představených může snadno mír v klášteře podkopati, zpovědník netoliko sám nevkládá se v tuto záležitost, ale vzbuzuje všechny, aby na ten úmysl se modlily, by u volbě osoby hle-

¹⁾ »Zpovědnice« str. 341. násl.

²⁾ »Přír. kniha bohosloví pastýřského II.« 423 násl.

děly jenom na moudrost, sesterskou lásku a osvědčenou svědomitost v ostříhání řehole, a ve společném rozmlouvání raději se vyhýbaly tomuto předmětu.

e) Cudnost, která se varuje všeliké nebezpečné přichylnosti a důvěrnosti.

d) Pečuje o to, aby řehole (konstituce) byla s chutí a láskou zachovávána. Vždyť prostředek to ku snazšímu zachovávání slibů a dosažení dokonalosti. Proto napomíná sestry, aby se řídily předpisy a stanovami klášterními přesně a v pravém duchu, ne povrchně, polovičatě, z pouhého návyku, dále aby zachovávaly mlčení, mnohomluvnosti se varovaly. Netrpí zlovyků v příčině klausury a rozmluv s osobami cizími. — Vše záleží na tom, aby praxe v řeholi (konstitucích) předepsaná neochabovala, a nevloudila se vlažnost; shledal-li zlořády, jest povinen biskupa o nich zpravit.

e) Bude dále všemožně obhajovati vážnost představené kláštera; potřebuje-li sestra z vážných důvodů nějaké výjimky od pravidel a obyčejů klášterních, ať se uchýlí ku představené. Zpovědníku nijak nepřináleží, aby za splnění žádosti se přimlouval anebo sám povoloval úlevy a výjimky. — Co která v důležitějších povinnostech obmeškala, to nechat nahražuje v jiný den anebo jinou hodinu.

f) Varovati se bude následujících věcí:

α) Nerozmlouvej s jednotlivými sestrami mimo zpověď; když musí, učiní to zkrátka. Nebuď mnohomluvný a žertovný.

β) K žádnému nebuď příliš důvěrným, neprokazuj jedné větší přízně nežli druhé, a chovej zúmyslnou chladnost k těm, které k němu více lnou; také není radno některé sestře častější zpovídání povolovati než ostatním. Jinak povstati může u dotýčných zvláštní náklonnost ke zpovědníkovi, čemuž nutno všemožně zabrániti. Potřebuje-li některá sestra jeho pomoci u větší míře, propůjčuje se k ní, ale vždy střídme a opatrně. Chce-li mu dopsati v záležitostech své duše, nemůže jí v tom býti zabráněno, ¹⁾ ale nejlépe, oznámí-li to své představené a odevzdá jí uzavřený dopis, která zajisté ani do odpovědi zpovědníkovi nenahlédne.

γ) Ve svých odpovědích se neukvapuj, v těžších otázkách anebo pochybnostech vyžádej si času k rozmyšlení.

δ) Při zpovídání neukazuj omrzelosti, netrpělivosti, popudlivosti nebo spěchu, jinak ztratí sestra upřímnou otevřenost a důvěru.

¹⁾ Posv. kongr. 22. února 1875.

e) Zůstaň klidným v řeči i chování, uslyšíš-li snad časem těžší hříchy. Osoby Bohu zasvěcené vystaveny jsou mnohým pokusem a proto potřebují spíše soustrasti a povzbuzení nežli pokárání. Také měj na paměti nařízení posv. kongr.,¹⁾ dle něhož nemá zpovědník odročiti řádně disponovaným řeholnicím absoluci, zvláště ne pravidelně, aby nepřišly o svátostnou milost, byť i neměly těžkých, ano i žádných nových hříchů, a opakovaly jen dříve již vyznané.

η) I nejslabšího stínu jest mu se chrániti, který by k domněnce vésti mohl, že užívá zpovědního tajemství k jakýmkoli činům anebo řečem kromě zpovědi. Vzbudil by podezření, že zpovědi zneužívá, kdyby na př. sestry zvěděly, že o klášteře nebo některém jeho členu rozmlouvá s někým ze služebnictva klášterního nebo s cizími; že mívá dlouhé rozmluvy s představenou nebo s některou řeholnicí kromě zpovědi, nebo kdyby dokonce i ve zpovědi jedněch vypytoval se na druhé, anebo domluvy činil některým pro věci, kterých ony samy ve zpovědi nevyznávaly; kdyby některé chválil, o jiných pak mlčel anebo jakkoli na jevo dával, že některým více jest nakloněn; kdyby zpovědníku mimořádnému, kazateli neb exercitatoru dával poučení, pro kteráž povstati může podezření, že mluvil ze zkušenosti nabyté ve zpovědi. Nebezpečno bylo by též potřebné důvěře v jeho mlčelivost, kdyby kromě zpovědnice uvazoval se ve smířování jednotlivých mezi sebou nesvorných, zvěděv o nesvornosti ve zpovědi.

θ) Do záležitostí domácích a vnitřního řízení řehole, jež náležejí představené nebo biskupovi, nezasáhej, nýbrž dle úřadu svého starej se jenom o spasení a dokonalost duší. — Ovšem, svornost, pokoj a mír v komunitě velice bude mu ležeti na srdci. Nikdy však nezavede o své újmě novot; je-li z dobrých důvodů třeba nějakých změn, které nejsou proti řeholi a konstitucím, ať se to stane se svolením představené a většiny společnosti řádové; jinak bude pokoj porušen.

g) Představené udělí zpovědník příležitostně následující rady:

α) Milovati své podřízené láskou pravé, upřímné matky a nečiniti rozdílu mezi nimi; ochotně každou vyslechnouti a jí všemožně pomáhati, aniž nelaskavě vzpomínati, že při volbě klonily se některé na jinou stranu.

¹⁾ 1. října 1839.

β) Žalobám a donáškám slepě nevěřiti, byť pocházely od jejích důvěrníc; ale vždy přesvědčí se opatrně o celé věci; kárati bude obyčejně v soukromí, aspoň u věcech obyčejných anebo stal-li se přestupek ponejprv.

γ) Dbáti o zachování řehole a příkladem svým všem předcházeti.

δ) Zlozvyky ať se snaží moudře odstraniti.

ε) Dbáti toho, aby o tělesné i duchovní potřeby nemocných s největší láskou a péčí bylo postaráno.

η) V příčině výloh ať se varuje i lakoty i přemrštěného přepychu.

ς) Ve přijímání i propouštění členů jednati bude s velkou rozvahou.

ι) V mimořádných případech a okolnostech ať vyžádá sobě v čas od příslušného biskupa pokynů a rady.

κ) V důležitém dekretu »*Quem ad modum*«¹⁾ pojednává se dále o dovolování a zakazování svatého přijímání, jak následuje:

I. Jediné zpovědník pravidelný (mimořádný) rozhodne, smí-li sestra přistoupiti ke stolu Páně čili nic; představený nesmí do této záležitosti nikterak zasahovati, leč v tom případě, že by člen kongregace byl se dopustil těžkého zevnějšího provinění nebo pohoršení; a i tu jen pro dobu sahající k nejbližší sv. zpovědi.

II. Dále dlužno toho dbáti, aby řeholí (konstitucemi) předepsané sv. přijímání v ustanovenou dobu řádně bylo vykonáno.

III. Řeholnice (sestra) může nadto klidně přistupovati ke Stolu Páně tolikráte, kolikrát jí dovolí zpovědník. Jest však povinna zpravit o tom představenou. Kdyby měla představená závažné proti tomu důvody, musí je oznámiti zpovědníkovi a s jeho rozsudkem se spokojiti. — Že zpovědník častější sv. přijímání dovoliti může, nežli předpisují konstituce, plyne již z přání sněmu tridentského,²⁾ aby věřící denně přistupovali ke Stolu Páně; neméně pak i z častějších odpovědí posvátných kongregací.³⁾ Rozumí se samo sebou,

¹⁾ O tomto z části již pojednáno bylo v odd. I. hl. 2. § 6. č. 3 (o vyjevování vnitřních záležitostí svědomí), z části i v tomto odstavci (o mimořádných zpovědnících).

²⁾ S. XXII. c. 6. de sacrificio missae.

³⁾ Na př. posv. kongr. »Inquisice« 2. července 1890; viz též »Acta Sanctae Sedis« fasc. 263.

že se vynasnaží »ut sancta sancte tractentur«, a hleděti bude udržeti v duši dotyčné sestry povinovanou úctu ke Svátosti Nejsvětější.

IV. Na konec nařizuje Lev XIII. v témž dekretu »Quemadmodum«, že všichni představení bez rozdílu (generální, provinciální i místní) svědomitě v něm uvedené předpisy mají zachovávat, jinak tímtež (ipso facto) pozбудou své hodnosti, svého úřadu, aktivního i pasivního hlasu (nesmějí voliti aniž býti voleni), a propadnou ještě jiným trestům, které jim vyměří sv. Stolica. — Týž dekret má pak předčítán býti v jazyce mateřském každoročně aspoň jednou, hlasitě a zřetelně.¹⁾

HLAVA DRUHÁ.

Ordinariální komisař.

1. Jakkoliv pečovati má biskup o zdar kongregací, ať diecesních, apoštolských neb exemptních, přece nemůže tak zpravidla činiti sám, osobně, jsa tolika a tak důležitými záležitostmi své diecese zaneprázdněn. Proto bývá od něho pověřen kněz, jenž zastává místo arcipastýře, mohl by býti od sester, kdykoliv toho potřebují, tázán o radu. — Tímto t. zv. komisařem nemá však býti zpovědník ani pravidelný ani mimořádný, poněvadž jest velice nebezpečno sloučiti v jedné osobě i vnější řízení komunity i vnitřní vedení jednotlivých členů.²⁾

2. Jaká práva přísluší komisaři, rozhodne biskup sám. Jisto jest, že nemůže mu svěřiti těch, kterých eventuálně sám nemá. Komisař, jsa delegátem biskupským, nesmí vybočiti z mezí delegace, jinak bylo by jednání jeho neplatným.³⁾ Povinností jeho jest, dobře se obeznámiti s pravomocí, která přísluší biskupu, by v žádném případě neosvojoval sobě snad práva, jehož postrádá i delegans.

¹⁾ Viz též »Das päpstliche Dekret »Quemadmodum omnium« od Sec. Franco S. J., aus dem Ital. übersetzt v. Max Huber S. J.

²⁾ Lucidí c. 5. n. 483. de visitat. ss. liminum. Srov. též posv. kongr. bisk. a reh. 28. února 1845.

³⁾ Cap. cum dilect. 22. de rescriptis et cap. 37. de off. jud. deleg.

HLAVA TŘETÍ.

Sociální činnost kongregací v diecesích česko-moravských.

Před zakončením první části, ve které probírány byly církevní předpisy, týkající se vnějších vztahů náboženských kongregací k církevním představeným, bude na místě, uveřejniti přehled všech společenstev, která, obravše sobě za přední cíl posvěcení duše vlastní, za podřadný však věsti i spolublíží k Bohu prokazováním skutků milosrdenství ať tělesných nebo duchovních, blahodárně působí v diecesích česko-moravských. Z přehledu bude zřejmo, jak hojné a užitečné plody nese nová haluz věkovitého kmene Církve svaté — t. j. instituce se sliby prostými i v krajinách našich, a zároveň, proč pisatel podjal se úkolu předložiti každému, kdo o kongregace se zajímá, hlavně pak jejich členům, soustavně předpisy církevního práva.

Přehled, jež uvádím o působišti a počtu členů jednotlivých kongregací, vzat byl z katalogu duchovenstva arcidiecesi pražské a olomoucké, diecesi brněnské, budějovické, králové-hradecké a litoměřické z r. 1903. Ohledně bližších údajů o založení, rozvoji a působení na různých místech, obrátil jsem se na jednotlivé kongregace (po případě použil jsem církevních dějin c. k. univ. profesora Dra. Kryštůfka a nejnovějšího spisu c. k. univ. profesora Dra. Schindlera). Většina odpověděla; lituji, že tak nečinily všechny. Mnohé z nich laskavě posloužily i podrobnější zprávou. Všem vzdávám na tomto místě povinný dík.

PŘE-

Název a dějiny	Čís. řadové	Diecese
	1.	Praha
	2.	Praha
	3.	Praha
	4.	Litoměřice
	5.	Litoměřice
	6.	Král. Hradec
	7.	Budějovice
	8.	Olomouc
	9.	Olomouc

HLED.

Působíště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-lit osobám prokazovat službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Praha	19	1	konali missií (r. 1901) 14 konali renovací 11 triduum (třídenní pobožnost) 1 májovou pobožnost (denně) 1 sv. exercicií kursů 21 při missiích a renovacích přistoupilo ke sv. přijímání věřících 37.251	
Sv. Hora u Příbrami	13	5	konali řečí (kázání) 1.535 uvítali processí na Sv. Horu se dostavivších počtem těchto účastnilo se věřících 237 soukromě navštívilo Sv. Horu věřících as 300.000 sv. exercicií účastnilo se žen věřících více než 1.400 konali missií 15 renovací 8 sv. exercicií kursů 4 při missiích a renovacích přistoupilo k sv. přijímání věřících 23.374 konali řečí (kázání) počtem 1.211	
Obořiště	22	3	Výchova nových členů, kteří složivše sliby vzdělávají se ve vědách bohosloveckých; kleriků 13	
Filippsdorf	11	1	náleží k provin. vídeňské	
Světec	2	10	noviciát	
Králíky	14	1	náleží k provin. vídeňské	
Budějovice	7	3	náleží k provin. vídeňské	
Červenka	18	3	studentát (gymnasium), v němž odchovávají nastávající členy 23 missií 18 renovací 1 devítidenní pobožnost 2 třídenní pobožnosti 1 májová pobožnost (denně) 1 kurs sv. exercicií 13 při missiích a renovacích přistoupilo ke sv. přijímání věřících 80.189 konali řečí (kázání) 1.666	
Svitavy	13	1	missie, kázání, zpovídání	

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
<p>II. Kongregace sv. Jana Křt. de la Salle čili Bratří křesťanských škol.</p> <p>Kongregaci založil sv. Jan Křt. de la Salle. Narozen 30. dubna r. 1651 v Remeši ve Francii ze šlechtických rodičů, vstoupil 18. října 1670 do kněžského semináře sv. Sulpicia v Paříži; studia boboslovecká dokončil v Remeši, kde byl také 19. dubna 1678 vysvěcen na kněžství a o 3 léta později povýšen za doktora-bogosloví. Jako kanovník remešský převzal řízení spolku sester od Jezulátka, které obstarávaly vyučování ženské mládeže. R. 1680 najal dům pro pěstování mladých učitelů mužské mládeže, sestavil pro ně stanovy a pečoval o jejich výživu. Poděkovav se r. 1683 z kanonikátu, založil r. 1684 s 12 ze svých nejlepších učitelů »kongregaci bratří křesťanských škol«. — V dubnu 1688 se odebral s dvěma bratřími do Paříže a založil tam ve farnosti sv. Sulpice školu, a r. 1692 ve Vaugirardě noviciát. — Papež Benedikt XIII. potvrdil r. 1724 kongregaci, kterou tvořili laikové s jednoduchými slibů: chudoby, čistoty, poslušnosti a bezplatného vyučování. Zakladatel zemřel 7. dubna 1719; byl od Pia IX. prohlášen 1. listopadu 1873 za blahoslaveného a od Lva XIII. r. 1901 za svatého. — Při jeho smrti měla kongregace 27 domů s 274 bratry. Majíc Paříž za svůj střed a sídlo gener. představeného, rozšířila se po Evropě, Asii, Africe, Americe a má přes 1200 domů asi s 12.000 bratry. R. 1875 připuštěni do Rakouska a od r. 1898 působí v Praze (Bubeneč). (Dr. Kryštůfek díl IV.)</p>	10. 11.	Praha Litoměřice
<p>III. Společnost božského Spasitele (Salvatoriáni).</p> <p>Založena dp. P. Jordanem (nar. 1848) 8. prosince 1881 v Římě, kde je též mateřinec. Účelem jest vedle péče o vlastní zdokonalení účastnit se i spásy duší nesmrtelných, bez rozdílu národnosti a země, ať nevěřících nebo bludařů; v zemích katolických pak dbáti o rozšíření víry živé. Dnes rozestírá kongregace své ratolesti po Evropě, Asii, Americe, čítajíc 34 domů se 160 kněžími (vedle bratří laiků). — Nejvyšším rozhodnutím Jeho Vel. připuštěni byli 27. října 1894 i do říše rakouské. Na Moravě působí od r. 1895; členové spravují tam konvikt gymnasijských studujících, z nichž někteří jsou již v olomouckém kněžském semináři. Mimo to vypomáhají jako katecheti na obec. škole, v okolí pak jako kazatelé a zpovědníci.</p>	12.	Olomouc
<p>IV. Kongregace bratří Nejsv. Svátosti Oltářní.</p> <p>Kongregace byla založena v Č. Budějovicích 8. září 1888 od P. Klementa V. Petra, dříve vicerektora bisk. klerikálního semináře. Schválení biskupského nabylo ihned, státního pak potvrzení dostalo se jí dne 22. srpna 1891. Zakladatel její byl od počátku duší kongregace a spravoval ji jako generální před-</p>	13.	Budějovice

Působistě	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se slibů	beze slibů		
Bubeneč	8	2	Pensionát a obecná škola, záků	92
Litoměřice	5		Studentský konvikt »Johanneum« s přípravkou pro gymnasia a reálky, chovanců	50
Val. Meziříčí		2	Konvikt, chovanců	25
Budějovice	20	28	Vychování a soukromé vyučování dítek výchova učedníků různých řemesel, počtem pensionát pro studující, navštěvující české i německé ústavy střední, chovanců klášterní chovanci, kteří jsou soukromě vyučováni v předmětech gymnasijských, chovanců oddělení hluchoněmých, kteří v domě buď řemeslu	20 12 57 80

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
<p>IV. Kongregace bratří Nejsv. Svátosti Oltářní. stavený až do své smrti dne 17. února 1901. — Hlavní účel kongregace, vedle křesťanského zdokonalování vlastního, jest výchova a další vedení mládeže. K tomu cíli založen asyl pro mužskou mládež v Budějovicích, jenž má 5 odvětví. — K hluchoněmým v ústavě zaměstnaným scházejí se i hluchoněmi jinoši z města, by zde přátelsky se pobavili a spolu pod vedením některého bratra se vzdělávali. — Bratři laikové pěstují malířství, řezbářství, hudbu a provozují nejrůznější řemesla. Kongregace vystavěla r. 1900 z dobrovolných příspěvků na oslavu 50tiletého jubilea J. Velič. krásný kostel zasvěcený královně sv. Růžence. Kongregace pracuje ve všech oborech duchovní správy kázáním, vyučováním, zpovídáním a zaopatřováním, obstarává duchovní správu městské a okresní nemocnice, okresního vězení. — Mimo obstarávání bohoslužeb doma, konají členové kongregace duchovní práce i v katedrálím kostele, kde kážou v obou jazycích.</p>	14.	Budějovice
<p>V. Kongregace chudých Školských Sester de Notre Dame (pod ochranou Matky Boží). Materinec v Horažďovicích založen r. 1854 kongregací samou v bývalém klášteře Minoritském. Klášter s krásným gotickým chrámem vystavěl r. 1504 Puta ze Skály a Ryzmberga. Václav Vojtěch hr. ze Sternbergů obě obnovil. R. 1814 byl klášter zrušen. R. 1853 koupila jej kongregace i s kostelem. U domu jest prostranná zahrada. Kostel obnoven byl r. 1862, vymalován r. 1887, na průčelí opatřen obrazy al fresco r. 1896 na památku svatořečení bl. Petra Forerského, zakladatele Školských Sester. (Nar. r. 1565, zemřel r. 1640. Za blahoslaveného prohlášen r. 1780 od papeže Benedikta XIII. a za svatého od Lva XIII. r. 1897 dne 27. května). — Kongregace záhy v Čechách se rozšířila. Na počátku r. 1898 (tedy po 45 letech svého působení v našich krajinách) čítala 484 sester, a sice 389 profesek a 45 novicek. Dnes, jak z přehledu zřejmo, počet jich se ještě více rozmnožil. Učitelka pro měšť. školy měla kongregace (materinec horažd.) počátkem r. 1898 28, pro obecné 66, s vysvědčením dospělosti 3, učitelka pro cizí řeči 22, pro hudbu 31, pro ruční práce 69, pro mateřské školy 97, pro opatrovny 24; při domácích pracích zaměstnáno jest 94 sester. — Kandidátek bylo 190. — V celku zemřelo od r. 1854 profesek 102 a novicek 8. Zajímavý jest statistický přehled činnosti kongregace od roku 1854—1898. Dle toho bylo dítek, a zvláště dívek ošetřováno, vyučováno a vychováno:</p> <p>V jeslích 217 chovanců v opatrovních 112.023 dítek v sirotčincích 2.397 dítek v ústavech pro hluchoněmé 3.850 dítek</p>	15.	Praha

Působíště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho- l osobám prokazo- vali službu roku 1902
	se slitby	beze slitb		
P. Maria u sv. Kamene	3		se učí anebo jako řemeslníci vyučení jsou tam zaměstnáni. Řídí bratrstvo P. Marie sv. Růžence, údů 1.150 > spolek živého růžence, členů přes 4.000 > družinu Marianskou, malých hochů 200 > > > jinochů 80 > > > mužů 90 > spolek panen, dívek 250 duchovní cvičení, jež kongregace řídí pro všechny stavy, se účastnilo každoročně duší 1.800 v klášterním kostele bylo r. 1902 komunikantů počtem 20.000 zpovídání, kázání	
u sv. Anny v Praze	22	4	Česká obecná škola dívčí pětiletá, zákyň 270 pensionát pro dívky, chovanek 58 soukr. čes. ústav ku vzděl. učitelek, kandidátek 114 česká mateřská škola, chovanců 50 učí se též hudbě a řečem. Převzaly sestry vedení domácnosti.	
v kn. arcib. semináři na „Děkance“ u sv. Jana v Praze	8	1	3 odděl. školy mateř. a 2 odděl. opatrovny, dítek Ústav ošetřovatelek nemocných. Sestry zde mají morální vedení ošetřovatelek a správní domácnost; chovanek 60 Kongregace převzala 3 místa učitelská a místo domácí matky.	430
v ústavu hluchoněm. v Praze Karlovy Vary Loket	2	4	Opatrovna s vyuč. jazykem německým, chovanců Německá opatrovna, dítek 142 šicí škola, zákyň 27 hudbě se učí, zákyň 7 Pensionát pro dívky, chovanek 52 2třídní obec. dívčí škola s vyuč. jaz. něm., zákyň 87 Sedmitřídní škola interní. Vyučuje se též řeči francouzské a hudbě.	
Einsiedl	14	1	Verejná škola měšť. dívčí se 6 parallelkami, s níž spojena obecná škola pětiletá se 3 parallelkami, pak při čes. obec. dívčích školách jedné pěti a druhé 6třídní, z nichž má každá 5 parallel.; zákyň 2.898 Česká opatrovna, chovanců 75 šicí škola, zákyň 40	
Kladno	83	4	Paritétní škola pokračovací pro dívky pro ruční práce ženské, hudbu a jazyk francouzský, zákyň pensionát, chovanek 288 40	
Obříství	4			
Plzeň, klášter	16	3		

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
V. Kongregace chudých Skolských Sester de Notre Dame.	26.	Praha
»	27.	»
v industriálních školách 8 742 zákyň	28.	»
ošetřovatelek nemocných 480	29.	»
v pensionátech 9 234 chovank.	30.	»
ve školách ob. a měst. 131.669 zákyň	31.	»
v paedagogiu 2.178 kandidátek	32.	»
V celku pak poskytlly sestry během 45 let 470.691 osobám skutky milosrdenství. (Viz stav kongregace chud. škol. sester de Notre Dame na poč. r. 1897—98 str. 22).	33.	»
	34.	»
	35.	»
	36.	»
	37.	»
	38.	»
	39.	»
	40.	Budějovice
	41.	»
	42.	»
	43.	»
	44.	»
	45.	»
	46.	»
	47.	»
	48.	»

Působistiě	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	bezo slibů		
Plzeň (sirot.)	3		Sirotčinec, sirotků	28
Příbram (opatrovna)	6		Opatrovna s vyuč. jaz. českým B odděl., dítek . .	280
Příbram (konvikt)	3		městský sirotčinec, sirotků	25
Mar. Lázně	10		Sestry obstarávají domácnost v kn. arc. konviktu.	
			Něm. škola mateřská, chovanců	109
			pokrač. škola pro dívky pro ruč. práce a cizí řeči, zákyň	85
			měst. škola s vyuč. jaz. něm., zákyň	90
Berkovice	4	1	Česká soukr. dvoutrídni škola dívčí, zákyň	82
Břez. Hory	3		Česká opatrovna, chovanců	67
Zásmuky	4		Česká opatrovna, chovanců	250
			šicí škola, zákyň	12
Lány	2		Česká opatrovna, chovanců	97
Kolín	3		Sirotčinec, sirotků	45
Křivoklát	3		Česká opatrovna, chovanců	66
			šicí škola, zákyň	31
Dol. Břežany	2		Česká opatrovna, chovanců	62
Slaný	3		Sirotčinec, sirotků	20
Kročehlavý	8		Česká opatrovna, chovanců	49
St. Boleslav	3		Sirotčinec, sirotků	43
Horazdovice	43	26	Obecná dívčí škola pětitřídni, zákyň	625
			Česká opatrovna, chovanců	115
			Soukr. sedmitřídni dívčí škola něm. a pensionát, interních zákyň	115
			externích zákyň	89
			opatrovna s vyuč. jaz. českým, chovanců	74
			šicí škola, zákyň	9
			vyučuje se mimo to hudbě a řečem.	
Hiršov	7	1	Soukr. dvoutrídni obec. dívčí šk. něm., dívek . .	84
Bystřice	10	1	Pensionát pro dívky, chovank	23
			dvoutrídni soukr. ob. dívčí škola něm., zákyň . .	84
			něm. opatrovna, chovanců	39
Krumlov	6		Něm. dvoutrídni ob. dívčí škola, zákyň	168
			opatrovna, chovanců	75
			šicí škola, zákyň	35
			hudbě a řečem vyučováno zákyň	20
Domažlice	5	1	Česká opatrovna o 2 odděleních, chovanců	228
			sirotčinec, sirotků	22
Budějovice u sv. Josefa	19	1	Pětitřídni ob. dívčí škola s vyuč. jaz. česk. a šk. měst., děti	338
			pensionát pro dívky, chovank	22
			česká opatrovna, chovanců	106
			šicí škola, zákyň	34
			vyučuje se též hudbě a řečem.	
Budějovice (úst. hluchoněm.)	13	1	Hluchoněmí vyučují se jaz. čes. i něm., chovanců	116
Budějovice (obslap. semin.)	4		Sestry převzaly vedení domácnosti v bisk. konviktu.	
Budějovice (kněž. semin.)	4	1	Sestry převzaly vedení domác. v bisk. semináři.	

Název a dějiny	Čís. ra- dové	Diecese
V. Kongregace chudých Školských Sester de Notre Dame.	49.	Budějovice
	50.	>
	51.	>
	52.	>
	53.	>
	54.	>
	55.	>
	56.	>
	57.	Litoměřice
	58.	>
	59.	>
	60.	>
	61.	Král. Hradec
	62.	>
	63.	>
	64.	>
	65.	>
	66.	>
	67.	>
	68.	>
	69.	>
	70.	>
	71.	>
	72.	>
	73.	>

Působistiě	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Sušice	9	1	Pokračovací dívčí škola, kuchařská škola a šicí. Pensionát pro dívky, chovanek opatrovna, chovanců vyučuje se hudbě a řečem.	7 70
Tábor	4		Opatrovna česká, dětí sirotčinec, sirotků Sirotčinec, sirotků	100 10 18
Jindř. Hradec	2		Česká dívčí škola pokr. pro žen. ruč. práce, zákyň	35
Klatovy	8	1	škola mateřská a opatrovna, děti sirotčinec, sirotků vyučuje se jaz. něm., franc. a hudbě, zákyň	115 20 54
Bechyně	2		Opatrovna česká, chovanců	116
Nepomuk	4		Opatrovna s vyuč. jazykem českým, dětí šicí škola, zákyň	125 43
Hradiště u Blovic	2	2	Opatrovna česká, dětí šicí škola, zákyň učí se též hudbě.	87 5
Vlach. Břeží	4	1	Opatrovna česká, dětí šicí škola, zákyň	98 48
Neustadtl u Friedlandu	6	3	Jesle, do nichž se přijímají dívky do 3 roků k ošetřování, dítek opatrovna, děti asyl pro dívky školou povinné a pro starce.	38 106
Reichenberg (Liberec)	11	7	Dvě opatrovny s vyuč. jaz. něm. po 2 odděl., chovanců sirotčinec, sirotků jesle, maličkých	331 20 27
Warnsdorf	2	1	Německá opatrovna, chovanců	68
Althabendorf	2	1	Německá opatrovna, chovanců	72
Kr. Hradec (klášter)	22	2	Pensionát pro dívky, chovanek obec. veřejná dívčí šk. 5 tříd. s vyuč. jaz. čes., zákyň škola mateřská o 2 odděl., chovanců	50 328 117
Kr. Hradec (Borrom.)	5		Sestry obstarávají v konviktu domácnost.	
Kr. Hradec (semin.)	4		Sestry obstarávají v bisk. semin. domácnost.	
Kr. Hradec (ústav hluch.)	10	2	Ústav pro hluchoněmé, chovanců	72
Nový Bydžov	14		Veř. obec. dívčí šk. 5 tříd. s vyuč. jaz. čes., zákyň	485
Nový Bydžov	2		Sirotčinec, sirotků	18
Choceň	4		Opatrovna česká, chovanců šicí škola, zákyň	110 14
Heř. Městec	5		Opatrovna s vyuč. jaz. českým, dětí šicí škola, zákyň	156 40
Žleby	2		Opatrovna česká, chovanců	87
Běstvína	2		Opatrovna česká, chovanců	83
Červ. Kostel	2		Opatrovna česká, chovanců	80
Chrast	7		Měšť. dívčí škola o 3 tříd. s vyuč. jaz. čes., zákyň šicí škola, zákyň	94 18
Vys. Mýto	6		Opatrovna česká o 2 odděl., chovanců šicí škola, zákyň sirotčinec, sirotků	230 95 18

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
VI. Kongregace sester III. řádu sv. Františka neboli Šedých sester. Kongregaci založily dne 6. ledna 1856 dvě rodné sestry, M. Xaverie a M. Dulcelina Plaňanské, společně s M. Johannou Grossmannovou, kterážto poslední dosud ještě obezřetně řídí správu kongregace. Šlechtné tyto duše zabývaly se již před tím po několik let myšlenkou zříditi spolek duchovních sester, jejichž účelem by bylo ošetřování nemocných v jich příbytcích bez ohledu na vyznání nebo nemoc, nevylímané ani ránu morovou, a beze všech nároků na nějakou odměnu; každému totiž mělo býti na vůli ponecháno, chce-li jim co udělati, čili nic. Avšak pro nedostatek potřebného majetku stále odkládaly vyzádati si od vrchního církevního pastýře potřebného dovolení k veřejnému nošení řeholního roucha, přijímání členův a k řádnému ošetřování nemocných. Ovšem i v tomto čase již nemocné na-	98. 99. 100. 101. 102. 103. 104.	Praha > > > > > > Král. Hradec

Působistiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Rychnov	2		Opatrovna česká, chovanců	125
Žamberk	2		Opatrovna česká, chovanců	68
Činěves	2		Šicí škola, zákyň	14
			opatrovna česká, chovanců	86
Nový Král.	3		Šicí škola, zákyň	26
Hradec			opatrovna česká, chovanců	110
Čáslav	4		Opatrovna česká, chovanců	140
			sirotčinec, sirotků	18
Něm. Brod	4		Sirotčinec, sirotků	37
			opatrovna o 2 odděl., chovanců	242
Poděbrady	3		Opatrovna česká, chovanců	120
Pohled	4		Opatrovna s čes. a něm. oddělením, dítek	70
			šicí škola, zákyň	34
Nová Paka	3		Sirotčinec, sirotků	46
Jičín	2	1	Sirotčinec, sirotků	59
Jenšovice	2		Opatrovna, chovanců	85
			jesle, maličkých	8
Pecka	2		Opatrovna česká, chovanců	48
Batelov	2	1	Opatrovna česká, chovanců	104
Brno	3		Sestry převzaly v semináři vedení domácnosti.	
Jimramov	4	1	Šicí škola, zákyň	28
			opatrovna česká, chovanců	62
			hudbě vyučovány zákyň	3
			řečem vyučovány zákyň	9
Třebíč	2	2	Sirotčinec, sirotků	25
Třešť	4		Česká škola mateřská, chovanců	210
			šicí škola, zákyň	18
Slavkov	11		Školy, pensionát.	
Kladsko	5		Sirotčinec	
Ebersdorf	5		Sirotčinec	
Krnov	19		Školy	
Hlubčice	20		Školy	
Hlubčice	2		Sirotčinec	
V. Heralovice	5		Školy, výchova	
Praha (u sv. Bartoloměje)	49	33	Ošetřováno po domech nemocných	409
			z nichž úplně chudých	114
			pi čemž věnováno nemocným dnů	13.275
			nočí	13.217
Praha (v dětské nemoc.)	10	2	Ošetřováno bylo nemocných	470
Kraslice	2	1	ošetřovacích dnů	13.685
			Nemocnice, nemocných	66
Plzeň	10	2	ošetřovacích dnů	2.723
			Nemocnice, nemocných	470
Benešov	5	1	ošetřovacích dnů	38.631
			Nemocnice, nemocných	1.615
Kolín	9		ošetřovacích dnů	36.074
Něm. Brod	6	3	Nemocnice, nemocných	130
			Nemocnice, nemocných	2.348
			ošetřovacích dnů	47.290

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
vštěvovaly. Po různých překážkách, které každému většímu a hlavně církevnímu dílu v cestu se stává, za přispění P. Frant. Havránka z řádu křižovnického (svého zpovědníka) dosáhly konečně arcipastýřského svolení k nošení řeholního roucha a přijímání nových členů. Bydlely ve II. poschodí domu č. p. 83 u Karlova mostu na Malé Straně ve 2 pokojích a kuchyni. Lid nazval je dle šedého pláště »sestrami šedými«; později zaměněn byl plášť za černý. — Kongregace rostla a 29. října 1858 přestěhovaly se sestry do Bartolomějské ulice. Rok na to 1859 čítala kongregace 16 členů, z nichž 6 vysláno do Verony, aby tam ošetřovaly raněné vojiny. — V říjnu 1860 obdržely darem kostel sv. Bartoloměje. Za 2 léta na to skládaly sestry (10) první sv. professi. — I v r. 1866 ošetřovaly na bojišti raněné vojiny a v Brně nemocné cholera a tyfem. Dnes čítá kongregace 175 sester a 28 čekatelek; 50 sester zemřelo.	106.	>
Za posledních 15 let (od r. 1888) ošetřovaly sestry jen v Praze (nehledíc k filiálkám) 4629 nemocných (mezi nimiž bylo 1462 úplně chudých) věnovavše jim 126.888 dnů a 133.829 nocí.	107.	>
(Srov. Rozhledy po lidumilství X. roč. č. 5.)	108.	>
	109.	>
	110.	>
	111.	>
	112.	>
	113.	>
	114.	Litoměřice
	115.	>
	116.	Budějovice
	117.	Praha (Kladsko)
	118.	>
	119.	>
	120.	>
	121.	>
	122.	>
	123.	>
	124.	>
	125.	>
	126.	>
	127.	>
	128.	>
	129.	>
	130.	>
	131.	>
Mateřinec v Opavě (od r. 1850).	132.	Olomouc
	133.	>
	134.	>
	135.	>
	136.	>
	137.	>
	138.	>
	139.	>
	140.	>
	141.	>
	142.	>
	143.	>

Působistiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-lit osobám prokázali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Něm. Brod	2		Chudobinec. Stále ošetřováno k práci neschopných osob	17
Poděbrady	2	2	Ošetřováno po domech chudých ošetřovacích dnů nocí	27 380 224
Hořice	5	2	Nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	1.455 26.201
Král. Hradec	4	1	Nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	676 17.982
Kr. Městec	3	1	Nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	748 16.567
Rychnov	3	1	Nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	718 15.672
Čáslav	7	1	Nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	1.365 32.465
Heřm. Městec	4		Kníž. nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	111 2.529
Náchod	6	4	Ošetř. nemoc. (mateřinec opavský), nemocných	180
Nymburk	4	1	Sírotčinec	
Ml. Boleslav	7	2	Nemocnice, nemocných ošetřovacích dnů	2.253 45.740
Hluboká	2		Nemocnice	
Kladsko	10		Špitál	
Kladsko	7		Nemocnice	
Scheibe	35		Špitál	
Eabelschwerd	5		Nemocnice	
Eabel chwerd	12		Nemocnice	
Neurode	10		Sírotčinec	
Neurode	2		Nemocnice	
Schlegl	4		Nemocnice	
Ludwigsdorf	4		Nemocnice	
Niederstein	4		Nemocnice	
Albendorf	4		Nemocnice	
Mittelwald	6		Nemocnice	
Wünschelburg	4		Nemocnice	
Ullersdorf	4		Nemocnice	
Rückers	3		Nemocnice	
Opava	37	36	Všeobecná nemocnice i ošetř. soukr.	
Olomouc	16	4	Soukr. ošetřování nemocných.	
Nová Ulice u Olomouce	42	9	Ve všeob. nemocnici místo pro nemocných	400
Neustift (Novosady)	21	6	Sírotčinec, sirotků škola, zákyň	33 160
Odry	13	3	Pensionát, obec. i měst. škola, zákyň	300
Osoblaha	3	1	Nemocnice, místo pro nemocných	14
Hradec	10		Pro choré sestry kongregace.	
Tovačov	8		Ošetř. nemocných, vyuč. ruč. pracím.	
Rymářov	18	1	Pensionát, obec. a měst. škola, zákyň	250
Freudenthal	9	1	Nemocnice, místo pro nemoc.	50
Sv. Kopeček	2	1	Dětská zahrádka.	
Jaktář u Opavy	40	17	Ústav pro choromyslné ženy, osob	500

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
VII. Institut anglických panen. Marie Wardová nar. 23. ledna 1585 v Old-Mulwithu v Anglii († 1645) nemohouc nic pro katol. vychování dívek činiti doma, založila r. 1609 ve St. Omeru v Belgii klášter, jehož členové měli vyučovati ženskou mládež a ji vychovávali. Brzy na to zřídila podobné domy v Německu (Kolíně, Trevíru, Mnichově a ve Vídni) a v Itálii (v Římě), a členky nazývaly se »jesuitkami.« Papež Urban VIII. zvěděv o samovolném počínání těchto reholnic, kázal jejich kláštery zrušiti a dne 13. ledna r. 1630 i celou kongregaci. Wardová přišedši mezitím z Říma do Mnichova, vyzývala své družky, by se podrobily. — Konečně zemřela r. 1645 v Hewartu. Papež v bulle (ze dne 13. ledna 1630) dovoľoval, aby členové zrušeného spolku zachovávali své učiněné sliby, poslouchající diec. biskupů. Na základě toho se utvořil »spolek Mariin« neboli »Anglických panen«, jakožto panen (ne reholnic) s jednoduchými sliby pod pravomocí biskupů. Spolek vstoupil v život v Mnichově, těše se podpoře bavor. kurfirsta Maximiliana. Konečně jejich konstituce schváleny byly papežem Klementem XI. dne 13. června r. 1703 břevem, v němž se mluví o »katolických šlechtických pannách z Anglie.« Následek různých sporů byl, že vydal papež Benedikt XIV. dne 9. dubna 1749 bullu »Quamvis justo,« kde prohlásil, že anglické panny nejsou totožny se zrušenými jesuitkami; že nemají Marii Wardovou za svou zakladatelku pokládati, nýbrž jen zachovávali stanovy Klementem XI. schválené a poslouchati svých biskupů. — Na to nastal klid a instituce v brzku se rozšířila po Německu, Anglii, Belgii, Vých. Indii, Australii a Africe. Do Rakouska byly nejprve zavedeny r. 1706 do sv. Hippolyta; do Prahy přišly r. 1747 a mají dnes v Rakousku 11 domů, jež uznávají představenou svatohippolytskou za svou vrchní. (Kryššátek IV. 547.)	157.	Praha

Působistiě	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
St. Ves a Bymářova	3		Opatrovna, dítek	130
Hranice	6	3	Nemocnice, nemocných	130
Prostějov	3	6	Nemocnice, nemocných	140
Wagstadt (Bilovec)	5	1	Nemocnice.	
Opava	20	6	Filiálka nemocnice, místo pro nemocných	200
Ódry	8		Nemocnice.	
Mor. Třebová	6	1	Nemocnice.	
Třebíč	6			
Brno	3	1	Ústav slepých.	
Brno	29	19	Ošetrování nemocných.	
Drnovice	4	2	Asyl pro staré ženy.	
Přímětice	3		Ošetrování nemocných.	
Diváky	7		Školy, dětská zahrádka.	
Praha	30	13	Pensionát, výchova, školy.	

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
Na žádost nejdůst. p. biskupa † J. Haise a s dorozuměním téhož s biskupem štyrským dr. J. Zwergerem, byly povolány r. 1888 ze Štyrského Hradce tři rodné sestry, totiž M. Hyacinta, M. Jakoba a M. Vojtěška Zahálkovy, do diecese královéhradecké a to do Slatiňan, kdež J. J. Ludovika, hraběnka ze Stadionů, roz. kněžna z Lobkoviců, nemajíc svých dětí, zřídila 2 mateřské školy, jichž správu odevzdala jmenovaným ctih. sestrám. Tyto ubytovaly se nejprve v soukromém domku; avšak ten záhy nedostačoval, a proto odhodlaly se zbudovati samostatný klášter. K tomu účelu věnovaly své podíly, a tak se jim podařilo dokončiti r. 1892 budovu klášterní s nákladem 80.000 zl. Tam také přeložena byla mateřská škola a zároveň J. J. Vilemína kněžna z Auersperků přispěla k založení industriální školy pro dívky škoie odrostlé. V ústavě zařízena byla též zatímni jednotřídní škola obecná a pokračovací kurs literní, kurs pro vzdělání industriálních učitelek a pěstounek, a kurs šatů, kteréž všecky posud trvají. — Mateřinec ve Slatiňanech byl přede dvěma roky prohlášen za samostatný.	159.	»
Záhy se však ukázala potřeba vzdělávání nového dorostu na literní učitelky. Za tím účelem zřízen v Chrudimi soukromý ústav učitelský, který byl později rozšířen na 4 ročníky a přípravku a r. 1899 obdržel právo veřejnosti. I zde bylo nutno ubytovati se z počátku asi ve 3 domech soukromých. Později však bylo postaveno nákladem kongregace paedagogium, jež nese název »Dívčí paedagogium císaře a krále Františka Josefa I.« V ústavě zřízena je též škola obchodní a školy cvičné. Mezitím založena byla filiálka v Kocléřově, kdež se vzdělávají dívky škoie odrostlé v potřebných vědomostech, zvláště v osvojení si druhého jazyka zemského.	160.	»
V Poličce usnesly se 2 dámy povolati školské sestry, aby cvičily dívky škoie odrostlé v ženských pracích ručních. Avšak, poněvadž prostředky byly velice skrovné, takže nebylo možno za tehdejších poměrů filiálku udržeti, byla tato na neurčitou dobu zrušena.	161.	Litoměřice
V Nymburce odevzdána byla jmenované kongregaci správa okresního sirotčince, a o něco později jubilejní ženský asyl císa. a král. Alžběty v Praze na Kampě. Mimo to má ještě útulek pro opuštěné dívky na Král. Vinohradech.	162.	Praha
R. 1895 založil hrabě Stockau mateřskou školu v Mariathalu v Uhrách, kamž povolány rovněž školské sestry ze Slatiňan (dvě, a mají 80—100 chovanek).	163.	»
	164.	Olomouc
	165.	»
	166.	»
	167.	»
	168.	»
	169.	Brno
IX. Družina Nejsv. Srdce Ježíšova.	170.	Praha
Po zrušení řádu Tovaryšstva Ježíšova seskupili se někteří jeho členové v »tovaryšstvo Nejsv. Srdce,« jehož členové žili dle řehole sv. Ignáce a pracovali k tomu, by své tovaryšstvo znovu zřídili. Po smrti P. Tournélyho zvolen představeným P. Varin. —		

Působistiě	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Slatiňany	15	18	Pensionát, chovanek mateřská škola industriální škola pro dívky škoie odrostlé jednotřídní škola obecná pokračovací kurs literní kurs pro vzdělání industr. učitelek a pěstounek kurs šatů	46
Chrudim	28		Pensionát, chovanek soukromý ústav učitelek s přípravkou škola obchodní školy cvičné	160
Kocléřov	6		Vzdělávání dívek škoie odrostlých, chovanek	40
Nymburk	4		Správa okresního sirotčince, sirotků	30
Praha	2		Ženský asyl na Kampě, chovanek	42
K. Vinohrady	4	1	Útulek pro opuštěné dívky, dítek	40
Mor. Třebová	39	7	Vyučování.	
Přerov	60		Výchova, vyučování.	
Šternberk	23		Vyučování.	
Uher. Brod	13		Školy.	
Fryšták	6		Školy.	
Slavonice	3	1	Vyučování.	
Smíchov	56	1	Výchova ženské mládeže z vyšších stavů v pensionátu dívek v polopensionátu (jen přes den; na noc docházejí domů) dívek vyučování ve veřejné škole pětiletídní, žákyň Marianská kongregace šlechticů	85 23 250

Název a dějiny	Čís. ra- dové	Diecese
<p>IX. Družina Nejsv. Srdce Ježíšova</p> <p>Na jeho podnět zasvětila se 21. list. 1800 Žofie Baratová (nar. 12. pros. 1779 v Joigny v Burgundii) se třemi družkami Nejsv. Srdci Ježíšovu, a zřídily v Amiensu první svůj nepatrný klášter s denním vyučováním dcer ze stavů vyšších. Nato zřízeny pensionáty v Grenoblu, Poitiersu, Niortu a Gentu. — Po znovuzřízení tovaryšstva Ježíšova, do něhož vstoupil opětně P. Varin (7. srpna 1814), po mnohých bojích stala se Baratová zakladatelkou jmenované družiny, když ujednány byly r. 1815 na Všesvaté definitivní stanovy. Nejpřednějším účelem družiny jest oslava Srdce Pána Ježíše. Toho se má docílití posvěcováním sebe a bližního — Členové dělí se na sestry choristky a sestry laičky. V čele jich stojí gener. představená doživotně zvolená. Sestra každá jest napřed 3—6 měsíců kandidátkou; po té koná dvouletý noviciát. Pak složí sliby chudoby, čistoty a poslušnosti. Po 5—10 letech slibem setrvání obětuje se navždy Pánu Bohu. Mimo ten slib setrvání připojují sestry choristky slib, že po celý život svůj věnují se vychování mládeže. Dispensovati je může toliko sv. Otec. — Stanovy ty potvrdil Lev XII r. 1826. — Matka Baratová založila 111 domů, z nichž 86 (následkem bouří politických byly některé zrušeny) při její smrti ještě stálo. — V lednu r. 1893 sestávala družina ze 6182 členů v 134 domech. Z těch připadá na Evropu 82 domy a 52 na Afriku, Severní a Jižní Ameriku, Mexiko, Australii a jižní moře. — Zakladatelka zemřela 25. května r. 1865. — Mateřinec jest v Paříži Účelem, jak řečeno, vychovávati ženskou mládež vyšších stavů v pensionátech; obyčejně bývá při každém domě nějaká škola pro všechny dívky. Mimo to mají ve svých domech Mariánské kongregace a propůjčují své domy ke konání exercicií. — V Rakousku jsou ve Vídni, v Pressbaumu za Vídni, v Riedenburgu (Vorarlberg), Budapešti, na Smíchově (zal. 1872), v Haliči ve Lvově a druhý dům se staví v Tarnově. Též jsou ve Štyr. Hradci. (Srov. das Leben der Mutter Barat v Dr. Baunard, a krátký životopis český: ctih. služ. B. Magdalena Žofie Baratová)</p>		
<p>X. Kongregace milosrdných sester sv. Kar. Bor.</p> <p>Kongregace zavedena byla do Prahy r. 1838; před tím poslány byly dvě sestry do Francie a vrátivše se ještě se dvěma tamními, ujal se v ústavu slepých ošetřování těchto nebožáků. Brzy na to přejaly nemocnici.</p>	171.	Praha
	172.	>
	173.	>
	174.	>
	175.	>
	176.	>
	177.	>
	178.	>

Působisté	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho- l osobám prokáz- oval službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
			Mariánská kongr. vdaných paní (nešlechtičen) Mariánská kongr. (česká) svobod. dívek nešlechtických	
Praha mateřinec	37	43	Filiální špitál c. k. všeobec. nemocnice, nemocných soukromá dívčí škola, dětská zahrádka, zákyň . . . chovanek	2132 472 45
Praha	3	1	Sirotčinec sv. Notburgy; ošetřováno dívek (sirotků)	90
Praha, Hrad- čany	7		Ústav slepců; ošetřováno slepých hochů dívek	41 33
Karlín	11	3	Sirotčinec a vychovávací ústav, sirotků vyučováno a stravováno dítek ošetřováno nalezenců	60 40 387
Smíchov	36		Asyl pro služebné; ošetřováno služebných asyl pro sestárlé osoby (žen.), ošetřováno	85 32
Žižkov	2	1	Opatrovna, dítek	232
Král. Vinohrady	6	2	Špitál (otevřen 5. května 1902)	
Repy	32	10	C. k. ženská trestnice	

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
	181.	>
	182.	>
	183.	>
	184.	>
	185.	>
	186.	>
	187.	>
	188.	>
	189.	>
	190.	Litoměřice
	191.	>
	192.	>
	193.	>
	194.	>
	195.	>
	196.	>
	197.	>
	198.	>
	199.	>
	200.	>
	201.	>
	202.	>
	203.	>
	204.	>

Působistiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	bezo slibů		
Prčice Bor (Haid)	5	2	Všeobecná nemocnice, nemocných	984
	6	1	Dívčí ob. škola, žákyň	165
Tachov	3	1	opatrovna, chovanců	49
			vyuč. ručním pracím, dívek	23
			ošetřování nemocných, osob	42
			Opatrovna, dítek	98
			vyuč. ruč. pracím, dívek	42
			asyl pro dívky, dítek	40
Tachov	2	2	ošetřování nemocných (v rodinách), osob	35
			Nemocnice, nemocných	530
Příbram	3	2	Všeobecná nemocnice, nemocných	1.230
H. Beřkovic	13	2	Č. k. ústav choromyslných, osob	415
Kladno	8	2	Špitál (uhel. dolů), nemocných	1.385
Tejnka	3	1	Vincetinum (pro nevyléčitelné), osob	37
Tuchoměřice	4	1	Pro rekonvalescenty, osob	775
Slané	5	1	Všeob. nemocnice, nemocných	1.274
Hradčany Bílín	4		Opatrovna	90
			vyuč. ruč. pracím, žákyň	60
Brandov	2	2	ošetřování nemocných (v rodinách), osob	31
			Opatrovna, dítek	64
Jablonec Skorotice	7	4	vyuč. ruč. pracím, žákyň	62
			Všeobecná nemocnice, nemocných	1.448
Georgswalde	3	1	Opatrovna, chovanců	75
			vyuč. ruč. pracím, žákyň	57
Georgswalde	14	3	nemocných (po domech) ošetřováno	28
			Obecná škola, dítek	563
			sirotčinec, sirotků	29
			opatrovna, dítek	153
			asyl pro dívky (vyuč. neb ošetř.), dítek	132
			Špitál, nemocných	44
Grottau (Hrádek)	2	2	Sirotčinec, sirotků	19
Kostomlaty	9	5	opatrovna, dítek	53
			asyl pro dívky (vyuč. neb ošetř.), dítek	35
Litoměřice	12	5	Král. česká polepšovna	65
			opatrovna, dítek	400
			Soukr. dívčí škola, žákyň	95
			dívčí pensionát (výchova a vyuč. ruč. pracím), dívek	50
			sirotčinec, sirotků	63
Litoměřice	3	2	mimořádné ošetř. nemocných po domech, osob	63
			Špitál	32
Litoměřice Liebenau (Hodkovice)	3	2	Všeobecná nemocnice	18
			Opatrovna, dítek	18
Mělník	4	2	vyuč. ruč. pracím, dívek	18
			večerní škola, žákyň	1.205
Nymburk Osek	5	1	Všeobecná nemocnice, nemocných	1.305
			9	4
			dívčí pokračovací škola, žákyň	62
			soukr. ošetř. nemocných, osob	40

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
	206.	»
	207.	»
	208.	»
	209.	»
	210.	»
	211.	»
	212.	»
	213.	»
	214.	»
	215.	»
	216.	»
	217.	»
	218.	»
	219.	»
	220.	»
	221.	Král. Hradec
	222.	»
	223.	»
	224.	»
	225.	»
	226.	»
	227.	»
	228.	Budějovice
	229.	»
	230.	»
	231.	»

Působisté	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho- lt osobám prokazo- vali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Filippsdorf	3	3	Obecná škola, žákyň	181
			opatrovna, dítek	65
Podol u Mělníka	5		Soukr. špitál, nemocných	38
Liberec	13	7	vyuč. ruč. pracím, žákyň	3
Zákupy	9	3	Všeobecná nemocnice	
			Obecná dívčí škola, žákyň	160
			vyuč. ruč. pracím, žákyň	30
			opatrovna, dítek	60
			pensionát, dívek	40
Rožďalovice	5	1	Špitál	
			opatrovna, dítek	59
Rumburk	2	2	Nemocnice, nemocných	414
Šluknov	2	2	Nemocnice, nemocných	400
Šluknov	2	2	Sírotčinec, sirotků	20
Teplice	7	3	Pensionát, dívek	72
			opatrovna, dítek	190
			asyl pro hochy, hochů	30
Teplice	8	5	Všeobecná nemocnice, nemocných	2 490
Teplice	2	1	Špitál Bedřicha Viléma, nemocných	156
Warnsdorf	10	4	Soukr. obec. dívčí škola, žákyň	249
			sirotčinec, sirotků	64
			vyučuje se ručním pracím, žákyň	23
			opatrovna, dětí	178
			večerní škola, žákyň	11
Warnsdorf	11	2	Nemocnice, nemocných	1 400
			chorobinec, chorých	50
			ošetř. nemocných v rodinách, osob	80
Zuckmantel	2	2	Opatrovna, dítek	146
			vyuč. ruč. pracím	163
Friedland	3	2	Nemocnice, otevřena 15. září 1902.	
Krásná Lípa	4	1	Nemocnice, nemocných	800
Sloupnice	6	1	Obecná dívčí škola, žákyň	147
			vychovávací ústav	35
Obora	1	2	Opatrovna, dítek	72
			vyučuje se ručním pracím, žákyň	25
Hostinné	2	2	Nemocnice, nemocných	803
Trutnov	6	4	Nemocnice, nemocných	1 212
Pardubice	4		Nemocnice, nemocných	797
Broumov	4	2	Nemocnice, nemocných	954
Broumov	2	3	Opatrovna, dětí	82
			vyučování ručním pracím, žákyň	71
			ošetřování nemocných v rodinách, osob	7
Budějovice	5	5	Všeob. nemocnice, nemocných	1 860
Budějovice	6	3	Sírotčinec, sirotků	81
Budějovice	7	3	Asyl pro sestárlé osoby, počtem	58
			ošetřováno nemocných v domech, osob	18
Ronšperk	4	2	Obecná dívčí škola, žákyň	228
			opatrovna, dítek	111
			vyuč. ručním pracím, žákyň	10

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
X. Kongregace Milosrdných Sester sv. Karla Bor.	232.	Budějovice
	233.	»
	234.	»
	235.	»
	236.	»
	237.	»
	238.	»
	239.	»
	240.	»
	241.	»
	242.	»
	243.	Brno
	244.	»
	245.	»
	246.	»
	247.	»
	248.	»
	249.	»
	250.	»
	251.	»
	252.	Olomouc
	253.	»
	254.	»
	255.	»
	256.	»

Působisté	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Treboň	12	6	Dívčí obecná a měšt. škola, zákyň opatrovna, dítek vyuč. ručním pracím, zákyň ošetřování nemocných v rodinách, osob	500 234 34 79
Prachatice	8	3	Pensionát, chovanek Pokračovací škola pro dívky, zákyň opatrovna, dítek	80 15 88
Krumlov	2	2	Nemocnice, nemocných	71
Počátky	2	2	Nemocnice	
Počátky	2	1	Opatrovna, dítek	123
Milevsko	2	1	vyučuje se ručním pracím, zákyň	40
Vimperk	3	1	Opatrovna pro malé dívky, dítek	112
Tábor	3	2	Nemocnice, nemocných	108
Strakonice	3	2	Nemocnice, nemocných	857
Volyň	5	2	Nemocnice, nemocných	768
Sušice	2	3	Nemocnice, nemocných	808
Brno	10	4	Nemocnice, nemocných	581
Brno	5	3	V bisk. konviktu, studujících Pensionát pro dívky obecná a pokračovací škola asyl pro opuštěné	102
Dačice	3	1	Opatrovna, dítek vyuč. ručním pracím, dívek ošetřování nemocných v rodinách, osob	80 34 54
Jihlava	7	3	Sírotčinec, sirotků vyuč. ručním pracím, zákyň	76 76
Líšeň	5	3	Obecná dívčí škola, zákyň opatrovna, dítek	886 145
Nová Říše	3	1	Opatrovna, dítek vyuč. ručním pracím, zákyň	86 136
Hrušovany (Grussbach)	3		ošetřování nemocných v rodinách, osob Soukr. špitál, nemocných	8 60
Č. Křídlovice (Gr. Grillo-witz)	4	4	ošetřování nemocných, osob Pensionát pro dívky, dívek vyuč. ruč. pracím	882 61 61
Moravec	6		opatrovna pro malé dívky, dítek	56
V. Lukov	4	3	Chorobinec, školy, ošetř. nemocných Dívčí škola obecná, zákyň Sírotčinec, sirotků	120 54 14
Friedland	13	4	útulek pro osoby sestárlé, osob Dívčí škola obecná, zákyň českých německých	353 226 127
Místek	2	2	pensionát pro dívky, chovanek Sírotčinec, sirotků opatrovna, dítek	105 30 79
Místek	4	2	vyuč. ruč. pracím, zákyň Nemocnice, nemocných	65 35
Určice	2	1	ošetřování nemocných v rodinách, osob Vyuč. ručním pracím útulek pro osoby sestárlé	20

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
	258.	>
	259.	>
	260.	>
	261.	>
	262.	>
	263.	>
	264.	>
	265.	>
	266.	Praha (Kladsko)
XI. Kongregace Milosrdných Sester sv. Kříže.	267.	Praha
Kongregace založena byla r. 1852 knězem ze řádu kapucínského P. Theodosiem Florentini za účelem věnování se výchově mládeže a ošetřování nemocných. Roku 1897 byla od Sv. Stolice potvrzena a čítá nyní asi 4000 sester. Mateřinec jest v Ingenbohl (Schwyz ve Švýcarsku). Rozdělena pak jest ve více provincií, a to ve švýcarskou, českou, hornorakouskou, slavonskou, štyrskou, moravskou a Badenhohenzollernskou.	268.	>
	269.	>
	270.	>
	271.	>
	272.	>
Česká provincie (s mateřincem v Chebu) měla v r. 1902:	273.	>
Ve 3 pensionátech 220 chovanek,	274.	>
v 1 ústavu pro učitelky 184 kandidátek,	275.	>
ve 2 dívčích školách pokračovacích 68 zákyň,	276.	>
v 10 školách pro vyuč. ruč. pracím 400 zákyň,	277.	>
ve 3 dívčích měšť. školách s 9 tříd. } 2000 zákyň,	278.	>
v 6 dívčích obec. šk. se 36 tříd.	279.	>
ve 14 dětských zahrádkách a opatrovnách 1030 dětí,	280.	>
v 5 sirotčincích 157 sirotků,	281.	>
ve 2 konviktech ošetřovala 134 chovanců,	282.	>
ve 20 nemocnicích 23.000 nemocných,	283.	>
soukromě bylo ošetřováno 1893 nemocných.	284.	>
	285.	Litoměřice
	286.	>
	287.	>
	288.	>
	289.	>
	290.	>

Působistiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokázavá službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Nový Jičín	6	2	Sirotčinec, sirotků opatrovna, dítek asyl pro dívky, dítek vyuč. ruč. pracím, zákyň	28 95 120 15
Vítkovice	13	1	Školy	
Vítkovice	14	3	Veřejná nemocnice	
Vítkovice	5	2	Sirotčinec	
Anděl. Hora	2		Ošetřování nemocných	
Mor. N. Město	4		Ošetřování nemocných	
Beroun	6	1	Ošetřování nemocných	
Šumperk	11	3	Ošetřování nemocných	
Lipník	9	2	Ošetřování nemocných	
Hausdorf	2	2	Ošetřování nemocných	
Cheb	67		Ústav pro vzděl. učitelek a pensionát obec. a měšť. škola, dívčí škola pokračovací, pro ruční práce, zahrádka, chovanek	175
Cheb	9		Všeobecná nemocnice	
Cheb	2		Městský chorobinec	
Stříbro	14		Veřejná obec. a měšť. škola, dívčí škola pokrač. a pro ruční práce	
Stříbro	5		Sestry obstarávají v konviktu domácnost	
Manetín	3		Zahrádka vyuč. ručním pracím ošetřování nemocných	
Falknov	4		Asyl dětský vyuč. ručním pracím	
Loket	6		Všeobec. nemocnice	
Frant. Lázně	2		Městský špitál	
Vosov	2		Opatrovna vyuč. ručním pracím	
Mar. Lázně	5		Městský špitál ošetřování nemocných	
Teplá	4		Chorobinec zahrádka dětská vyuč. ruč. pracím ošetřování nemocných	
Planá	2		Zahrádka dětská	
Doupov	9		Obstarávání domácnosti v konviktu	
Neulomithal	2		Soukr. špitál	
Karlovy Vary	24		Všeobecná nemocnice	
Karlovy Vary	5		Dům »sv. Josefa« pro choré kněží	
Karlovy Vary	5		Špitál pro cizince	
Ústí	9		Asyl a sirotčinec	
Ústí	2		Ošetřování nemocných	
Podmoklí	4		Ošetřování nemocných	
Česká Lípa	6		Všeobecná nemocnice	
Česká Lípa	5		Ošetřování soukr. nemocných	
Česká Lípa	3		Sirotčinec	

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
	292.	>
	293.	>
	294.	>
	295.	>
	296.	>
	297.	>
	298.	>
	299.	>
	300.	>
	301.	>
	302.	>
	303.	>
	304.	>
	305.	>
	306.	>
	307.	>
	308.	>
	309.	>
	310.	>
	311.	>
	312.	Král. Hradec
	313.	>
	314.	>
	315.	Budějovice
	316.	>
	317.	Olomouc
Provincie linecká		
Provincie moravská, k níž náleží též 17 domů v Uhrách a 1 dům v Polské Ostravě, zřízena byla r. 1872. Dnes čítá 239 sester; dům provinciální jest v Choryni u Val. Meziříčí, kdež je také noviciát.		
	318.	>
	319.	>

Působistiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Most	10		Veřejná okresní nemocnice	
Duchcov	4		Špitál	
Most	5		Sirotčinec a vyuč. ruč. pracím	
Jablonné	5		Špitál	
Turnov	2		Ošetřování nemocných	
Hainspach	11		Pensionát, škola vyuč. ručním pracím dětská zahrádka	
Chomutov	27		Pensionát obecná a měšť. škola vyuč. ručním pracím dětská zahrádka	
Chomutov	10		Sirotčinec	
Chomutov	6		Městská nemocnice	
(Kulm) Chlum	6		Špitál dětská zahrádka, škola	
(Kulm) Chlum			Chudobinec	
Mariaschein	15		Štřídní obec, škola dětská zahrádka vyuč. ručním pracím	
(Bohosudov)			soukromé ošetřování nemocných	
Nixdorf (Mikulášovice)	5		Veřejná okresní nemocnice	
Petersburg	2		Opatrovna	
Podbořany	4		Veřejná nemocnice	
Zátec	14	2	Všeobecná nemocnice	
Schönau	8		Opatrovna soukromé ošetřování nemocných	
Tannwald	10		Všeobecná nemocnice	
Děčín	6		Všeobecná nemocnice	
Děčín	8		Soukromé ošetřování nemocných	
(Zwickau)			Všeobecná nemocnice	
Cvikov	6			
Maršov	2		Opatrovna	
Vrchlabí	4		Chudobinec	
Vrchlabí	4		Všeobecná nemocnice	
Rožmberk	3			
Staré Sedlo	2		Opatrovna	
Choryň	25	37	Noviciát, novicek kandidátek	37 25
			vyučování na obecné škole (štřídní) ošetřování nemocných v jejich příbýtcích zhotovování bohoslužebných rouch a prádla	
Napajedly	16		Pensionát, chovanek vyučování na trojtrídni měšť. škole české a na dvojtrídni obecné škole české pro dívky vyučování na jednotř. ob. škole německé vyučování ženským ručním pracím a hře na piano dětská zahrádka	40
Vyzovice	5		Výchova dívek škola pro ruční práce	

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
XI. Kongregace Milosrdných Sester sv. Kříže.	319.	Olomouc
	320.	>
	321.	>
	322.	>
	323.	>
	324.	>
	325.	>
XII. Sestry sv. Hedviky. Materinec sester jest ve Vratislavi; založen r. 1856 kanovníkem Robertem Spiskem. — Účelem jest ujímati se a vychovávat sirotky a děti opuštěné. Řídí též dětské zahrádky a ošetřují špitálníky.	327.	Praha
	328.	>
	329.	Praha (Zlatsko)
	330.	>
	331.	>
	332.	Olomouc
XIII. Sestry Servitky III. řádu neboli Služebnice Panny Marie. Řád Servitů založen byl r. 1233 ve Florencii sedmi vznešenými a zámožnými měšťany, kteří byli r. 1888 prohlášeni za svaté. — Třetí řád Servitek byl založen sv. Julianou Falkonieri, neteří sv. Alexia Falkonieri (jednoho ze zakladatelů Servitů), nar. 1274, † 1344. — Z různých odvětví třetího řádu Servitek náležejí sestry v N. Hradech provin. francouzsko-anglické, jejíž materinec jest v Londýně a která má 4 domy v Anglii, 4 domy v Sev. Státech amerických a 1 dům v N. Hradech v Čechách. Čítá pak odvětví toto celkem 150 osob. — Dle pravidel svatou Julianou sepsaných měly sestry povzbuzovati se ku zbožnosti a sebezapírání, a ošetřovati též chudé nemocné. Mimo to věnují se výchově a vzdělání.	333.	Budějovice
XIV. Institut Sester německého řádu (se sliby dočasnými).	334.	Olomouc
	335.	>
	336.	>

Působíště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	s sliby	beze slibů		
Vyzovice			opatrovna ošetřování nemocných	
Kroměříž	9		Obstarávání domácnosti v kníž. arcib. konviktu	
Kroměříž	3		Asyl pro sestárlé kníž. arcib. služebníky	
Olomouc	9		Obstarávání domácnosti v k. a. semináři	
M. Ostrava I.	42		Soukromé ošetřování nemocných škola pro ruční práce útulek pro služebné vychování hudbě kuchyně pro chudé dívky pensionát pro dívky	
M. Ostrava II. Holešov	7		V nemocnici cis. Fr. Josefa ošetřovaly nemocných Špitál, nemocných	185 20
Kojetín	4		sirotčinec, sirotek Opatrovna, dítek	16 90
Křivoklát	8		Asyl pro sestárlé osoby, osob	20
Smečno	3		Asyl pro sestárlé osoby, osob	20
Altheide	6		Sirotčinec, dítek	60
Niederstein	4		Sirotčinec, dítek	60
Neurode	4		Sirotčinec, dítek	60
Nezamyslice	22	5	Školy.	
Nové Hradý (Gratzen)	2	1	Zahrádka (pro dívky mladší 6 let) počtem škola pro dívky (přes 14 let), zákyň soukr. škola pro vzděl. se v jaz. franc. a angl., chovanek	70 20 12
Opava	75	11	5třídní ob. škola, dítek 3třídní měšťanská škola, zákyň špitál, nemocných	500 250 30
Vrbno (Würbenthal)	23		4třídní obecná škola, zákyň špitál, nemocných	350 18
Braunseifen	15		dětská zahrádka, dítek 4třídní obecná škola, dítek špitál, pro nemocných	100 300 6

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
XIV. Institut Sester německého řádu (se sliby dočas.)	337. 338. 339. 340. 341. 342.	Olomouc , , , , , ,
XV. Kongregace sester III. řádu sv. Dominika.	343.	Olomouc
Sv. Dominik narodil se r. 1170 v městečku Kalervoga ve Španělsku, založil řád Dominikánů, jež schválil Honorius III. r. 1216. Později povstaly i kongregace III. řádu sv. Dominika tak zv. Dominikánek, které i u nás v Rakousku jsou dosti rozšířeny. R. 1888 zřízen byl dům v Řepčíně u Olomouce, rok na to přišly tři sestry III. řádu sv. Dominika z kláštera z Gleisdorfu ve Štýrsku do Řepčína, usadily se tam a počaly přijímat členky, které se hlásily. Mateřinec (o jehož zřízení má zásluhu P. Česlav Navrkal, Ord. Praed., nyní v Praze u svatého Jiljí) jest v Řepčíně. Vyučují na škole obecné, měšťanské a na ústavu učitelek, též na škole hospodářské. Provincie »blahoslavené Zdislavy« čítá 4 domy a má 114 členů. — Sestry učí též (vedle uvedených předmětů) paličkování, malbě na dřevě a porceláně, zhotovují roucha bohoslužebná a zásobují kostely hostiemi. Účelem sester kromě vlastního posvěcení jest: vychovávat dívky ve šlechetné povahy, jež by mohly jednou ve světě zmužile zastávat povinnosti katolické vlastenecké dívky a paní.	344. 345.	, ,

Působení	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Freudenthal	47	3	Štírnánská dívčí obecná a měšťanská škola	
Freudenthal	3		Špitál, pro nemocných	25
Engelsberg	12		Štírnánská dívčí obecná škola	
Unter-Lanzendorf	6		Špitál pro nemocných	8
Friesach			Špitál pro nemocných	20
Friedau			Špitál pro nemocných	20
Řepčín (mateřinec)	37	17	Učitelství ústav střídavě o dvou ročnících, kandidátek cvičná škola o třech třídách, dívek soukromá škola měšť. dívk., žákyň pracovní, v níž se učí domácímu hospodářství, všem druhům ručních prací prakticky pro život a dle přání i pracím ozdobným, dívek mateřská škola, chovanců pensionát, chovaneček jazyku francouzskému učí se žákyň jazyku německému učí se chovaneček hra na piano, žákyň hra na housle, žákyň hra na citeru, žákyň vyučovací jazyk i řeč obcovací jest česká Pensionát, chovaneček obecná trojtřídní škola, žákyň pokračovací hospodyněský kurs, ve kterém se učí prakticky i theoreticky domácímu hospodářství v kuchyni, prádelně, žehlárně, mlékárně, všem druhům ručních prací, dívek chovanky se učí dle přání rodičů též jazyku německému, hra na piano, citeru a housle vyučovací jazyk i obcovací řeč jest česká. Škola mateřská o dvou odděleních, dívek hochů tamtéž hospituje a ke zkoušce na pěstounky se připravuje dívek škola měšťanská o třech třídách, žákyň pracovní o dvou odděleních; v I. se učí dívky škole odrostlé všem druhům prací ručních, zvláště praktických, dívek ve II. se připravuje na industriální učitelky, dívek hospodyněský kurs, kdež se vzdělává způsobem výhradně praktickým na řádné hospodyně, dívek odbor hudební: hra na piano se vyučuje žákyň na housle » » » » na citeru » » » » ve zpěvu sborovém (kromě zpěvu ve škole), žákyň odbor jazykový: jazyku francouzskému, žákyň jazyku německému (kromě ve škole), žákyň pensionát, dívek u brány klášterní živí se v poledne chudých	107 80 53 18 62 178 38 160 50 59 7 22 99 16 95 65 7 146 86 16 14 36 16 4 30 19 6 53 25
Klimkovic v R. Slezsku	19	1		
Vyškov	25	2		

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
XVI. Kongregace Dcer božské lásky. Účelem kongregace jest dočasné zaopatření chudých děvčat hledajících službu, jakož i výchova sirotek.	348.	Praha
	349.	Olomouc
	350.	Brno
	351.	Budějovice
XVII. Kongregace Sester Nejsv. Svátosti Oltářní. Dne 16. května 1886 sestoupila se v Č. Budějovicích malá družina mladých děvčat v čele se slečnou Kristianou Sebestovou, literární učitelkou na české dívčí škole v Č. Budějovicích, rodilé z Prahy, a umínily sobě zasvětit život svůj službě Rodičky Boží a péči o chudé dívky. Tyto dívky kolem sebe shromáždovaly a jim vyučováním a užitečnými dárky přispěly. Z této družiny vyvinula se kongregace, jak slečna Kristiana Sebestová již dříve v úmyslu měla, neboť od jejího mládí vnukl jí Bůh tuto myšlenku; když pak našla stejné smýšlející spoludružky, zakoupila r. 1888 v Budějovicích dům se zahradou a s dovolením J. Exc. nejdp. biskupa budějovického Dra. Mart. Jos. Říhy započala se spolusestrami svým život klášterní. R. 1891 dosáhla kongregace státního stvrzení a schválení a přijala řeholní šat a jméno: »Sestry Nejsv. Svátosti Oltářní«. Od té doby rozšířil se dům v Budějovicích přístavbami, a během krátké doby založeny byly filiálky u sv. Kamene r. 1896, v Čížové r. 1901 a v Kyšperku r. 1901. Dům v Č. Budějovicích jest sídlem generální představené a zároveň materincem kongregace. Prvním zpovědníkem byl nyní již v ruchu svatosti zesnulý P. Klemens Petr, který též viděl požehnaný rozkvet kongregace a založil o rok později svou »Kongr. bratří Nejsv. Svátosti«.	352.	>
	353.	>
	354.	Král. Hradec

Působistiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Koenigsberg Kokoř	19 1	1 3	Skoly. Školy.	
Praha ústav mariánský Opava	26 25		V roku 1902 bylo dočasně ošetřeno a zaopatřeno zdarma služebných stále bylo ošetřováno sirotek a světců V r. 1902 bylo zdarma ošetřeno a zaopatřeno služebných stále bylo ošetřováno a vyučováno sirotek a světců nedělní školu (zdarma) navštěvovalo služebných a továrních dělnic	1.300 112 152 30 150
Brno	22			
Budějovice	31	22	Asyl sv. Alžběty pro hluchoněmé dívky, jež dosud poskytoval přístřeší a doživotního zaopatření hluchoněmým dívčí asyl pro výchovu a doživotní zaopatření chudých dívek a sirotek; dosud pensionát pro dívky, které se vzdělávati mohou pro domácnost nebo učitelky, vychovatelky a p. Čítá dosud chovanek německá škola jednotřídní s 2 odděl. s právem veřejnosti, navštěvována dosud zákyněmi český pokračovací kurs 4roční; dosud zákyň dětská útulna »Nejsv. Srdce Páně« spojuje účel dětských jeslí i zadržky a poskytuje rodičům ze stavu dělnického příležitost, aby mohly mít své dívky opatřeny ráno od 6 hod. až do večera, kdy se vrátí z práce. Doposud čítala dítek asyl stařenek, dosud ošetřováno	45 31 1.280 229 206 100 13
U svatého Kamene	2	1	Filiálka sv. Kláry, založ. r. 1895, poskytuje pobyt a ošetřování chovankám v době prázdnin, ochravným mezi rokem. Dosud našlo tam ošetření a zotavení	520
Čížová	2	1	Filiálka sv. Anny, zal. JJ. JJ. kníž. Jirím a Annou z Lobkovic r. 1901, aby sestry navštěvovaly chudé a nemocné a staraly se o jejich blaho duševní i o podporu tělesnou. Navštív se konalo v domě podělováno a vyučováno šiti v neděli a ve svátek poučováno bylo	495 65 8.120
Kyšperk	1	2	Filiálka sv. Alžběty, zal. hraběnkou Eliš, ze Sternbergu r. 1901. Tam zřízena jest dětská útulna, ve které během dvou let bylo přijato a ošetřeno dítek	220

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
XVIII. Kongregace chudých služek Ježíše Krista.	355.	Praha
Kongregace založena byla r. 1851 dne 15. srpna Marií Kaspeřovou ve vesnici Dornbachu (diec. Limburg). — R. 1901, tedy po 50 letech, čítala kongregace 2180 živých členů jak v mateřinci tak i 232 filiálkách. — 643 sester zemřelo. — Přispěním J. Em. † nejdp. kardinála Schwarzenberga přišly sestry roku 1881 do Prahy a našly útočiště v domě vedle paláce hrabat ze Schönbornů na Malé Straně.	356.	»
	357.	»
	358.	Litoměřice
	359.	»
	360.	»
	361.	»
	362.	»
XIX. Milosrdné Sestry sv. Alžběty.	363.	Praha (Kladsko)
Roku 1842 předvezly sobě Marie a Mathilda Merkertové, Františka Wernerová a Klára Wolfová ošetřovati nemocné v jejich příbytcích dnem i nocí. Prvním jejich působištěm bylo Neisse. R. 1846 za přispění tamního kaplana Fr. Fischera převzaly jakožto »Verein für äussere Krankenpflege« nemocnici v Neustadtu (Hor. Slezsku). Seménko hořčičné klíčilo a vzrůstalo rychle. — Biskup vratislavský Förster potvrdil 4. září 1859 »spolek sv. Alžběty« a dovolil roku následujícího (5. května), aby směly starší sestry složit jednoduché sliby. Lev XIII. pak kongregaci jejich potvrdil. Hlavním účelem jest ošetřovati nemocné v jejich soukromých příbytcích; mimo to řídí také nemocnice a věnují se i jiným skutkům milosrdenství. — Podporují chudé, ujímají se churavých, řídí opatrovny a v krajinách missijních i obecné školy. R. 1891 čítala kongregace 135 domů. Téhož roku ošetřovaly sestry 26.922 nemocných (bez rozdílu vyznání), věnovavše jim službu po 276.868 dní a 74.165 nocí. Chudým rozdaly 218.587 porcí. — Materinec jest ve Vratislavi.	364.	»
	365.	»
	366.	»
	367.	»

Působiště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Praha III.	20		Ošetřování nemocných ve městě, nemocných	212
			probděno u nemocných (r. 1902) nocí	2.585
Praha II.	10		Výchova dítek; v domě bylo sirotků	55
			ošetřování ve městě, nemocných	74
			probděno u nemocných (r. 1902) nocí	270
Vejpřty	6		Chudobínec, v němž ošetřováno starších osob	33
			městská nemocnice, nemocných	42
			ve městě ošetřováno nemocných	46
			probděno u nemocných nocí	422
Česká Kamenice	5		Městská nemocnice, nemocných	178
			ošetřování nemocných ve městě (dle možnosti)	752
			probděno nocí	10
Pirkstein	6		Sirotčinec, sirotků	70
			opatrovna, dítek	302
			ošetřování nemocných, nemocných	152
			probděno nocí	65
Hiršov (Hirschberg)	6		Opatrovna, dítek	40
			nedělní vyučování, dívek	70
			šicí škola, dívek	140
			ošetřování ve městě nemocných	220
			probděno nocí	16
Türmitz	10		Sirotčinec, sirotků	170
			opatrovna, dítek	40
			nedělní vyučování, žákyň	120
			šicí škola, dívek	215
			ošetřování ve městě, nemocných	205
			probděno nocí	
Doksy	6		Mateřská škola	
			ošetřování nemocných	
Reinerz I.	4	3	V městské nemocnici, nemocných	80
			posluhováno nemocným dnů	2.241
			probděno nocí	305
			ambulantní ošetřování, nemocných	99
			posluhováno nemocným dnů	602
			probděno nocí	407
Reinerz II.	3	2	Sirotčinec, sirotků	29
			zahrádka, dítek	80
Kladsko	2		Ošetřování v nemocnici vojenské, nemocných	340
Landek I.	7	1	V nemocnici, nemocných	140
			posluhováno nemocným dnů	3.040
			probděno nocí	447
			ambulantní ošetřování, nemocných	327
			posluhováno nemocným dnů	920
			probděno nocí	250
			zahrádka, dítek	80
Landek II.	4		Městský špitál, ošetřováno osob	16
			posluhováno dnů	360
			probděno nocí	300
			sirotčinec, sirotků	10

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecese
<p>XIX. Milosrdné Sestry sv. Alžběty.</p> <p>R. 1901 čítala kongregace 248 domů s 2045 sestrami. Téhož roku ošetřovaly celkem 59.322 nemocných a sice 35.170 v soukromých domech, 24.152 v nemocnicích.</p> <p>Nemocným věnovaly sestry v řečeném roce službu 704.758 dní a 141.605 nocí. — Mimo to nalezlo u nich 71.480 chorých lékařské pomoci. — Chudým bylo v též roce rozdáno 350.640 porcí jídla; mimo to vydaly sestry v obecných kuchyních 277.150 porcí.</p> <p>Vedle ošetřování nemocných v příbytcích věnovaly se ještě jiným skutkům milosrdenství, a sice (r. 1901):</p> <p>ve 30 chudobincích a chorobincích ošetřovaly . . . 557 osob ve 24 sirotčincích a ochraništích (Rettungshaus) . . . 1000 osob ve 22 školách pro žen. práce a obstar. domácnosti . . . 880 osob v 98 dětských opatrovnách 6706 osob ve 12 »Kommunikantenanstalten« 350 osob v 11 obecných školách 1868 osob ve 2 dětských jeslích 51 osob v 9 útulcích pro dělnice 336 osob ve 22 spolcích pro služebné a dělnice 2100 osob v 5 ústav. pro škol. dívky mimo dobu vyučování . . . 8118 osob v 16 obecných kuchyních rozdaly porcí 277.150 v 6 pensionátech pro lázeňské osoby ošetřovaly . . . 750 osob</p>	368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379.	Praha (Kladsko) » » Olomouc » » » » » » » » »
<p>XX. Kongregace „Sester křesťanské lásky“.</p> <p>Založena Paulinou z Mallinckrodt, sestrou nezapomenutelného předáka katolíků německých, v Paderbornu r. 1849. Neblahý kulturní boj vyhnal sestry z Německa, ale tím právě získalo dílo missijní netušený rozkvět. Dnes čítá kongregace 1400 členek, které vyučují 21.000 dětí a ošetřují as 10.500 nemocných. — V ústavech evrop. kých působí 392 sester a 22 čekatelek. Většinou jsou činnými v Severní a Jižní Americe. V Sev. Americe jest 622 sester a 39 čekatelek. Jich provinciální mateřinec, zvaný »Mallinckrodtconvent«, jest ve městě Wilkesbarre. dioc. Scranton, arcidiec. Philadelphia. Tamtéž jest noviciát, vychovávací kurs pro sestry, pensionát a vyšší dívčí škola. Zde i v 53 filiálkách, které jsou roztroušeny po 17 círk. osadách severoamerických, jest 57 škol, jako na př. ve Philadelphii, New-Yorku, Cincinnati atd. Jižní Amerika má provinciální mateřinec ve městě Concepcion, dioc. téhož jména, arcidiec. Santiago (Chile). Tamtéž jest noviciát, vychovávací kurs pro sestry a pensionát. V místě a 25 filiálkách, roztroušených po 5 arcidiecesích a diecesích, působí 305 sester a 20 čekatelek.</p>	380. 381. 382.	Praha » Litoměřice

Působíště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Eckersdorf	4		Ambulantní ošetřování, nemocných posluhováno dnů probděno nocí polévka vařena chudým dětem počtem	214 898 285 8.108
Cudowa	5	1	Ambulantní ošetřování nemocných posluhováno dnů probděno nocí	235 2.475 476
Lewin	8		Pensionát pro lázeňské hosty, osob Ambulantní ošetřování, nemocných posluhováno dnů probděno nocí chudým a chorým rozdáno jídla porcí	86 106 772 372 267
Krnov	10		Ošetřování nemocných	
Hlubčice	14	2	Nemocnice	
Hlubčice	2		Chudobinec	
Katscher	7	1	Ošetřování nemocných	
Bavorov	6		Ošetřování nemocných	
Dirschel	3		Ošetřování nemocných	
Hulčín	6		Nemocnice	
Groebnig	4		Ošetřování nemocných	
N. Jičín	7	1	Ošetřování nemocných	
Veltrusy	21		Pensionát (výchova, řeči, hudba, vaření, zehlení a pod.), chovanek a externích opatrovna, dítek	50 60
Schlackenberg	16		Pensionát; výchova v řeči něm. a přijímají se dívky od 8 roků, dívek externát opatrovna	36
Děčín	20	12	Pensionát (r. 1900 z Nelahozeves-Mühlhausen přeložený), chovanek externích vyšší dívčí škola (3 ročníky); po případě předběžné vzdělání dle osnovy pro štídní školy. Vyučuje se německy, ale i řečí české, francouzské, anglické. Konversace — vyjímajíc výslovné přání jiné — děje se francouzsky. Přijímají se dívky od 8 roků.	84 36

Název a dějiny	Čís. řádové	Diecése
<p>XXI. Kongregace Sester Božského Spasitele.</p> <p>Kongregace založena P. Jordanem 8. prosince 1888 v Římě a čítá dnes 150 sester v 16 domech; z těch připadá 9 na Evropu, 3 na Asii, 4 na Ameriku. Ostatní viz při kongregaci těchto jmen pro osoby mužské. Mateřinec jest v Římě. Sestry se věnují výchově mládeže, ošetřování nemocných, vyučování, zhotovování bohoslužebných rouch a pod.</p>	<p>853. Král. Hradec</p> <p>384. Brno</p> <p>385. »</p>	
<p>XXII. Kongregace Milosrdných Sester sv. Vincence z Paula (dívek křesťanské lásky).</p> <p>Sv. Vincenc z Paula nar. ve vesničce Pony u Acqsu v Gascogni 24. dubna 1576. Po různých strádáních založil r. 1625 kongregaci misijnářských kněží, kterou potvrdil papež Urban VIII. r. 1632, a jež ještě za živobytí světce měla ve Francii 25 domů, odkudž se šířila dále. — Ratolesti tohoto kmene jsou Milosrdné sestry pro ošetřování nemocných a výchovu ženské mládeže. Základ k nim položil jako farář v Chatillonu a složil pro ně r. 1618 pravidla. Nemocnice milosrdných sester rozšířily se do Německa, Polska a jiných zemí, zmírňující bídu nemocného a chudého člověčenstva.</p> <p>Mateřinec sester působících v Čechách jest ve Štýr. Hradci. Spoluzakladatelkou této společnosti (v Rakousku) byla sestra Josefa Leopoldina (hraběnka Brandisová) nar. ve Št. Hradci 27. listopadu r. 1815. Z lásky k Bohu a bližnímu odebrala se vznešená dáma (otec její byl členem panské sněmovny, matka roz. hr. Welsersheimová) do Mnichova, kde prodělala novici t a složila r. 1840 sliby. Rok na to položen byl základní kámen k mateřinci ve Št. Hradci, a za dvě léta byla zvolena sestra Leopoldina představenou. Při její smrti (11. ledna 1900) čítala její provincie 220 domů, a to ve Štýrsku, Dol. Rakousích, Krajině, Korutanech, Uhrách, Čechách a na Moravě. Dnes čítá rak. provincie 2700 členů.</p>	<p>386. Litoměřice</p> <p>387. »</p> <p>388. »</p> <p>389. »</p> <p>390. »</p> <p>391. Brno</p> <p>392. »</p> <p>393. »</p> <p>394. Budějovice</p> <p>395. Olomouc</p> <p>396. »</p> <p>397. »</p> <p>398. »</p> <p>399. »</p> <p>400. »</p> <p>401. »</p> <p>402. »</p> <p>403. »</p>	
<p>XXIII. Kongregace Sester Panny Marie.</p>	<p>404. Olomouc</p>	
<p>XXIV. Sestry řádu praemonstrátského.</p>	<p>405. Olomouc</p>	

Působíště	Počet členů		Čemu se věnují	Mnoho-li osobám prokazovali službu roku 1902
	se sliby	beze slibů		
Žleby	3	1	Soukr. nemocnice kníž. Auersperga, nemocných	33
			soukr. šicí škola, dívek	23
Znojmo	7		Městská nemocnice, nemocných	786
Znojmo	17		Soukromá škola, dítek	100
			opatrovna, dítek	50
			výchova sirotek a jiných dítek, chovanců	40
			ambulantní obsluha nemocných, nemocných	18
Dobříčany	2	2	Zahrádka dětská	
Friedland	1	3	Sirotčinec a školka dětská	
Loučeň	3	1	Zahrádka dětská	
Liberec	6	2	Škola, dětská zahrádka, sirotčinec	
Liberec	4	3	Asyl chudých hochů a dívek	
Brno	15	1	Sirotčinec, školy, asyl	
Boskovice	5	7	Školy, dětská zahrádka	
Lednice	7		Nemocnice, školy, dětská zahrádka	
Chudonice	2			
Kroměříž	13		Nemocnice	
Kroměříž	6		Sirotčinec	
Pačlavy	16		Školy	
Svitavy	16		Školy, nemocnice	
Strážnice	8		Škola, výchova	
Kvasice	4			
Radiměř Mor. (Rothmühl)	3		Školy	
Paskov	3		Školy	
Val. Meziříčí	30	1	Obsluha v ženské trestnici	
Bránice	14	5		
Sv. Kopeček	1	6		

K přehledu netřeba připojovati poznámek. »Facta loquuntur«. Skutky mluví! Ó blahodárné instituci náboženských kongregací nejlepší vydává svědectví hojně jich rozšíření a obliba, jaké se těší i u lidí, které nelze nijak považovati za katolíky horlivé. Nepřítelem jich může býti jen, kdo nepřítelem jest — nikoliv snad církve katolické, neboť tato trvala a kongregací nebylo, ona by potrvála i bez nich, majíc příslibenu pomoc svého Zakladatele: »Aj, já jsem s vámi po všechny dny, až do skonání světa« a »brány pekelné jí (církve) nepřemohou« — nýbrž kdo nepřítelem jest ubohých, ať již strádají nemocí, nevědomostí anebo jinými zaslouženými i nezaslouženými křížky. Mluviti o filantropii, o humanitě a pod. jest snadno; ale probděti celé noci u lůžka churavého, ošetřovati jej, ujmáti se dítek, když rodiče odešli do práce, vychovávat mládež, aby stal se z ní dorost, jenž zmužile snáseti bude svízele vezdejšího života, starati se o sirotky, jež pozbyly svých miláčků, osladiti pokud možno nebožákům pozemské žití, když odpírá jim službu zrak, sluch anebo jazyk, zpříjemniti pobyt ve tmavých kobkách žalárních, bděti nad ubožáky, jichž rozum se pomátí, dosloužiti starcům i stařenám opuštěným až ke hrobu, zkrátka konati s vlastním ustavičným sebezapíráním skutky milosrdenství jak tělesného tak duchovního — to vše dokáže jenom duše, která zasvětila se Ježíši Kristu, jenž za svého vezdejšího žití slzy stíral, ubohé těšil, neduživé uzdravoval a slavnostně prohlásil: »Cokoliv učiníte jednomu z mých maličkých, mně jste učinili.«

OBSAH.

Část první.

	Strana
ÚVOD.	
§ I. Stručný historický a právní vývoj řádů a náboženských kongregací	11
§ II. Rozdíl mezi řády a náboženskými kongregacemi	21
§ III. Pravomoc církve vzhledem k řádům a kongregacím	25
Oddíl první. Kongregace diecesní	30
Hlava první. Záležitosti zevnější	30
§ I. Pravomoc biskupova při zřizování a rušení kongregací	30
§ II. Pravomoc biskupova při zřizování a rušení jednotlivých domů	39
Hlava druhá. Záležitosti vnitřní	41
§ I. Připuštění k noviciátu a professi; propuštění před professí	41
§ II. Propuštění professů	44
§ III. Volba představených a přesazování členů	47
§ IV. Změna konstitucí	49
§ V. Visitace a správa jmění	49
§ VI. Správa duchovní	51
Oddíl druhý. Kongregace apoštolské	58
Hlava první. Schválení	59
§ I. Žádost	60
§ II. Konstituce	62
§ III. Duchovní direktář a kniha obyčejů	66
§ IV. Různé stupně schválení	67
A) Decretum laudis. (Dekret pochvaly)	68
B) Decretum approbationis instituti. (Schválení institutu)	69
C) Approbatio constitutionum. (Schválení konstitucí)	70
Hlava druhá. Posv. kongregace pro záležitosti biskupů a řeholníků	73
Hlava třetí. Kardinál protektor	76

Hlava čtvrtá. Pravomoc biskupova	78
§ I. Pravomoc biskupova při zřizování a rušení jednotlivých domů	80
§ II. Připuštění k noviciátu a profesi; propuštění před professí . .	82
§ III. Propuštění professů	83
A) V kongregacích ženských	83
B) V kongregacích mužských	84
§ IV. Volba představených a přesazování členů	85
§ V. Změna konstitucí	86
§ VI. Visitace a správa jmění	87
§ VII. Správa duchovní	93
Hlava pátá. Pravomoc farářova	99
Oddíl třetí. Kongregace exemptní	101
Dodatek	109
Hlava první. Zpovědník	109
§ I. Všeobecná pravidla	109
§ II. V řeholích mužských	111
§ III. V řeholích a kongregacích ženských	114
Hlava druhá. Ordinariátní komisař	124
Hlava třetí. Sociální činnost kongregací v diecesích česko- moravských	125
Přehled	126

Tiskové omyly:

Na straně	22. má znění pozn. 2. »c. 16. X l. IV. tit. 1.«
> >	24. má znění pozn. 3. »ff. 37. Dig. de legibus l. I. t. 3.«
> <	30. má znění pozn. 1. »Srov. conc. Vatic. c. III.«
> >	31. na řádce 7. vynechati 2; a na řádce 18. místo 3 čti 2.
> >	41. má znění pozn. 3. »Srov. hlava I. § I. 6.«
> >	42. má znění pozn. 4. »v části I. č. 7.«
> >	43. má znění pozn. 2. »ze dne 25. ledna 1898.«
> >	45. na řádce 17. po »dobru« středník.
> >	46. na řádce 7. »je« místo »ho«.
> >	62. má znění pozn. 1. § II. 2. d.
> >	72. má znění pozn. 2. »Suarez«.
> >	73. má znění pozn. 2. »jako v právu římském; srov. Cod. Just. tit. X l. 12.
> >	82. má znění pozn. 1. »Srov. odd. I. hl. 1. § I. č. 5., § II. č. 2. 3. 4. 6.
> >	86. má znění pozn. 5. »Odd. I. hl. 2. § 3. č. 4.«
> >	102. má znění pozn. 4. »Srov. c. 18. X tit. 31. l. 1. a Sebastianelli l. c. I. 432.
> >	103. má znění pozn. 6. místo § 1. — »§ 2.«
> >	107. v řádce 25. vynech »také«.
> >	117. zní pozn. 3. »Srov. c. 6. X l. 5. t. 33; regula 61. juris in VI°.
> >	119. chybí po přísny« (ř. 9.) slůvko »že«; ř. 22. některá m. některé.
> >	124. čti pozn. 3. »c. 22 X. l. I. tit. 3; a c. 37. X l. I. t. 29.

REV15

ÚK PrF MU Brno

3129S03576